

Bütün Dünya

192297 SAYI: 2026 04

FİYATI: 75 TL

**Türkiye Büyük Millet Meclisi
Halkın Sesidir.
Egemenlik Ulusundur**

Yahya Aksoy'un yazısı 5. sayfada

**23
Nisan**

Ulusal
Egemenlik ve
Çocuk Bayramı

Rutlu Olsun

Cihangir Dumanlı:
**En Yüce
Makam
TBMM'dir** S: 9

Cengiz Kuday:
**Aklın
Sınırları
ve Dünyanın
Kaderi** S: 33

Nuray Bartoschek:
Çağrı S: 46

Cengiz Özakıncı:
**Hilafet'in
Kaldırılması**
S: 13

Nice
100
Yillara

Abone Olun

Bütün Dünya Kapınıza Gelsin

Bütün Dünya'dan tüm okurlarına kaçırılmayacak bir fırsat. Bütün Dünya dergisine düzenli olarak ulaşmak isteyen okurlarımız abonelik sistemimizle dergilerine daha kolay ulaşıyor. Bir telefonunuzla aboneliğinizi başlatın, bir yıl boyunca Bütün Dünya'nız her ay kapınıza gelsin.

**Bütün Dünya
Abone Servisi**

**Tel-WhatsApp:
0541 725 74 11**

Bütün Dünya

Bütün Dünya

2000

Başkent Üniversitesi

Adına Sahibi:

Prof. Dr. Mehmet Haberal

Anısal Yönetmen:

Mete Akyol

Yayın Genel Yönetmeni:

Ufuk Akyol

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:

Gülçin Orkut Akyol

Teknik Yapım Yönetmeni:

Faruk Güney

Yayın Danışmanı:

Yaşar Öztürk

Eğitim Danışmanı:

Dr. Fatma Ataman

Düzeltilme Sorumlusu:

Sabriye Aşır

Abone Servisi:

Beril G. Ünal

*Bütün Dünya 2000 dergisi,
Başkent Üniversitesi'nin
kültür hizmetidir.*

Seçiciler Kurulu:

Prof. Dr. Nevzat Bilgin (Anısal Başkan)
Prof. Dr. Ahmet Mumcu
Prof. Dr. Solmaz Doğanca
Prof. Dr. Sevil Öksüz
Prof. Dr. Ender Varinlioğlu
Prof. Dr. Okay Eroskay
Prof. Dr. Fuat Çelebioğlu
Prof. Dr. Sedefhan Oğuz
Prof. Dr. Levent Peşkiricioğlu
Kaya Karan, İlhan Banguoğlu,
Ahmet Aydede, Ertan Karasu, Manuel Bilos

Sürekli Yazarlar:

Yahya Aksoy, Sabriye Aşır, Nuray Bartoschek,
Vahap Candan, Ali Tekin Çam, Dr. Cihangir Dumanlı,
Barbaros Eneç, Gürbüz Evren, Dr. Murat Molu,
Filiz Leloğlu Oskay, Cengiz Önal, Cengiz Özakıncı,
Dr. Tekin Özertem, Yaşar Öztürk, Necdet Pamir,
Dr. Sezin San Sungunay, Reha Tartıcı, İzlen Şen Toker,
Cemal Türkmen, Mehmet Ünver, Mustafa Yıldız,
Berk Yüksel

Yönetim Merkezi:

10. Sokak No: 45, Bahçelievler, Ankara
Tel: (0312) 212 80 16
Faks: (0312) 212 31 33

İletişim Adresi:

Burhaniye Mah. Burhaniye Abdullah Ağa Cad. No:103
Üsküdar, 34662 İstanbul
Tel: (0216) 422 22 67

Abone Servisi:

Tel: (0541) 725 74 11

Baskı: Sonsöz Gazetecilik Matbaa San. ve Tic. Ltd. Şti.
İvedik OSB. Mah. 1341 Cad. No:56 Yenimahalle / Ankara

Matbaa Sertifika No: 50737

Basım Tarihi: 30 / 03 / 2026

www.butundunya.com.tr • butundunya@butundunya.com.tr

3 Toplum Hafızası

Dr. Ufuk Akyol

5 TBMM Halkın Sesidir Egemenlik Ulusundur

Yahya Aksoy

9 En Yüce Makam TBMM'dir.

Dr. Cihangir Dumanlı

13 Hilafetin Kaldırılması

Cengiz Özakıncı

21 Trakya'daki Durum!

Cengiz Önal

25 Hakimiyeti Milliye Yazıları

29 Bir Van'dan Bir Şırnak'tan

Mete Akyol

33 Aklın Sınırları ve Dünyanın

Kaderi Prof. Dr. Cengiz Kuday

35 Atatürk'ün Fikirlerinin

Babası Ziya Gökalp

Yaşar Öztürk

43 İnsanı Anlamak ve Sosyolojik

Mazeret Dr. Murat Molu

46 Nuray Bartoschek Çağrı

49 Nuh'un Gemileri Ali Tekin Çam

56 Lisan-ı Nisan

Odyalı Yılmaz Güller

59 Cık Dedim ya!

Dr. Tekin Özertem

63 İlber Ortaylı'nın Asistanı

Olamadığıma Hâlâ Çok

Üzülürüm Gürbüz Evren

67 İnsan gibi insan! Berk Yüksel

70 Yalın Yalnızlık İrem Uğural

İÇİNDEKİLER

73 Mona Lisa'yı Bir Başyapıt Haline Getiren Hırsızlık

Sabriye Aşır

78 Çanakkale Semra Yurt Akgül

84 Kimseye Etmem Şikâyet

Beril Boz

87 Bir Kurucu, Yüzlerce Fabrika

M. Can İnce

93 Kundura Onarıcıları

Cemal Türkmen

97 Telefon Songül Saydam

101 Üç Dahi Ada Öztürk

107 İran'a, İsrail-ABD Saldırısının Küresel Boyutları ve Türkiye

Necdet Pamir

119 Çölleşen Denizlerimiz ve Sahip Olduğu Mirasın Kuruyan

Kökleri Reha Tartıcı

123 Yenilenmek mi, Yoksa Kaçmak mı? Pınar Göl

125 İstanbul Araştırmaları Enstitüsü'nde Bir Gün

İzlen Şen Toker

129 Dünya Kendini Yazabilseydi, Tolstoy Gibi Yazardı

Demir Aytaç

137 Kimin Aklıyla Düşünüyorsun?

Tayfun Yılmaz

139 Bolu Dağı Kampı Mehmet Ünver

143 Neler Olmuyor ki Dünyada

Dr. Sezin San Sungunay

148 Şiirin Doruklarında

Sabri Kemal

4 Beni Hatırlayınız

32 İlk Dersimiz Türkçe

86 Bilginizi Denetleyin

142 Sudoku

151 Çözümler

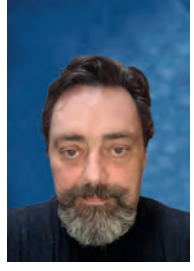
152 Yarının Büyükleri

154 Bulmaca

156 Satranç

158 Bize Gönderilen Kitaplardan

160 Bir Fotoğraf Bin Sözcük

Toplum Hafızası

Toplumlar yönlendirilmeye çok açık yapılardır. Bu hem çok gerekli, hem de son derece tehlikeli bir özelliğidir toplumların.

Gereklidir zira modern, uygar toplum hangi yöne doğru evrilmesi gerektiğini bilmeli ve o yöne yönelmelidir. Önderler toplumu o yöne yöneltecek ve ilerletecek olanlardır tabii ki; ancak yönün belirlenmesi ve ilerlemenin o yönde yapılıp yapılmadığının gözlemlenmesi, denetlenmesi toplumun birçok kesiminin görevidir. Bilim insanları, yazarlar, şairler, ressamalar, heykeltıraşlar, medya editörleri, sanayiciler, çiftçiler, sivil toplum kuruluşları, hepsi, hepsinin ortak görevidir ve bu kesimler konuşmalı ve dinlenebilmelidir.

Bunun için gereken en önemli donanım ise, toplumun hafızasına sahip olmaktır. Bu hafızadır ki toplumun geleceği için en doğru kararın alınmasına yarayacaktır. O hafıza sayesinde ki toplum, yakın tarihinde olup bitenleri olayların taraflarına göre farklı biçimlerde değil, gerçekte olduğu gibi bilecektir. Aynı olayın birçok farklı yorumunu yaratmak siyaset yapmanın tanımı olmayacak, siyaset sadece toplumun evrilmesi için gerekli önderliği yapmakla yükümlü olacaktır.

Yönlendirilmeye bu denli açık olmak aynı zamanda çok tehlikelidir de dedim başta.

Neden mi? İşte tüm bu mekanizma tek bir gruba kalırsa, ne yöne gidileceğine, nasıl gidileceğine o tek grup karar verirse ve denetleyecek bir başkası da olmazsa, toplum hafızası sadece o grubun düşüncesine göre şekillenir ve diğer görüşler tamamen yok sayılırsa işte sözünü ettiğim tehlike tüm gücüyle ortaya çıkar.

Örnekler mi?

Gerçekten mi?

Hiç mi şekillenmedi gözünüzün önünde?

Çok yakın tarihte tam yıkım yaşamış toplumları bir düşünün...•

ufukakyol@butundunya.com.tr

Beni Hatırlayınız

ATATÜRK'ÜN BUGÜNÜ DE AYDINLATAN ÖZDEYİŞLERİ

Derleyen: GAZİ GÜDER

- “Bir takım şeyhlerin, dedelerin, seyyitlerin, çelebilerin, babaların, emirlerin arkasından sürüklenen ve falcılara, büyücülere, üfürükçülere, muskacılara talih ve hayatlarını emanet eden insanlardan mürekkep bir kütleye, medeni bir bir millet nazariyle bakılabilir mi?”
- “Türkiye Cumhuriyeti şeyhler, dervişler, müritler, meczuplar memleketi olamaz. En doğru, en hakiki tarikat, medeniyet tarikatıdır.”
- “Tekkeler de behemahal kapatılmalıdır. Türkiye Cumhuriyeti her şubede irşatlarda bulunacak (doğru yolu gösterecek) kudreti haizdir. Hiçbirimiz tekkelerin irşadına muhtaç değiliz. Biz medeniyet, ilim ve fenden kuvvet alıyoruz. Başka bir şey tanımıyoruz.”
- “Her fert istediğini düşünmek, istediğine inanmak, kendine mahsus siyasi bir fikre malik olmak, seçtiği bir dinin icaplarını yapmak veya yapmamak hak ve hürriyetine maliktir. Kimsenin fikrine ve vicdanına hakim olunamaz. Vicdan hürriyeti, mutlak ve taarruz edilemez, ferdin tabii haklarının en mühimlerinden tanınmalıdır.”
- “Türkiye Cumhuriyetinde herkes Allah’ a istediği gibi ibadet eder. Türk Cumhuriyetinin resmi dini yoktur. Türkiye’de bir kimsenin fikirlerini, zorla başkalarına kabul ettirmeye kalkışacak kimse yoktur ve buna müsaade edilemez.”
- “Efendiler, camiler birbirimizin yüzüne bakmaksızın yatıp kalkmak için yapılmamıştır. Camiler itaat ve ibadet ile beraber din ve dünya için neler yapmak lazım geldiğini düşünmek, yani meşveret (danışma, konuşup anlaşma) için yapılmıştır. Millet işlerinde her ferdin zihni başlıbaşına faaliyette bulunmak elzemdir.”

K Atatürk

Düşler ve Düşünceler Yahya Aksoy

TBMM Halkın Sesidir Egemenlik Ulusundur

TBMM'nin Kuruluş Tebliği:

Gayet aceledir-Ankara'ya acele tezkere-21 Nisan 1920.

“Bimennihilkerim (Kerim olan -cömert, lütfkâr Allah'ın yardımıyla, lütfuyla) Nisanın 23'üncü Cuma günü, Cuma namazını müteakip Ankara'da Büyük Millet Meclisi açılacaktır... Hacıbayram Veli Camii şerifinde Cuma namazı edâ olunarak envâr-ı Kuran (kuranın nurlarından, ışıklarından) ve salâtın da (dinin iyiliği, inancın doğruluğu, dinin adaleti) feyz alınacaktır... Vatanın halâsı (kurtuluşu) mak-sadile vuku bulan millî mesainin

ehemmiyet ve kudsiyeti ve her ferdi milletin kendi vekillerinden mürekkep olan bu Büyük Millet Meclisi'nin tevdi eyliyeceği vatanî vazifeyi ifaya mecburiyeti hakkında mevzeler (insanları kötülükten kurtulup iyiliğe, doğruluğa yönlendirme) irad olunacaktır... Din ve devletimizin, vatan ve milletimizin kurtuluşu, selamet ve istiklâlî için dua edilecektir... Her tarafta Cuma namazından evvel münasib surette mevlid-i şerif okunacaktır... Cenâb-ı

TBMM Meclis açılışında dua ederken, 23 Nisan 1920

Hakk'tan muvaffak-ı kâmile tazarru (niyaz) olunur." Heyet-i Temsiliye namına –Mustafa Kemal¹

“Arkadaşlar! Sizler, doğrudan doğruya ulusumuzu yoğuran halk sınıflarının içinden geliyorsunuz; onların seçtiği kimseler olarak buradasınız. Böylece, ülkemizin ve ulusumuzun durumunu, isteğini, kanısını yakından biliyorsunuz. Herkesten daha iyi biliyorsunuz. Sizin söyleyeceğiniz sözler, alınmasını gerekli göreceğiniz kararlar, doğrudan doğruya halkın dilinden söylenmiş sayılacaktır. Bu, doğrunun ve gerçeğin kendisidir. Çünkü halkın sesidir.” Gazi Mustafa Kemal²

Atatürk'ün, “En önemli ve verimli görevlerimiz, eğitim ve öğretim işleridir.” sözüne her zaman öncelik ve önem vererek ve gündemde tutarak, “Bu nutuk,

benim, Türk milletine mirasımdır.” dediği eserine sahip çıkacağız. Ulusal egemenliği ulusal eğitim korur ve yüceltir. Tarih Zafer Tunaya'nın ifade ettiği gibi, “Cumhuriyet, millî devletin karakterinden doğmuştur.”

Emperyalizmle savaşarak, millî iradenin sesi olan TBMM'yi dualarla açarak, Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran ve Diyanet İşleri Başkanlığını saygın konumda tutan büyük önder Atatürk'e ulusal günlerde bir duayı esirgeyenler, kime hizmet etmekte olduklarını iyi düşünmelidirler.

Falih Rıfki Atay, “Atatürk devrimlerinin iki temel taşı laisizm ve eğitim birliğidir...” demiştir.³

AB'nin genişlemeden sorumlu komiseri Olli Rehn, 5 Temmuz 2007'de İstanbul'da “Türkiye'nin AB'ye girişinde Finlandiya'nın rolü” konusunda yaptığı konuşmada, “Türkiye ve Finlandiya'nın siyasi mitolojisindeki önemli

benzerlikler de dâhil iki ülke arasındaki önemli bir tarihi bağlantıyı hatırlatmak istiyorum. Bu bağlantı modern Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Mustafa Kemal'e kadar dayanır. O, Gregory Petrov'un ünlü Beyaz Zambaklar Ülkesinde kitabının Türk eğitim kurumlarında zorunlu bir kitap olmasını istedi. Kitap, Fin ulusal kalkınmasını ve milli düşünür J. V. Snelman aracılığı ile eğitim ve sivil toplumun önemini açıklar. Atatürk'ün aynı zamanda, daha sonra Kış Savaşı'nda Fin bağımsızlığının lideri ve Batı demokrasisinin savunucusu General Mannerheim'in bir hayranı olduğu da bilinmektedir. Dahası 1956'dan 1981'e kadar çok uzun süre Finlandiya başkanlığını yürüten Urho Kekkonen gençliğinde Atatürk devrimlerini okumuştur. Finlandiya bağımsızlık ve kalkınmasında Snelman ulusal bir düşünür; Mannerheim bir asker ve stratejik lider; Kekkonen ise bir devlet adamıdır. Türkiye'de ise tüm bu üç karakter Kemal Atatürk'te birleşir." demekte.

Kurtuluş Savaşı günlerinde Konya Öksüz Okulu'nda okuyan Nesibe'nin bir hatırası:

"Mevsim ilkbahardı. Yurdun şurasından burasından toplanmış bir sürü çocuk Konya Öksüz Okulu'nda barınıyor ve okuyorduk. Bir öğle zamanıydı. Tahta masaların önünde sıralara oturmuş, bakır taslarda bulgur pilavımızı kaşıklıyorduk. Birden yemekhanenin kapısı açıldı. Gazi Mustafa Kemal, maiyeti ile içeri girdi. O güzel gözleriyle hepimize

Hepimizin taslarından birer kaşık pilav yedi. Garip gönlümüz şad olmuştu. Artık anasız, babasız, evsiz, ocaksız değildik.

ayrı ayrı baktı. Saçları altın gibiydi. Sanki oraya giren bir insan değil de güneşti. Kimse bir şey söylememişti. Fakat hep birlikte ayağa kalktık. Sevinçten içimiz titriyordu. Gazi, "Oturun çocuklar, yemekte ayağa kalkılmaz." dedi. O geldi. Hepimizin taslarından birer kaşık pilav yedi. Garip gönlümüz şad olmuştu. Artık anasız, babasız, evsiz, ocaksız değildik. Saçlarımızı, omuzlarımızı okşadı: "Doyuyor musunuz çocuklar?"¹ diye sordu. Hiçbir gün bizi doyurmayan pilavlarımızla o dakika doymuştuk. Ertesi gün, kulaktan kulağa haber bize kadar geldi. Son kaşıқта taş çıkmış. Gazi köpürmüş. Bundan sonra hep pirinç pilavı ile muhallebi yedik. Harp içinde bulunduğumuzu, Gazi'nin vatani kurtarmak için canını fedaya hazır olduğunu biliyorduk... Bir sabah bize Hazreti Mevlana'ya gideceğimizi söylediler. Gözümüzde pilavımızı paylaşan Gazi canlandı, onun sağlığı ve başarısı için dua ettik.

Bir gün yine kapımız açıldı. İçeriye Gazi girdi; kolları arasında okuldaki öksüz kadar al al laleler vardı.

“Çocuklar!” dedi. “Dualarınız kabul oldu. Vatanımız kurtuluyor. Bir zafer daha kazandık.” Sonra sevinç gözyaşlarımızı kendi elleriyle silerek her birimize birer tane lale verdi ve “Bunları kitaplarınız içinde saklayın. Bir hafta sonra gelip göreceğim.” dedi. Sevinçten deli olduk. Sanki her birimize saklamamız için çıkarıp yüreğini vermişti. Kim bilir belki de o bayrak renkli bahar çiçeklerini, babalarımızın kanıyla boyanmış diye bizlere getirmişti. Lalelerimizi kitapların arasında kurutarak sakladık... Kısa bir zaman sonra okulumuz, kitaplarımız ve içindeki lalelerimiz yandı. Fakat bize vatanımızı veren büyüğümüzün aziz hatırası kalplerimizde solmadan yaşadı.

Bugün de o aziz hatıra kalbimde al al, taze taze yaşamakta. Yarın bu dünyadan giderken kızımın oğlumun mukaddes bir miras olarak bırakacağım.”⁴

“...Türkiye’deki tüm yaşamı pürüzsüz bir şekilde kökünden değiştiren dâhinin yanı sıra, uluslararası ilişkilerde doğruyu ve sadece doğruyu yapan bir insanı, devlet adamlığı ve önderliğinin yarattığı bir mucize sayesinde, devrinde devrim yaptı. Cesareti, bilgeliği, cazibesi ve kararlılığıyla Türkiye’nin

olgunlaşmasını sağladı. Eski sosyal âdetler ve ön yargılar sancısız bir şekilde ortadan kaldırıldı ve Türkiye çağdaş bir ülkeye dönüştü.”⁵

23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramımızın 106 yılını gururla kutlarken, yüreğindeki vatan ve millet sevgisini en büyük bayramla donatarak çocuklarımıza armağan eden büyük önder Atatürk’ü ve silah arkadaşlarını rahmet ve minnetle anarken, ulusumuzun ve çocuklarımızın Atatürk’ün aziz hatırasını sonsuza dek koruyacağına ve yükselteceğine inancımız tamdır. •

yahyaaksoy@butundunya.com.tr

Kaynakça

- 1-Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri -1906-1921- editör Yüksel Özgen- Atatürk Araştırma Merkezi 1924- ve Düşünceleriyle Atatürk –Arı İnan – TTK.Ank.1983 s.35-36/
- 2-Mustafa Kemal- İzmir İktisat Kongresi’nin açılış söylevi- 17.o2.1923/
- 3-FR.A Atatürkçülük Nedir. S.22-Pozitif . 2022-İst. /
- 4-Atatürk ve Çocuk, Anıtkabir k. y. –s.30 / Kaynak- Atatürk’ün Çocuk Sevgisi, Cemil Sönmez. S.28-29 /
- 5-ObsERVER -İng.basını – 13 Kasım 1938

Yılmadan Yorulmadan

Em. Tuğgeneral, Hukukçu Dr.

Cihangir Dumanlı

“En Yüce Makam
TBMM’dir.”

16 Mart 1920’de İstanbul’un işgal edilerek son Osmanlı meclisinin basılması ve kimi üyelerinin Malta’ya sürülmesi sonucunda padişah, 1876 Anayasası’ndaki yetkisini kullanarak meclisi kapatmıştır. Bu olay Mustafa Kemal’e Ankara’da yeni bir meclisi açmak için beklediği fırsatı vermiştir.

Mustafa Kemal 19 Mart 1920’de yayımladığı bildiriye, “memleket işlerini yürütmek ve denetlemek üzere Ankara’da olağanüstü yetkilere sahip meclisin açılacağını” ve bunun için yapılacak seçimin ilkelere belirtmiştir.

Anayasa hukukunda “olağanüstü yetkilere sahip meclis” demek yeni

bir anayasa yapmaya (yeni bir devlet kurmaya) yetkili asli kurucu iktidar demektir. Bunun ilk adımları Amasya Bildirgesi, Erzurum ve Sivas kongreleri ile atılmıştı.

Büyük devrimci 19 Mart bildirisinde, meclisin “memleket işlerini yürütmek ve denetlemek üzere toplanacağı” vurgulamıştır. TBMM kuruluşundan başlayarak hükümet işlerini salt yönetmek değil, denetlemek işlevine de sahiptir.

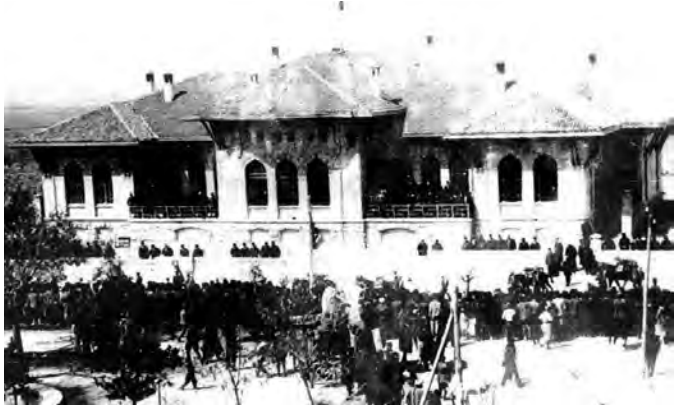
Mustafa Kemal 22 Nisan 1920’de yayımladığı bildiriye, “Meclisin açılışından sonra bütün sivil ve askeri makamların ve bütün ulusun başvuracağı en yüce makam TBMM’dir.” demiştir.

Yeni Yönetim Şekli

Mustafa Kemal, 24 Nisan 1920’de TBMM’de yaptığı konuşmada, TBMM’nin işlevlerini ve yeni yönetim şeklinin ilkelerini açıklamıştır. TBMM genel kurulu tarafından onaylanan ve “geçici anayasa” niteliğindeki bu ilkeler, 1921 Anayasası’nın temelini oluşturmuştur.

Kurulan yeni devletin yönetim ilkeleri şunlardır:

- Ulusal istenç (milli irade) TBMM tarafından temsil edilir.
- TBMM’nin üzerinde hiçbir makam yoktur.

Meclisin ilk binası

- Yasama ve yürütme erkleri TBMM’de toplanmıştır.
- TBMM’nin kendi içinden seçeceği bir kurul hükümet işlerini görür.
- TBMM başkanı aynı zamanda hükümetin de başkanıdır.
- Hükümetin başkan ve üyeleri TBMM’ye karşı tam sorumludur.

TBMM açıldığı zaman yurdun her tarafı işgal altındadır. Padişah ve işgalcilerin işbirliği ile Kuvayı Millîye ve ulusal kurtuluş hareketine karşı ayaklanmalar Ankara’yı tehdit etmektedir. Mondros’ta terhis edilen ordunun yerine henüz düzenli bir ordu kurulamamıştır. Ulus büyük savaştan yorgun çıkmış, işgalcilere ve ayaklanmacılara karşı Kuvayı Millîye ile bir ölüm kalım savaşımı vermektedir.

Yasama ve yürütme erklerinin bir elde toplanmasını zorunlu kılan bu olağanüstü koşullarda Atatürk

tüm yetkileri kendisinde değil, TBMM’de toplamış, kendisini de yürütmenin başı olarak TBMM’ye karşı tam sorumlu tutmuştur. Bu durum Osmanlı’nın 1876 Anayasası’ndan (Kanuni Esasi) devrimsel bir kopuştur.

1876’da bir meclis kurulmuştu fakat meclisin padişahı (yürütmeyi) denetleme ve dengeleme işlevi yoktu. En yüce makam yine padişahı. Padişah kutsal ve sorumsuzdu (1876 AY Md.5). Padişah, “görülecek lüzum üzerine” meclisi kapatabilirdi (Md. 44). Anayasal (meşruti) monarşi sistemi vardı.

TBMM’nin açılması ve 1921 Anayasası ile;

- Yürütmenin (padişahın) üstünlüğünden yasamanın (meclisin) üstünlüğüne geçilmiştir.
- Sorumsuz padişah yerine meclise karşı tam sorumlu yürütme organı oluşturulmuştur.

Böylece adı 29 Ekim 1923’te konulacak olsa bile yeni Türk devleti, çağının çok ilerisinde demokratik bir cumhuriyet olarak doğmuştur.

Demokratik Meclis

Meclis kendi içinden seçtiği hükümeti ağır savaş koşullarında bile demokratik ülkelerde ve olağan koşullarda olması gerektiği gibi etkili olarak denetlemiştir.

TBMM’nin açıldığı 23 Nisan 1920’den ikinci meclisin göreve başladığı 11

Ağustos 1923’e kadar aralıksız toplanan mecliste 625 soru önergesi, 76 gensoru verilmiş, 338 yasa çıkarılmıştır. Günde ortalama 24 milletvekili söz alıp konuşmuştur. Savaşın yönetimi özgürce sorgulanmıştır. Lozan Anlaşması’nın onaylanması görüşmeleri çok sert geçmiştir.

Bugünkü Durum:

Demokrasilerde parlamentonun yasama işlevi kadar önemli diğer bir işlevi, yürütmenin denetlenmesidir. Bu amaçla 1961 Anayasası’nda “TBMM’nin denetim yolları” başlığı altında güvenoyuna ek olarak soru, gensoru, genel görüşme, meclis araştırması ve meclis soruşturması (md.88).

Aynı denetim yolları “darbe anayasası” denilen 1982 Anayasası’nda da 2017’ye kadar korunmuştur.

Ancak 2017 anayasa değişikliği ile güvenoyu ve gensoru yolları kaldırılmış, TBMM’nin denetim yolları meclis araştırması, genel

görüşme, meclis soruşturma ve yazılı soru ile sınırlandırılmıştır (Md. 98).

Uygulamada muhalefetin genel görüşme, meclis araştırması ve meclis soruşturması önerileri iktidar partilerinin parti disiplini içerisinde reddedilmekte, 15 gün içerisinde yanıtlanması gereken yazılı sorular ise yanıtız kalmakta veya yetersiz yanıtlanmaktadır.

2017’de yapılan anayasa değişikliğinden sonra;

- TBMM’nin denetim yollarının kısıtlanması,
- Mevcut denetim yollarının işletilmemesi,
- Denetlenmesi gereken yürütmenin başı ile denetlemesi gereken TBMM’deki çoğunluk partisinin başkanının aynı kişi olması nedeniyle yürütme siyasal olarak denetlenemez duruma gelmiştir.

Bu durum anayasanın başlangıç bölümündeki erkler ayrılığı ilkesi ile 2. maddesindeki demokratik hukuk devleti ilkelerine aykırıdır.

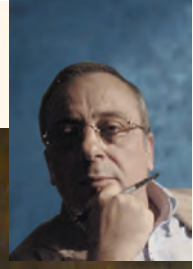
100 yıl önce dünyada demokrasi yokken savaş koşullarında büyük Atatürk’ün getirdiği meclisin

üstünlüğü ve yürütmeyi denetleme işlevinden demokrasinin geliştiği çağımızda sapılmış, yürütmenin üstünlüğüne ve denetlenemeyen hükümete geçmiştir. Bu 150 yıl öncesine 1876 Anayasası’na geri dönüştür.

TBMM’nin en yüce makam olduğu ve yürütmeyi etkili olarak denetleyebildiği kuruluş ilkelerine dönüşmesi çağdaş demokrasinin gereğidir. •

cihangirdumanli@butundunya.com.tr

İNGİLTERE KRALI V. GEORGE,
AĞA HAN, SEYİD EMİR ALİ VE

HILAFET'İN KALDIRILMASI

TBMM'nin 3 Mart 1924 gün ve 431 sayılı yasa ile Hilafet'i kaldırması, yalnız Türkleri, yalnız Türkiye'yi, yalnız Müslümanları değil, sömürgelerinde on milyonlarca Müslüman uyrukları bulunan İngiltere, Fransa gibi emperyalist ülkeleri de etkileyen ve insanlık tarihinde eşi benzeri görülmemiş dünya çapında bir devrimdir.

O yıllarda Hindistan'da, Irak'ta ve Arabistan'daki Müslüman

uyruklarının sayısı yüz milyonu aşan İngiltere, kendisini "dünyanın en büyük İslam devleti" olarak niteliyor ve bundan dolayı Hilafet kurumuyla yakından ilgileniyordu.

İngiltere'nin Hilafet konusuna duyduğu ilgi Birinci Dünya Savaşı sırasında doruğa fırladı. Sömürgelerindeki Müslümanların Halife'nin cihat çağırısına uyarak Osmanlı İmparatorluğu safına geçebileceğinden kaygı duyan İngiltere, Müslüman

T. E. Lawrens

Arapları Lawrens vs. ajanları aracılığıyla “Arap Hilafeti” vaadiyle kendi safına çekerken, Hindistan Müslümanlarını da Hindistanlı İsmaili Mezhebi İmamları Ağa Han ve Seyid Emir Ali gibi ajanları aracılığıyla Osmanlı İmparatorluğu’na karşı kendi safında cepheye sürmeyi başardı.

Ağa Han, Hindistan Müslümanlarını İngiltere komutası altında savaşmaya ikna eden ajanların en değerlisiydi, öyle ki İngiltere Kralı V. George ajanlık hizmetinin karşılığı olarak ona “*Bombay Başkanlığı’nın Ömür Boyu Birinci Sınıf Baş Yargıcı*” (**Rank of First Class Chief Magistrate of the Bombay Presidency for Life**) rütbesi ve 11 silahlı tören takımı vermişti.^[1]

Hindistan Müslümanlarına İngiltere’ye bağlılık duyguları aşılaman

III. Ağa Han

Seyid Emir Ali de 1909’da Kral V. George tarafından Saltanat Şur’ası, Devlet Şur’ası benzeri Kraliyet Özel Konseyi’ne (Privy Council’e) üye olarak atanmış ve gizlilik andı içerek göreve başlamıştı.

İngiltere Kralı’nın gizli istihbarat ajanı Ağa Han, Lozan Barış Antlaşması’nın imzalandığı 24 Temmuz 1923’ten birkaç gün sonra, tüm dünya Müslümanlarına bir bildiri

Seyid Emir Ali

yayımlayarak, Lozan Antlaşması'nda Hilafet kurumunun korunduğunu müjdelemiş ve Müslümanların Hilafeti koruyan "en büyük İslam devleti İngiltere"ye bağlı kalmalarını istemişti.^[2]

İngiltere Kralı'nın Ajanı Ağa Han ve Kraliyet Konseyi üyesi Seyid Emir Ali, Aralık 1923'te Başbakan İsmet Paşa'ya ve Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal'e mektup göndererek, Halife II. Abdülmecid'e "şeriat gereği" devlet yöneticilerini atama ve görevden alma yetkisi verilmesini istediler

ve bu mektuplarını Türk basınında yayımlatarak Hilafet propagandası yürüttüler. Bu olayın hemen ardından Kral V. George, 15 Ocak 1924 günü İngiltere parlamentosu açış söylevinde, Hilafet'i koruduğu müjdelenen Lozan Antlaşması'nın onaylanmasını istedi.^[3]

TBMM'nin 3 Mart 1924 günü hilafeti kaldırması İngiltere Kraliyet Konseyi üyesi Seyid Emir Ali tarafından şiddetle protesto edilecekti. Hilafet'in kaldırılmasından iki gün sonra The Times'da yayımlanan "Hilafetin Kaldırılması Üzerine Demeç"inde şöyle diyordu Seyid Emir Ali:

İngiltere Kralı V. George

- "Hilafetin kaldırılması, gerek İslam gerekse uygarlık için bir felaket olacaktır. Müslüman dünyasında İslam birliğinin simgesi olarak kabul edilen ve süreç içerisinde saygınlık kazanmış olan Hilafet kurumunun ortadan kaldırılması, İslam'ın ahlaki bir güç olarak parçalanmasına yol açacaktır. Hilafet kurumu, Sünni mezhebine bağlı 250 milyonu aşkın Müslümanı ortak bir ülkü çevresinde bir araya getirmişti. Halife-İmam aracılığıyla Peygamberleriyle manevi ilişkide olduklarına ilişkin evrensel bir inançla birleşen gelişmemiş topluluklar arasında uygarlığı ve ilerlemeyi

teşvik etmişti. Bu ülkünün ortadan kaldırılmasının, Sünnilerin gelişmemiş ve yarı uygar olan halklarını, devrim ve çalkantıya sürükleyeceğinden korkuyorum. Bir ulusal kurumun (Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin-cö) şeriat gereği ve on dört yüzyıllık bir benimsemeyle Sünni mezhebinin dini kurumlarının ayrılmaz bir ögesine dönüşmüş olan bir manevi makamı, halifeliliği ortadan kaldırma gücüne ne ölçüde sahip olduğu ciddi kuşku uyandırıyor.”^[4]

Seyid Emir Ali, bu kısa demeçten sonra, bir benzerini 9 Nisan 1924'te *Pioneer* dergisinde yayımladığı uzun bir açıklama yapacak; TBMM'nin hilafeti kaldırma kararının geçersiz olduğunu ileri sürecek ve İsviçre'de bulunan II. Abdülmecid'i "meşru halife" ilan ederek sunları söyleyecekti:

- “*Bir Müslüman devletin İslam'ın temel kurumlarından herhangi birini “ortadan kaldırma” yetkisini kendine mal etmesi, son yedi yüzyılın en büyük trajedisidir. Bu, İslam birliğinin bozulması ve inancın ahlaki bir güç olarak dağılması anlamına gelir. Ayrıca, söz konusu devletin, kendisini Avrupa'nın yeni cumhuriyetleriyle aynı hizaya getirme arzusunda, Müslüman uluslar arasındaki önceliğini kaybetmesi ve kendisini Balkan devletleriyle aynı seviyeye yerleştirmesi anlamına gelir.*

Halifelik, herhangi bir devletin kendi özgür iradesiyle “ortadan kaldıracabileceği” ulusal bir kurum

değildir. Sünni sistemin ayrılmaz bir parçasıdır. Her ulus İslam'ı terk etmekte özgürdür, ancak hiçbir ulus veya devlet, diğer Müslüman toplulukları etkileyecek şekilde kurumlarını değiştirme veya ortadan kaldırma gücünü kendine mal edemez.

Halifelik nedir? Batı dünyasında bu konu hakkında pek çok kuram üretilmiştir, ancak İslam'ın dini kanunlarına yeterince aşına olunmamıştır. Her otorite eseri, Müslüman dünyasının dini önderliği üzerine bir tez içerir. Halifelik, İslam'ın büyük Kanun Koyucusu'nun, peygamberin ölümünden sonra ortaya çıkmıştır, ancak birçok yazar kökenini Peygamber'in Medine'den geçici bir süreliğine ayrıldığı sırada namazlara başkanlık etmesi, aslında halkın İmamı olarak hareket etmesi için bir Halife (vekil) bıraktığı zamana dayandırır. Bu Peygamber Vekili (Halife veya Hilafet) - “Müminlerin Komutanı” - Emirü'l-Müminin, makamı gereği, fetvalarda belirtildiği gibi, günümüzde 250 milyondan fazla olan geniş Sünni cemaatlerinin baş İmamı (İmamü'l Kebir) konumundadır.

İmamın, ister bizzat ister vekaleten olsun, cuma namazlarında varlığı şarttır. Bu gereklilik, Halifelerin Arap tarihçileri tarafından Bağdat'ın yağmalanmasının ardından yaşanan olaylardan bahsederken dile getirilmiştir. İmam, cemaat ile Peygamber arasında manevi bir bağ kurar. İmam ve Mamum'un kutsal birliktelikte birleştiği Cuma

Son Halife II. Abdülmecid

günleri cemaat namazlarına bizzat veya vekaleten başkanlık eder. İslam birliğinin sembolüdür; eğer ortadan kaybolursa Sünni cemaati dağılır. Hindistan'daki Müslümanlar, bunun İslam için ne büyük bir felaket olacağını hissediyor ve yaşananlara karşı öfkelerini güçlü bir şekilde dile getiriyorlar:

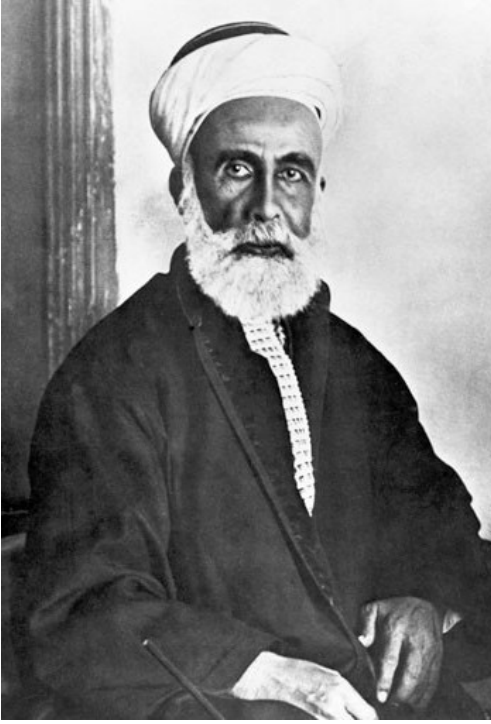
Dünyevi güç, İmam'ın (halifenin-) manevi liderliğini yerine getirmesi için şart değildir. Dünyevi gücünü herhangi bir Müslüman bireye, bir konseye veya Parlamente'ye

devredebilir, tıpkı anayasal bir monarşide (meşrutiyet rejiminde-) olduğu gibi.

Ayrıca, bazen Adüşünüldüğü gibi, Kureyşli olması da gerekli değildir. Peygamberin tavsiyesi, 14. yüzyılın büyük bir Müslüman hukukçusunun da belirttiği gibi, onun zamanında Kureyş kabilesinin Arap kabileleri arasında en kültürlü olanı olmasından kaynaklanıyordu.

Sünni sistemde imamlık seçimle belirlenir; Şii sis-

temde ise havarisel çizgide "ilahi atama" ile olur. Sünni sistemde, yüzyıllarca süren uygulamalarla kutsanmış, belirlenmiş yöntemlerle seçim yapıldıktan sonra, seçilen imama doğrudan ya da vekaleten biat edilir ve adı hutbede (vaazda) anılır ve İslam'ın başlıca camilerinde onun için dualar okunur; böylece Halife ünvanı tamamlanır. O, Müminlerin İmamıdır ve din yasalarını çiğnemediği sürece bu onuru yitirmez. Ancak din yasalarını çiğnerse, İslam din bilginlerinden oluşan düzenli bir meclis, onun emaneti kaybettiğini ilan edebilir.

Hicaz Kralı Şerif Hüseyin

Halife II. Abdülmecid, eski Sultan Vahdettin'in İstanbul'dan kaçışı sırasında kurallara uygun olarak göreve seçildi. Ankara'dan gönderilen vekiller kendisine usulüne uygun olarak biat etti; Hindistan'daki ve diğer yerlerdeki tüm camilerde onun adına hutbe okundu. Bu biatın nasıl bozulabileceğini anlamak zordur.

II. Abdülmecid, şeriata aykırı herhangi bir ihlali kanıtlanıp din adamlarınca azledilinceye dek meşru halifedir. Sünni hukukuna göre, İmam gönüllü olarak başkentini terk ederse veya güvenliği için düşman bir ülkeye giderse, görevini yitirmiş

sayılır. Bu durum geçmişte bir Abbasi halifesinde ve yakın zamanda da (Vahdettin'de-) tekrar yaşandı. Ancak bu kural, halifelik makamından utanç verici koşullar altında kovulan Halife II. Abdülmecid için geçerli değildir. Bu nedenle, Hicaz Kralı'nın kendi halkının davetini kabul ederek halifelik gibi yüksek bir makamı ve onuru üstlenmesi biraz erken görünmektedir. Hicaz ona bağlıdır; Ürdün, oğullarından birinin yönetimi altındadır; ve Kral Faysal-diğer oğlu- Mezopotamya'nın hükümdarıdır. Halife II. Abdülmecid görevde olduğu sürece, bana göre başka hiçbir Sünni, halife

seçilemez; bu ülkelerin Araplarının biat etmesi tek başına Sünni cemaatinin imamlığına hak kazandıramaz.

Türkiye'de şu anda iktidarda olan parti, Türkiye'nin çıkarlarını en iyi bilen partidir; dışarıdan gelenlerin, ülkelerinin çıkarları doğrultusunda istedikleri her türlü eylemi yapma yetkilerini sorgulama hakkı yoktur. Okullarında dini öğretimi kaldırabilirler; halklarının dininin şeklini değiştirebilirler ve Rusya'da yapıldığı gibi veya 18. yüzyılda Fransa'da yapıldığı gibi dini kurumları kamulaştırabilir veya laikleştirebilirler; ancak ulusal sınırı olmayan, dünyaya yayılmış olan

I. Dünya Savaşı'nda İngiliz ordusundaki Müslüman Hint askerleri.

İslam dininin anayasasını değiştirme veya diğer Müslüman ulusları etkileyebilecek herhangi bir değişiklik yapma yetkisini üstlenemezler.

Şimdiye kadar, Doğu Müslümanları arasında "İslambol" yani İslam şehri olarak adlandırılan İstanbul merkezli Halifelik, farklı Sünni milletler arasında İslami birliği ve dayanışmayı korumuştur. Sadece Hint, Arap, Afgan, Mısır, Çin veya Malay Yarımadası Müslümanları değil, aynı zamanda bozkırların Kırgızları, Hindistan sınır kabileleri de bu birliğin ve dayanışmanın bir parçasıydı. Malay Takımadaları Müslümanları, hatta Kuzey Afrika Tuaregleri ve Husalar bile, İslam'ı kendi inançlarının merkezi olarak görüyorlardı. Sözde "halifeliğin kaldırılması", korkarım ki, gelişmiş topluluklar arasında ciddi huzursuzluğa yol açacak ve aynı

zamanda tüm Müslüman uluslar arasında anlaşmazlık yaratacak ve daha önce de belirtildiği gibi, şimdiye kadar ortak bir ideal etrafında birleşmiş ahlaki bir güç olan İslam'ın parçalanmasına yol açacaktır. Yarı-uygar olanlar sonunda devrim ve düzensizliğin ağlarına çekilebilir.

İslam, disiplini ve davranış kurallarıyla toplumsal düzeni ve ölçülülüğü korur ve aile yaşamını ve özel mülkiyeti kutsar. Özellikle bu topluluklar arasında gücünü yitirmesi, uygarlık ve ilerleme üzerinde felaket bir etkiye sahip olacaktır."^[5]

***

İngiltere Kraliyet Konseyi üyesi Seyid Emir Ali'nin Hilafet'in kaldırılmasına karşı yaptığı bu açıklamada, Hilafet kurumunun Müslümanlar arasında birlik

sağladığı, bu kurumunun kaldırılmasının Müslümanlar arasında bölünmeye, parçalanmaya neden olacağı savı tarihsel gerçeklerle bağdaşmıyor. 909-1171 yılları arasında Mısır ve Kuzey Afrika’da Fatimi (İsmaili) Halifeliği; 929-1031 yılları arasında İspanya’da Endülüs Emevi Halifeliği ve 750-1258 yılları arasında Bağdat’ta Sünni Abbasi halifeliği vardı ve bu halifeler aralarında çatışıyordu. I. Dünya Savaşı’nda Osmanlı İmparatorluğu’nda Halife-Sultan “Büyük Cihad” ilan etmiş olmasına karşın, Müslümanların büyük bir bölümü bu Cihad çağırısına katılmadığı gibi, yüzbinlerce Hint ve Arap Müslüman Halife-Sultan’ın Osmanlı ordusuna karşı İngiliz, Fransız ordularına asker yazıldı, Halife’nin ordusuna karşı savaştı. Hilafet kurumunun varlığı Müslümanların birliğini sağlamadı. Müslümanları bölen, Seyid Emir Ali’nin kendisinin yeminli üyesi olduğu Kraliyet Konseyi’nin başında bulunan Kral’ın görevlendirdiği Ağa Han ve T. E. Lawrens gibi İngiliz ajanlarıydı.

Seyid Emir Ali’nin *Halifelik kaldırılırsa Müslümanlar uygarlıkta geri kalır* savı da tarihsel gerçeklere aykırıdır. Müslümanlar neredeyse son 500 yıl boyunca bilimde, teknikte, sanatta, felsefede, uygarlıkta geri kalmış durumdaydı; gerileme hilafet kurumu varken başlamış, yüzyıllarca sürmüştür. İngiltere Kralı V. George’un

ödüllandirdiği istihbarat ajanı Ağa Han ve Kraliyet Konseyi üyesi Seyid Emir Ali’nin, hilafetin kaldırılmasına karşı çıkmaları; II. Abdülmecid’i meşru halife ilan etmeleri; Hilafet’in İngiltere’nin isteği üzerine kaldırıldığı savını çürütmektedir. •

cengizozakinci@butundunya.com.tr

Kaynakça

- 1 Y. D. Prasad, “The Aga Khan As A British Imperial Agent During World War I”, Proceedings of the Indian History Congress, Vol. 39, Volume II (1978), pp. 946-953. Ayrıca, bkz: Ü. Gülsüm POLAT, “Şif Nizari Mezhebi İmamı III. Ağa Han’ın I. Dünya Savaşı Yılları Faaliyetleri” Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, 2013, sayı: 68, s. 55-74.
- 2 The Times, 28.07.1923 “The Lausanne Peace / Aga Khan’s Message to Moslems” (Bkz: Cengiz Özakıncı, “Yüzyıl Önce Yüzyıl Sonra Sevr ve Lozan”, Otopsi y., 2. basım, Ekim 2023, s.320 vd.
- 3 House of Lords, 15.01.1924, King’s Speech: “A Bill will be introduced to give effect to the Lausanne Treaty with Turkey. As soon as it has been passed, the Treaty will be ratified, and a new era of peaceful relations with Turkey will open.”
- 4 Syed Ameer Ali, “Statement on the Abolition of Khilafate”, The Times, 05.03.1924.
- 5 Syed Ameer Ali, “A Note On So Called ‘Abolition Of The Caliphate’”, (Bkz: K. K. Aziz, “Ameer Ali, His Life and Works”, 1968, s. 446 vd.) Ayrıca: “A version of this was published in the Pioneer (Allahabad), 9 April 1924.” (Khursheed Kamal Aziz “Remembering Some Great Men” Vanguard 2002, s.27). Ayrıca bkz: Journal of the Asiatic Society of Bangladesh, 21-22. ciltler, s.65, Asiatic Society of Bangladesh., 1976.”

Mustafa Kemal Atatürk'ten

NUTUK

(15-20 Ekim 1927)

83

Trakya'daki Durum!

Efendiler!

Trakya'nın o günlerdeki durumuna da hep birlikte göz gezdirelim:

Doğu Trakya'da, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti, Trakya-Paşaeli Merkez Kurulu bir kurultay topladı ve bu kurultay, Trakya'nın yönetimini, Trakya-Paşaeli Merkez Kurulu'na verdi.

Trakya'da Kolordu Komutanı bulunan Cafer Tayyar Bey (*Cafer*

Tayyar Paşa), bu merkez kurulunun üyesi olmakla birlikte Edirne Milletvekili olarak da Meclisimize üye seçilmişti.

Cafer Tayyar Paşa

Trakya Merkez Kurulu'na ve Kolordu Komutanı'na verdiğimiz talimatlar, Trakya'nın alinyazısının bütün ülkenin alinyazısına bağlı olduğu ve onunla birlikte düşünülebileceği ilkesine dayanıyordu.

Savaş durumu bakımından da verdiğimiz talimat şuydu:

“Üstün kuvvetlerin

saldırısına uğranılırsa sonuna değin dayanılacak ve Trakya bütünüyle düşman eline geçse bile, ileri sürülecek herhangi bir çözüm yolu tek başına kabul olunamayacaktır.”

Öteden beri Trakya’daki komutanın da kararının böyle olduğu söylenmekteydi.

Ama son zamanlarda komutan Cafer Tayyar Bey, yabancıların verdiği güvence üzerine, yapılan çağrıyı kabul ederek İstanbul’a gitmiş; ancak durumu bize dönüşünden sonra bildirmişti.

Anlaşıldığına göre, Doğu Trakya’nın yalnız başına varlığını koruyamayacağı, ancak Batı Trakya ile birleşerek bir yabancı yönetimle yaşayabileceği yolunda düşünceler aşılanmış.

Anladığımız kadarıyla iç gücünü kırarak birtakım propagandalar da yapılmış.

Cafer Tayyar Bey’in İstanbul’da bulunduğu sırada tümen komutanlarından Muhittin Bey, İstanbul’dan Kolordu Komutanlığı’na atanmış.

Cafer Tayyar Bey’in Trakya’ya dönmesine izin verilmiş.

Cafer Tayyar Bey, İstanbul’daki ilgililerle görüştüktan sonra, Muhittin Bey önermişse de, artık kolordunun komutanlığını üzerine almamış, Muhittin Bey’in üzerinde bırakmış.

Böylece Trakya’nın alinyazısı, İstanbul siyasal çevrelerinin etkisine bırakılmış.

Büyük Millet Meclisi açıldığı zaman Trakya’da Birinci Kolordu’nun konuşlanma durumu

şöyleydi:

-Kolordu karargâhı Edirne’de;

-60. Tümen Keşan, Edirne, Uzunköprü bölgesinde;

-55. Tümen Tekirdağ bölgesinde;

-49. Tümen Kırklareli (*Eski adı Kırkkilise*) bölgesinde.

Yunan ordusu Anadolu’da, Batı Cephesi’nde yaptığı genel saldırıda başarı elde ettikten sonra, 20 Temmuz 1920’de Tekirdağ’a bir tümen çıkardı.

Tekirdağ bölgesinde çok dağınık bir durumda bulunan 55. Tümen toplanmaya zaman dahi bulamadan Yunan tümeni Edirne doğrultusunda yürümeye başladı.

Batı Trakya’dan, Meriç’i geçerek, saldırmak isteyen Yunan kuvvetleri, o bölgedeki 60. Tümen komuta eden Cemil Bey’in (İçişleri Bakanı Cemil Bey) ve 15 Haziran 1920 tarihinden başlayarak kuvvetleriyle Edirne’ye gelmiş bulunan ve Edirne-Karaağaç istasyonu arasında çetin çarpışmalar yaşamış olan Şükrü Naili Bey’in (Şükrü Naili Paşa) uyanık davranmaları ve direnmeleri üzerine durduruldu ve ilerlemesi önlendi.

Trakya’da Yaşananların Sorumlusu Cafer Tayyar Paşa’dır! Efendiler!

Edirne doğrultusunda serbestçe ilerlemekte olan düşman tümenine karşı, bütün Birinci Kolordu kuvvetlerini toplayıp önlem alacak Kolordu Komutanı Muhittin Bey’in ne

Mustafa Kemal Paşa, Ahmet İzzet Paşa, Halil Kut Paşa ve Albay Cafer Tayyar Halep'te, 1917.

yaptığını bilmiyorum. Yalnız elde ettiğim bilgiye göre, Cafer Tayyar Bey kendi kuvvetleriyle ilişki kurmayarak Havsya yakınlarında atla dolaşırken düşmana tutsak olmuştur.

Ondan sonra komuta ve yönetimden yoksun kalan Birinci Kolordumuz büsbütün dağılmıştır. Birliklerin bir kısmı tutsak oldu ve bir kısmı da Bulgaristan'a sığındı. Sonuç olarak, Trakya baştanbaşa Yunanlıların eline geçti.

Ne yazık ki, Birinci Kolordu Komutanı'ndan ulusun istediği ve beklediği sağlıklı davranma ile uyanıklığın ve özverinin hiçbir belirtisini göremedik.

Trakya'nın özel, güç durum ve koşul içinde bulunduğu kuşkusuzdu. Ama bu özellik ve güçlükler, hiçbir zaman Trakya'daki kolordunun

askerliğin gereklerini ve yurtseverlik ödevini yapmasına engel olamazdı. Eğer bu yapılmamış ise, ulus ve tarih karşısında bunun tek sorumlusu Cafer Tayyar Paşa'dır.

Tarihte, bütün bir yurdu çok üstün düşman kuvvetleri karşısında, son avuç toprağına değin karış karış, yiğitçesine ve namuslu bir şekilde savunmuş ve buna karşın varlığını koruyabilmiş ordular görülmemiştir.

Türk Ordusu o nitelikte bir ordudur.

Yeter ki ona komuta edenlerde, komuta edebilmek niteliği bulunsun!

Komutanlar, askerlik görev ve gereklerini düşünürken ve uygularken, kafalarını siyasal düşüncelerin etkisi altında bulundurmaktan sakınmalıdırlar.

Mustafa Kemal Atatürk TBMM'de Nutuk'u sunduğu konuşma sırasında.

Siyasal durumun gereklerini düşünen başka görevliler bulunduğunu unutmamalıdır. Komutanların, sorumlulukları altına verilen ulus çocuklarını, ülke araçlarını düşmana, ölüme sürerken düşünceleri tek nokta; ulusun kendilerinden beklediği yurt görevini ateşle, süngü ile ve ölümlerle yapmak ve sonuçlandırmaktır.

Askerlik görevi ancak bu anlayış ve inançla yapılabilir. Lafla, siyasetle, düşmanın aldatıcı sözlerine kulak vermekle askerlik görevi yapılamaz!

Komutanlık görev ve sorumluluğunu yüklenecek kadar omuzlarında ve özellikle kafasında güç bulunmayanların acı sonuçlarla karşılaşmalarından kaçınılamaz! Bir komutanın tutsak olması da anlaşılabilir ancak bu, askerlik görev ve gereklerini yapıp uygulamakta elindeki kuvveti sonuna dek, son süngü

ve son soluğa dek kullandıktan sonra kanını akıtmak fırsatını bulmaksızın düşman eline düşerse olabilir!

Tarihimizde bütün ordusu, üstün düşman ordusu karşısında yenilip kendiliğinden geri çekilirken, kılıcını çekip tek başına atını düşman başkomutanının çadırına sürerek ölüm arayan Türk komutanları görülmüştür.

Bir Türk komutanının ordusunu kullanmaksızın, herhangi bir kötü rastlantı ve mutsuzluk sonucu da olsa, düşmana tutsak olmasını biz anlayışla karşılarsak bile tarih bunu hiç bağışlamaz ve bağışlamamalıdır! Türk devrim tarihinin gelecek kuşaklara ileticeği sözler ve uyarılar işte budur! •

(Sürecek)

cengizonal@butundunya.com.tr

Gelecek Ay: İkinci Konya Ayaklanması!

Hakimiyeti Milliye

YAZILARI

AMACIMIZ

Ödemeler dengesini kurmak ve ekonomik dengemizdeki açığı kapatmak için devamlı bir çaba göstereceğiz.

Bu amaca ulaşmak için, devlet de, ikinci derece sayılan bazı ihtiyaçları kısacak, bazı tesisat ve teşkiltattan vazgeçecek...

Kuşkusuz böyle hareket etmeye zorunluyuz.

Acaba, diyorlar, bu zorunluluk, Türkiye'yi girdiği düzeltme, yenilikler ve imar yolundan alıkoymayacak mıdır?

Kanaatimize göre böyle bir düşünce geçerli değildir.

Bir kez hayati ve zaruri ihtiyaçları kısmak söz konusu olamaz.

Bazı işlerimizi geçici bir zaman için ertelese bile, ülke için bir yoksunluk oluşturmaz.

Bundan başka alınan karar sadece tasarrufa uymak ve israftan kaçınmaktan ibaret değildir.

Üretimimizin artırılması ve sonuç olarak da ithalatın azaltılması için de bütün gücümüz ve varlığımızla çalışacağız.

Anlayışımız; sosyal hayatımız, kısacası maddi ve manevi genel varlığımız üzerinde de mutlu bir devrim yapacaktır.

Tasarruf, ulusal ekonomi ve üretim yolunda sarf edeceğimiz çalışmanın yararı, sadece ödemeler dengesi üzerinde yararlı bir etki yapmakla kalmayacaktır.

Anlayışımız; sosyal hayatımız, kısacası maddi ve manevi genel varlığımız üzerinde de mutlu bir devrim yapacaktır.

En büyük kazanç, en önemli servet ruhlarımızda böyle bir uyanış ışığının doğması olacaktır.

Son günlerde bir yabancının ülkemiz ve ekonomik durumumuz hakkında yazdığı bir incelemeyi okuduk.

Bu kişi diyor ki:

“Türkiye’nin ticaret dengesi böylesine önemli bir açık arz ettikçe, önemli miktarda bir yabancı sermayenin gelmesi beklenemez. Yabancı sermaye, parası istikrara kavuşmuş ülkelerden çekinir, ürker!”

Bu konu üzerinde başka bir nedenle durmak ve uzun uzadıya tahlil etmek isteriz.

Ekonomik açığımızın geçen yıl biraz daha artmasının, hatta son haftalarda tehlikeli bir hal almasının etkenleri arasında, dış borçlarımızın ödenmesini de katmak gerekir.

Nedeni şöyle açıklanabilir:

Eski yönetimlerden kalma borçların ödenmesi zorunluluğu, bizi piyasada önemli miktarda döviz sağlamak zorunda bırakıyor.

Devletin her yıl taksit zamanlarında piyasadaki döviz toplaması, elbette kambiyo üzerinde de etkili olacaktır.

Bu güçlkle, her yıl karşılaşıcağımızı düşünmek gerekir.

Şurasını da söyleyelim ki, güçlüklerin derecesi ne olursa olsun, elbette taahhütlerimizi yerine getireceğiz.

Zamanında ve kuponlar görüşmelerinde çok dikkatli ve hesaplı oluşumuzun nedeni bundan başka bir şey değildir.

Ödeyemeyeceğimiz bir miktarı ve külfeti üzerimize alsaydık daha mı iyi olurdu?

Bununla beraber kuşkularımız aynı nokta üzerinde durmaktadır.

Acaba direnemeyeceğimiz güçlükler karşısında dış ödemeleri nasıl yapabileceğiz?

Ülkenin hayatı ve bağımsızlığı ile bu gibi, kayıt altına alınmış zorunluluklar karşılaştığı zaman hangi yolu seçeceğiz?

Hükümet bütün bu ihtimalleri göz önünde bulundurmalıdır.

Bugünkü durumumuza göre borçlar sözleşmesinin omuzlarımıza yüklediği yük oldukça ağırdır.

Eklemeye gerek yok ki, bizi bu karamsar düşüncelere yönelten husus, en kötü ihtimallerdir.

Eğer giriştiğimiz mücadelede,

Eklemeye gerek yok ki, bizi bu karamsar düşüncelere yönelten husus, en kötü ihtimallerdir. Eğer giriştiğimiz mücadelede, hükümet gibi, bütün vatandaşlar da kendilerine düşen görevleri yapar ve dışarıdan düşmanca bir amaçla güçlükler görmezsek, karamsar olmaya asla gerek yoktur.

hükümet gibi, bütün vatandaşlar da kendilerine düşen görevleri yapar ve dışarıdan düşmanca bir amaçla güçlükler görmezsek, karamsar olmaya asla gerek yoktur.

Alacağımız önlemlerde, mevcut sözleşmelerin itibarını bozacak bir kayıt olmayacaktır.

Aksine başka ülkelerle imzaladığımız antlaşmaların sağladığı ilişkilerden gerek kazancımız, gerekse izlediğimiz denge siyaseti noktasından da yararlanacağız.

Başbakanımızın da dediği gibi, vatandaşlara, dışarıdan gelen mallara karşı bir kısım boykotlarda bulunmak gibi düşüncelerden uzak bulunuyoruz.

Faaliyetlerimiz ve önlemlerimiz, çağdaş bir devletin hukuki çerçevesinden dışarı çıkmayacaktır. •

Hâkimiyeti Milliye Gazetesi
16 Ocak 1930

TSK'dan atılan teğmenler ilk kez bu kitap için konuştu; neler yaşadıklarını anlattı.

Tuzla Piyade Okulu'nda iki teğmen birbirlerinin boğazına niçin sarıldı, olay polise neden yansıtıldı?

“Hubb-i fillah” WhatsApp grubunu kim, hangi amaçla kurdu?

Askeri okullarda tarikat yapılanması var mı?

Mahkeme kararları kimler için nasıl sonuçlandı?

Atılma kararlarını etkileyen gizli tartışmalar, baskılar ve çelişkiler nelerdi?

Kara Harp Okulu'nda atılmalara Subay Andı okunması mı,

kılıç çatılması mı gerekçe gösterildi?

Teğmenler sorguda neler yaşadı, niçin ağlayanlar oldu?

Kara Kuvvetleri Yüksek Disiplin Kurulu hangi gerekçeleri “ayırma” için yeterli buldu?

Çıkarılan teğmenler ve onlar hakkında karar veren komutanlar ilk kez bu kitap için neler anlattı?

Teğmenler ordudan atıldıktan sonra neler yaşadı; kim, şimdi ne yapıyor?

Emin Çolaşan'ın “araştırmacı gazeteciliğin günümüzdeki önderlerinden” dediği Saygı Öztürk, yine bilinen olaylardaki “bilinmeyenlere” ve yüzeyde görünenlerin “derin ilişkileri”ne ışık tutuyor.

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

METE AKYOL'DAN YAZILAR

(Bir Başkadır Benim Mesleğim adlı kitabından)

Bir Van'dan Bir Şırnak'tan

Anadolu'yu adım adım dolaşırken her ilde uyguladığım değişmez programımı Van'da da uyguladım ve orada da mahalle kahvelerinden önce valiliğe gittim, orada da gününe Vali Beyin bir bardak çayıyla başlamak istedim.

“Fakat valimiz dün Ankara'ya gitti” dedi Özel Kalem Müdürü. “Döndüğünde geldiğinizi öğrenince, sizle görüşemediği için eminim çok üzülecektir.”

Oysa ben, onunla görüşemediğim için şimdi üzülüyordum.

Van Valisi Tekin Alp'in Van'da ne denli büyük hizmetler yaptığını, onun bir “aile bireyi içtenliğiyle” halkla ne denli güvenle bütünleştiğini henüz gözlerimle görmemişim ama tüm bunları kulaklarım ile duymuştum ve tüm bunlara, gözlerimle görmüşümcesine inanmıştım.

Çünkü kendisinin babama “am-

ca” dediği, benim de kendisine “amca” dediğim kökten bir Vanlı olan eski Başbakan Ferit Melen'den, aile içi bir söyleşide duymuştum tüm bunları.

Van Valisi Tekin Alp'in başarılarını babama uzun uzun ve hayranlıkla anlattıktan sonra da bana dönmüştü ve her zaman evimizin kapısının dışında bıraktığı siyasal kimliğinin çok çok yücelerindeki “amca” kimliğiyle, bu konuda görev de vermişti bana:

“Güneyi, doğusu demeden bütün Anadolu'yu dolaşıyorsun, yazıyorsun” demişti. “Bir de Van'a gidiver de, bir de gözlerinle görüver bir valinin orada neler yapabildiğini...”

***

Van'daki ilk sabahımda, o sabahımın ilk çayını Valilik Özel Kalem Müdürüyle içerken, bir yandan Vali Tekin Alp'e

görüŖmememin üzüntüsünü, bir yandan da Ferit Amca'nın bir emrini yerine getiremememin üzüntüsünü duyumsuyordum.

Odasından ayrılırken Özel Kalem Müdürü bir öneride bulundu:

“Vali Yardımcımız Sayın Yener Rakıcioğlu’nu ziyaret etmek isterse-
niz, size yardımcı olabilirim.” dedi.
“Hemen Ŗuradadır odası.”

Sakarya Valisi olduğu 1999 yılında, bir yandan deprem sonrasının acıları karŖısındaki özverili, bir yandan da bürokrasinin acımasızlığı

karŖısındaki onurlu savaŖımıyla ger-
çek bir vali örneği oluŖturan Yener Rakıcioğlu’nu o gün Van’da, ka-
pısında “Vali Muavini” yazılı o-
dasında tanıdım.

Vali Te-
kin Alp’in, Eski BaŖbakan Ferit Melen’den duydu-
đum başarılarını,
Ŗimdi bir kez de Vali Muavini Ye-

ner Rakıcioğlu’dan dinlerken, odasının kapısı sık sık çalınıyor, elinde dolu çay bardaklarıyla odacı giriyor, dolu çay bardaklarını masaya bırakıyor, masadaki boş bardakları götürüyordu.

Kapı kimbilir kaçınıcı kez çalındığında, elindeki çay bardaklarıyla yine odacının geldiğini sandığım bir anda içeri ya 9, ya 10 ya da 11-12

yaŖlarında bir çocuk girdi. Elinde birkaç kitap ve bir defter vardı.

Çocuk makam masasının karŖısına değil, arkasına doğru yürüdü ve Yener Rakıcioğlu’nun koltuğuna yaklaŖtı, bana duyurmamaya özen göstererek, ona bir Ŗeyler söylemek istedi.

Yener Rakıcioğlu, döner koltuğunu çocuğun geldiği yöne çevirdi, oturduğu yerde eğilerek kulağını onun ağzına yaklaŖtırdı, sonra

da çocuğun büyük bir gizlilik içinde söylediklerini büyük bir dikkatle dinledi, dinledi ve... Elini pantolonunun cebine soktu, çıkardığı paralar arasından bir miktar para ayırdı, çocuğa verdi.

Çocuk çıktıktan sonra Yener Rakıcioğlu’na;

“Allah bađıŖlasın.” dedim. “Kaç yaŖında? Adı nedir?”

ŖaŖırmıŖ bir ifadeyle baktı yü-
züne ve “Kaç yaŖında mı?” dedi.
“Bilmem...”

Bu kez ŖaŖırma sırası bana geldi:
“Oğlunuz değil mi?” dedim.

Yener Rakıcioğlu, cebinden para çıkarıp verdiği çocuğun kaç yaŖında olduğunu da bilmiyordu, adını da bilmiyordu. Çünkü o çocuk, onun çocuğu deđilmiŖ...

*Vali Yardımcısı
Yener Rakıcioğlu,
cebinden para
çıkartıp verdiği
çocuğun kaç
yaŖında olduğunu
da bilmiyordu,
adını da
bilmiyordu. Çünkü
o çocuk, onun
çocuğu deđilmiŖ...*

“Affedersiniz ama gelip size gizli bir şey söylediğini görünce ve sizin de cebinizden para çıkarıp verdiğinizi görünce, onu sizin çocuğunuz sanmışım” dedim.

Yener Rakıoğlu, önce olayın yüzeysel görüntüsünü açıkladı:

“Çocuk bana değil, Vali Beye gelmiş, onun Van’da olmadığını öğrenince de bana gelmiş” dedi. “Öğretmenleri, tüm öğrencilerin birer cetvel ve pergel almalarını istemiş.”

Bilmediğim bir yöre gerçeğini öğretti bana o gün, orada Yener Rakıoğlu:

“Burada âdet böyledir” dedi.

“Çocukların babasının parası yoksa, onlar da gelirler, Vali Beyden ya da benden isterler cetvel, pergel ya da kitap, defter, kalem, silgi parasını...”

Ve bir balyoz ağırlığında bambaşka bir gerçek daha öğretti:

“Çünkü burada bizim adımız, ‘Devlet Baba’dır” dedi. “Babasının parası yoksa, çocuk gelir, evdeki babasından istediği rahatlıkla bizden, yani ‘Devlet Baba’sından ister defter, kalem, cetvel, pergel parasını...”

Ve onun söylemediği bir başka gerçeği ise, ben ona söyledim: “Ve siz de, kendi öz çocuğunuzun bir gereksinimini karşılamışcasına bir doğallıkla ve içtenlikle verirsiniz, onun istediği bu parayı...”

Eksik söylemişim. Yener Rakıoğlu tamamladı eksiğimi:

“Yalnızca doğallıkla ve içtenlikle değil” dedi. “Ayrıca seve seve

veririz...”

Çünkü böyleymiş buralarda âdet...

***

Size şimdi de, Ağustos 1948 tarihli Bütün Dünya’da, “İşte Biz Böyleyiz” başlığı altında yayımlanan bir olayı anımsatacağım:

“İzmir’de Cumaovası Tayyare Meydanı, yakıcı bir Ağustos günü, benzin depoları civarındaki otlar tutuşmuş, benzinler tehlike... Nöbetçi neferi Şırnaklı Ali yardım istemek için Gaziemir’deki alay karargâhına koşmaktadır. Evvela çıplak bir at yardımıyla, sonra yolda rastladığı bir otomobili çevirerek alaya zamanında malumat ulaştırıyor ve yangının büyümeden benzinlikleri ateşlemesinin önüne geçiyor. Vazifeseverliğinin ve şahsi feragatinin mükâfatı olarak Şırnaklı nefer Ali’ye hususi bir merasimle onbaşılık rütbesi veriliyor. Ali’ye soruyorlar: ‘Bu sevinçli gününde en çok neyi isterdin, Ali Onbaşı?’

Gözleri, kolunu süsleyen kırmızı çizgiye kayan Ali, tok sesiyle cevap veriyor: ‘Onbaşı olurken beni anmanın görmesini...’

Ali Onbaşı’ya üç ay da izin verdiler.”

***

Şimdi de sıra, sorularımıza geldi: “Bu iki olay arasındaki ortak nokta nedir?”

Bu, birinci sorumludur. İkinci sorumluz ise şudur:

“Aradan geçen yıllarda Türkiye’de ne değişti, biz neden böyle olduk?” •

Hazırlayan:
YİĞİT EREN GÜNEY

İlk Dersimiz Türkçe

Bu ay köşemizi dilimizde yer etmiş yabancı sözcüklerin karşılıklarına ayırdık. Bilginizi sınavın.

1- Senkron (Fr.)

- a-Anında
- b-Oyunca
- c-Sergilik
- d-Eş zaman

2- Rodaj (Fr.)

- a-Başla
- b-Alıştıрма
- c-Yönleyici
- d-Pay

3- Sinerji (Fr.)

- a-Fırsatçı
- b-Artı güç
- c-İyimser
- d-Saymaca

4- Casting (İng.)

- a-Oyuncu kadrosu
- b-İlişim
- c-Akışkanlık
- d-Yarışımıcı

5- Motto (İta.)

- a-Büyüleyici
- b-Parça
- c-Slogan
- d-Tırmanış

6- Natürel (Fr.)

- a-Gündüzlük
- b-Ölçüt
- c-Doğal
- d-Dayatılmış

7- Organize (Fr.)

- a-Biçimlenme
- b-Dağıtıcı
- c-Öndelik
- d-Düzenli, örgütlü

8- Pasif (Fr.)

- a-Belirtke
- b-Çekingen, durgun
- c-Sözsüz
- d-Yerleştirme

9- Transfer (Fr.)

- a-Aktarma
- b-Karmaşa
- c-Mayalanma
- d-Kurtarımcılık

10- Metropol (Fr.)

- a-Ana kent
- b-Düzenlemek
- c-Köktenci
- d-Yerleşke

11- Barbar (Fr.)

- a-Simsar
- b-Tatbilir
- c-Serseri
- d-Kaba saba, ilkel

12- Cımbız (Rum.)

- a-Savunma
- b-Küçük maşa
- c-İlgileşim
- d-Gelecekçi

13- İstasyon (Fr.)

- a-İlgileşim
- b-Tuzak
- c-Durak
- d-Kavram

14- Elastik (Fr.)

- a-Konuşumluk
- b-Esnek
- c-Gölgeleme
- d-Edebiyat

15- Randevu (Fr.)

- a-Buluşma
- b-Engelleme
- c-Kiralamak
- d-Sınırlı

(Fr.) Fransızca, (İng.) İngilizce, (İta.) İtalyanca, (Rum.) Rumca

Yanırdar:
151.
sayfada

Bir Cerrahin Not Defteri

Prof. Dr.
Cengiz Kuday

Aklın Sınırları ve Dünyanın Kaderi

Beyin, insan vücudundaki en karmaşık organ. Milyarlarca nöron ve trilyonlarca bağlantıyla çalışan bu muazzam sistem, düşüncüyü, duyguyu, kararı ve nihayetinde kaderi belirliyor. Antik çağdan beri filozoflar insanın akıl gücünü övmüş, modern bilim ise bu gücün biyolojik temellerini anlamaya çalışmıştır. Ancak insanlık tarihi bize şunu da gösteriyor: Beyindeki küçük bir bozukluk bazen sadece bir insanın değil, milyonların kaderini etkileyebilir.

Nörobilimci David Eagleman'ın da dikkat çektiği gibi tarih boyunca bazı dini liderlerin, sanatçıların ve

yazarların temporal lob epilepsisi yaşadığı düşünülür. Jeanne d'Arc'ın duyduğu sesler, Dostoyevski'nin nöbetler sırasında yazdığı eserler ya da Handel'in müziği üzerine yapılan tartışmalar bunun örnekleri olarak anılır.

Ama mesele sadece sanat ve inanç dünyasıyla sınırlı değil.

1966'da Texas Üniversitesi'nde gerçekleşen ve onlarca insanın ölümüne yol açan Charles Whitman saldırısı, yıllar sonra yapılan otopside amigdala bölgesinde bulunan bir tümörle açıklanmaya çalışıldı. Türkiye'de "Dinar Canavarı" olarak

anılan vakada da benzer şekilde frontal bölgede bir tümör tespit edilmişti. Beynin davranış ve dürtü kontrolünü yöneten merkezlerindeki bir bozukluk, insanın karakterini ve kararlarını dramatik biçimde değiştirebiliyor.

Bu örnekler, tıp dünyasında uzun süredir tartışılan bir soruyu gündeme getiriyor:

Beyin sağlığı ile insan davranışı arasındaki çizgi ne kadar net?

Bu soru yalnızca bireysel trajediler için değil, siyasi tarih için de geçerli. Birinci Dünya Savaşı sırasında ABD Başkanı Woodrow Wilson'ın geçirdiği beyin kanamasının, aldığı bazı kritik kararları nasıl etkilediği bugün hâlâ tartışılıyor.

Tarihi belirleyen kararları çoğu zaman birkaç insan verir. Ve o kararların arkasında da çoğu zaman bir insan beyninin karmaşık biyolojisi vardır.

Bugün dünyaya baktığımızda insanın aklına istemeden şu soru geliyor:

Dünyanın kaderini belirleyen liderlerin zihinsel durumlarını gerçekten ne kadar biliyoruz?

Televizyon ekranlarında gördüğümüz birkaç görüntü, sosyal medyada dolaşan birkaç fotoğraf ya da mitinglerde söylenen birkaç cümle... Bütün bunlardan bir liderin zihinsel berraklığı hakkında hüküm vermek elbette mümkün değil. Ama yine de insan düşünmeden edemiyor.

Dünya, nükleer silahların gölgesinde, büyük ekonomik krizlerin ve bölgesel savaşların eşiğinde

Trump'tan Netanyahu'ya, Putin'den diğer küresel aktörlere kadar birçok liderin verdiği kararlar milyonlarca insanın hayatını etkiliyor.

ilerlerken, Trump'tan Netanyahu'ya, Putin'den diğer küresel aktörlere kadar birçok liderin verdiği kararlar milyonlarca insanın hayatını etkiliyor.

Belki de insanlık tarihinde ilk kez, birkaç kişinin zihinsel dengesi bu kadar büyük bir küresel sonuç doğurma potansiyeline sahip.

Bu yüzden mesele sadece politika değil.

Bir anlamda nöroloji meselesi.

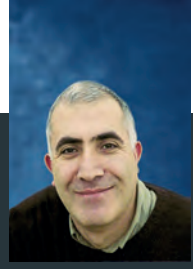
Çünkü tarih bazen ideolojilerle değil, birkaç gramlık bir beyin dokusunun içindeki elektriksel fırtınalarla yazılabiliyor.

Ve insan ister istemez şu soruyu soruyor:

Bugün dünyayı yöneten zihinler gerçekten ne kadar sağlıklı?•

cengizkuday@butundunya.com.tr

Kaynak: Neşterden keskin kalem

Atatürk'ün Fikirlerinin Babası Ziya Gökalp 150 Yaşında

“Ben inkılap ruhunu (Tevfik Fikret’ ten) ondan aldım. Heyecan ve hislerimin babası Namık Kemal, fikirlerimin babası Ziya Gökalp’ tir.”
diyor Atatürk.

Daha Cumhuriyet kurulmadan *“ulusçuluk, halkçılık, devletçilik, laiklik gibi ilkeleri, öğretim, bütçe birliği, kadın hakları, aşarın kaldırılması, ezan, Kuran, hutbe ve duaların Türkçeleştirilmesi, çağdaşlaşmak, uyarlaşmak vb. gibi devrimci düşünceleri”* savunan, bunları topluma anlatmaya çalışan, *“Türkiye Cumhuriyeti’nin üstünde yükseldiği temeldeki taşlardan”* biri olan Ziya Gökalp 150 yıl önce 23

Mart 1876’da doğdu. Asıl adı Mehmet Ziya’ydı. Gökalp soyadı değil, yazılarında kullandığı takma addı. Doğumundaki Mithat Paşa ile başlayan aydınlık günler çok geçmeden yerini 30 yıllık istibdatta bıraktı.

Babası onu okumada özgür bıraktı ama yönlendirmeyi de unutmadı. Ziya Gökalp’te yer edinen Batı bilimi ve Doğu bilgisini edinme düşüncesi, onu bunlara sahip insanlarla ilişki kurmaya yönlendirdi.

Batı felsefesi ufkunu Diyarbakır Belediyesi hekimi Yorgi açtı ve buğday pazarında bulunan Ermeni kitapçı Mazlum Efendi ona yurtta ve dünyada çıkan yayınları sağladı. Törenlerde öğrenciler üç kez “*Padişahum çok yaşa*” diye bağırırken, Vali’nin önünde var gücüyle “*Milletim çok yaşa*” diye haykıran Ziya Gökalp’in alınına “sakıncalı” damgası vuruldu.

İstanbul’a gitmek istiyordu. Akrabaları şiddetle karşı çıkıyorlardı. Ona “Babasız koca bir evin büyük oğlunun artık amca ya da dayı kızlarından biri ile evlenerek arazi ve mülk ile uğraşması gerektiği” söyleniyordu. Sakıncalığa eklenen engeller, dayatmalar, ruhsal üzüntüler yüzünden daraldı, intihara kalkıştı. İlk yardımı Dr. Abdullah Cevdet ve iki doktor arkadaşısı yaptı. Kurşun, alın kemiğinden içine girmeden yayılıp perçinleşmişti. Kurşun çıkarılmadı. Uyuşturmadan yapılan ameliyata

İstanbul’a gitmek istiyordu. Akrabaları şiddetle karşı çıkıyorlardı. Ona “Babasız koca bir evin büyük oğlunun artık amca ya da dayı kızlarından biri ile evlenerek arazi ve mülk ile uğraşması gerektiği” söyleniyordu.

Ziya Gökalp, Salah Cimcöz ve Sabri Toprak

dayanan Ziya Gökalp, “İçimdeki acı, başımdaki yaradan daha güçlüydü!” dedi. Yarası 15 günde iyileşti. Kurşunu alnında; içinde kanayan acıyı yüreğinde, aklında yaşamı boyunca taşıdı.

İstanbul’a gizlice giden Ziya Gökalp İttihat ve Terakki’ye katıldı. Parasızlıktan istediği okulu seçemedi. Mehmet Akif Ersoy gibi o da parasız yatılı öğrenci alan Baytarlık Okulu’nu yeğledi. İçindeki aydınlanma ateşini yakan Dr. Yorgi’yi

görmeye gitti. Hocasının vasiyetini unutmadı: *“Türk gençleri siyasal bir devrim yapmak, bir meşrutiyet yönetimi kurmak istiyorlar. Bu eylem övülmeye değer. Yalnız bir nokta var ki, devrim taklitle olmaz. Türkiye’de devrim, Türk ulusunun toplumsal hayatına, ulusal ruhuna uygun olmalı! Yapılacak anayasa Türk ulusunun ruhundan kopmalı! Toplumsal yapısına uymalı! Böyle olmazsa, yapılacak devrimin ülkeye zararlı olması olasılığı var. İyi bir anayasa yapabilmek için, önce Türk ulusunun psikolojisini ve sosyolojisini incelemek gerek!”* dedi. Bu görüşme Türk sosyolojisinin temelini atılışydı. Gideceği yönü belli olmayan bir gemi gibi dönüp duran Ziya Gökalp’in demirleyeceği limanın adı konmuştu. *Sosyoloji*, Ziya Gökalp’in ellerinde doğdu.

Tutuklandı, İstanbul’dan Diyarbakır’a sürgün edildi. Yetişmesinde çok emeği olan amcasının vasiyetini tuttu. Yüklü bir miras edinen amcasının kızı Vecihe ile evlendi. Nefes alamayan Ziya Gökalp, sırtını dayadığı Vecihe Hanım’ın desteği ile soluklandı. Okuma, yazma, düşünme ve eylem olanağı buldu. Vecihe Gökalp mirasını, malını mülkünü satarak Ziya Gökalp’in önünü açtı. Erken yaşta ölen oğlu Sedat, kızları Seniha, Hürriyet, Türkan ile Diyarbakır, Selanik, İstanbul, Malta ve Ankara’ya konup göçtüler ailece.

Büyük rahatsızlık yaratan Hamidiye Alayları’na karşı eylemlerde

yer aldı. Hicaz Demiryolu’nu korusun diye gönderilen İbrahim Paşa, dönüşte Diyarbakır ve çevresine saldırdı ve yağmaladı. *“Her ferdimiz bu fikirde olmalı, gönüllere fedailik dolmalı. Bağırmalı: Ya adalet, ya ölüm”* diyen Ziya Gökalp’in başında yer aldığı kentlin ileri gelenleri, Güney ve Orta Asya’yı Avrupa’ya bağladığı için önemli bir yere sahip olan telgrafhaneyi 14 Ekim 1907’de 11 gün süreyle işgal etti. Bu baskının Avrupa’daki yankıları üzerine İbrahim Paşa uzaklaştırıldı.

1908’de Meşrutiyet’in ilanından ardından gizli oluşturup, çalışmalar yürüttüğü İttihat ve Terakki’nin Diyarbakır Şubesi’ni resmen kurduğunda, dincilerin 31 Mart Olayı sonrası kentte yürüttükleri provokasyonu önledi. İttihat ve Terakki’nin Selanik’teki ilk büyük kongresine katıldı. *“Ordunun siyasetten ayrılmasını”* savunan Mustafa Kemal de oradaydı. Merkez yönetim kurulu üyeliğine seçilen Ziya Gökalp, çalışmalarını yürütmek üzere Selanik’e yerleşti. Ömer Seyfettin, Ali Canip yönetimindeki *“Genç Kalemeler”*, *“Peyman”* adlı yayınlarda yazılar yazmaya, İttihat ve Terakki Okulu’nda sosyoloji dersleri vermeye başladı. Ahmet Emin Yalman onun yanına asistan olarak verildi. Daha sonra gazeteciliğe yönelen Yalman’a bu yöneliminde de yardımcı oldu. 1912 yılında Ergani milletvekili oldu.

İttihat ve Terakki kongresine sunduğu raporda *“Yeni Bir İnsan Yeni Bir Toplum”* anlayışına dikkat

çekti. İttihat ve Terakki'nin Merkez Heyeti üyesi olarak ülkenin en güçlü adamlarından biri olmasına karşın iktidar sarhoşluğundan bütünüyle uzak kaldı. Hiç bir ayrıcalık istemedi. Halkın mahrumiyet yaşamını paylaşmaktan haz duymuştu. O zamanki iktidar çevresinde bu büyüklüğü gösteren ondan başka kimse de yok gibiydi. Yıllar sonra Yusuf Ziya Ortaç şunu yazdı: "Bu on parasız adamın, on dakikada milyoner olacak güçte bir politikacı olduğuna bugün inanabilir misiniz?"

Derse girerken, Ali Kemal'in gazetedeki "Ziya Gökalp idam edilmelidir" yazısı gösterildi. Kaygılanmadan sınıfa girip dersini işledi. Ömer Seyfettin, "Bize ve kimsesiz ailenize acıyınız." dese de arkadaşlarının yurtdışına kaçma önerisini kabul etmedi. Tutuklandı. Anında maaşı kesildi. İdam edilmek için çıkarıldığı mahkemede, "Ermeni katliamına siz fetva vermişsiniz" suçlaması ile yüz yüze kalınca, "Ulusumuza iftira etmeyiniz. Türkiye'de bir Ermeni katliamı olmamıştır. Bir Ermeni-Türk mukatelesi (birbirini öldürmesi) vardır. Bizi arkadan vurdular, biz de cevap verdik!" dedi. Böyle bir yanıt beklemeyen yargıç Nazım Paşa şaşırıldı. Hapishanede kendisini göremeye gelenlere, "Bütün ümidimiz Mustafa Kemal'dedir. O bir şeyler yapabilir. Milliyetçiler de ne yapılması gerektiğini biliyorlar." diyordu.

Önce Limni sonra Malta adasına

sürgün edildi. Yolda İngiliz subay tarafından soyuldu. Ailesinin büyük zorlukla sağladığı para ve eşyalar gasp edildi. Parasız gitti. Ailesinden uzaktı, okuyacak yayınlar azdı. Duygusallaştıkça duygusallaştı.

Yokluk, yoksulluk boynunu bükse de yıkılmadı Ziya Gökalp: "Zaman yalanların yüzdeki sahte peçeleri çıkarıp atan, türlü hilelerle saklanıp halkın gözüne gösterilmeyen gizli gerçekleri ortaya çıkaran, kısacası hiçbir kahramanın yapamayacağı işleri yapan yüce bir güçtür. Zaman boş yere akmaz. O her zaman suçsuzların temizliğini, hainlerin alçaklıklarını ortaya koyan adil bir mahkemedir. Zaman boş yere akmadığı gibi hiçliğe doğru da gitmez. İnsan ruhunu bir takım alışkanlıklar yahut kuruntular esir etmez ise sürekli olarak yeni bir yaşam yaşayabilir. Benim için bir çiçek, bir ot parçası bile bir kitap gibidir. Zihnim boş durmaz, daima yeni düşünceler yaşar. Sıkılmak, üzmek işsizlikten gelir. İnsan işsiz kalınca kendi bedenini dinler. İç sıkıntılarını duymaya başlar. Sinir hastalığı bundan doğar. Halbuki insan kendi halini unutup da başka şeyler düşünürse sıkılmaz. Çünkü başka şeyleri düşünmek tıpkı kitap okumak gibidir. Bu da bir çeşit çalışmaktır. İşsizlik değildir. Zararlı olan düşünmek, kederli düşüncelere dalmaktır."

Bireyi zorlu günlerde dayanmaya ve sabırlı olmaya çağıran Ziya Gökalp: "Her ulusun, her insanın yaşamında böyle günler olabilir.

Büyükkada, 1916. Sağdan sola Ziya Gökalp, Yahya Kemal, Kâzım Şinasi, Oturanlar: Fazıl Ahmet Aykaç, Falih Rıfki Atay, Refik Halid Karay, Bahaettin Şakir, Necmettin Sadak, Fuad Köprülü, Talat Bey, Nihat Bey

Siniri güçlü olanlar bu gibi felaketlere de karşı koyarlar: Çünkü sinir insanın iradesi demektir. İrade ise insanın elindedir. Bir adamda akıl varsa irade de vardır. Çünkü irade akla uygun iş yapmaktır. Akıl doğru düşünmeli, irade de onun karar verdiği şeyi istemelidir. Sözün kısası sabırlı ve dayanıklı olun ki rahat yaşayabilesiniz... Fabrikalarda makineleri çeviren buhar gücü olduğu gibi toplum makinelerini çeviren de bilimler ve ülkülerdir. Bilim ve ülkü var oldukça dünya karanlıkta kalmaz. Yeryüzünün hareketini kimse durduramadığı gibi olgunlaşma hareketini, ilerlemenin yürüyüşünü de hiçbir güç durduramaz. İnsanlar isteseler de istemeseler de ilerlemeye, adil olamaya, özgür olmaya mahkumdurlar. Bütün haksızlıkların nedeni cehalet ve ülküsüzlüktür.

Kalp te ne keder, ne kin, ne hırs, ne de haset bulundurmali. Bu heyecanların hepsi sahibi için zararlıdır: Çünkü bunlar bedeninin içinde zehir yaparlar. Ruhu sevinçli, neşeli ve insanlara karşı sevecen olan kimselerde ise beden sağlam kalır. En yararlı güç ilacı, şenliktir. Şenlik ise sevecenlik ile bulunur. Bu iki duygu benim iki kanadımdır. Felaket ateşleri içinde kalsam bile bu kanatlar da uçtuğum için ıstırap duymam.”

Ülkede en pis ihtirasların ve çıkar düşüncelerinin genel yaşama egemen olduğu dakikalarda ümit, güven cesaret yayıyordu Ziya Gökalp: “Siyasi ve dini korkular kalkınca artık bireyin bireyden korkması anlamsızdır. Bütün insanlar eşittir. Kimse soyuna, servetine, gücüne güvenip zorbalık edememeli. Korku kalkınca onun yerini sevgi doldurur:

En iyi hükümet, uygulamasını beğendiren hükümettir. En iyi uygarlık da insanları birbirine sevdiren uygarlıktır. Eski ahlak, korku ahlakı idi. Yeni ahlak, sevgi ahlakı olacaktır. Pekiyi, bu yeni yaşam ne zaman başlayacak? Bu yeni yaşam, ne zaman ki kadınlar da erkekler kadar eğitim görenek toplumun yönetimindeki rollerini oynamaya başlarsa başlayacak. Evet, tarih gösteriyor ki yalnız erkeklerden oluşan bir uygarlık kalpsizdir, şefkatsizdir, samimi-yetsizdir, sevgisizdir. Erkekler maddi uygarlığı var ederek savaş gemileri, uçaklar, toprak, dinamitler var ettiler. Kadınlar da manevi uygarlığı yükselterek kalbimizi ruhumuzu vicdanımızı yükseltecekler. Bir toplumu yükseltmek için en büyük hizmet o milletin bireylerini birbirlerini sevdirmeye çalışmaktır.”

Düşlediği dünyanın yolunu kadın, aile ve sevgide gören Ziya Gökalp'e göre savaşım, kötülüğün kaynağı hırs ve akılsızca içgüdüsel davranışlardaydı: “Uyuşmazlık asılsız, gereksiz bir sözden çıkmıştır. İnsanlar birçok kere rahatlarını gereksiz girdikleri dedikodularla kaçırlar. Aile bir tapınaktır. En samimi ibadetler orada yapılır. Aile bir okuldur. En içten eğitimler oradan alınır. Aile bir hükümettir ki en şefkatli bir adalet ancak orada görülebilir. Aile bir kulübeyi bir saraydan daha refah yapan, fakirhane bir sofrayı en zengin sofralardan ziyade lezzet veren bir sevgi topluluğudur. Kısacası aile toplumculuğun gerçek

biçimde ilk uygulandığı en samimi zümredir. Aileyi kadın yapar. O halde millet de kadının bir eseridir demektir. Bizde kadınlar iyi eğitim görmedikleri için aile yükselmiyor. Aile yükselmeyince de millet de geri kalıyor. O halde ilerlemenin başı kadın eğitimidir. Kızların iyi yetiştirilmesidir. Bütün iyileştirmeler her şeyden önce kız okullarında başlamalıdır. Çünkü iyi kadın iyi bir aileyi var eder. İyi bir aileden de iyi bir millet doğar. İnsan yalnız aile içinde mutlu olabilir. Bir insanı cennette ailesiz yaşatın, mutlu olmaz. Halbuki cehennemde bile aile arasında yaşayan insan mutludur.”

Empedocles'ten bu yana süregelen, temel tözüün sevgi olduğunu savunanlardandı Ziya Gökalp: “Bir adam ne kadar çok şeyler severse o kadar çok mutlu olur. Örneğin insan önce ailesini sever. Sevgisi fazla ise artar, meslektaşlarını sever. Yine sevgisi artar ise bununla birlikte de çevresini, çağdaşlarını ve en sonunda bütün insanları ve bütün varlıkları sever. Bazı insanlar vardır, sevgisine bütün evren bile yetmez. O zaman daha çok sevebilmek için hayalinde yeni evrenler yaratır. Bu silsile de gösteriyor ki, sevginin kaynağı ailedir. İlk sevmeyi aile içinde öğrenir. Sevgi düşünüşle, hesaplama olmaz. Kalpten kendi kendine kopar. Bu dünyada beni mutlu eden sevgidir. Olası ki, kinden intikamdan zevk alan ruhlar da var. Fakat ben onları bir türlü anlayamam. Ben yalnız sevmekten haz duyarım. Bütün varlıkları severim. Doğayı sonsuz

bir sevgi ile bütün insanları ahlaki bir sevgi ile severim. Ailemi ise bu sevgilerin hepsinden toplanmış bir sevgi demeti halinde, yani yuva sevgisiyle severim. İnsanı mutlu eden kulaklarının şanlı olmasıdır. Çok zengin adamlar var ki her isteklerine kavuşurlar. Fakat kulakları tatlı söz işitmediği için mutsuzdurlar. En yoksul kimseler vardır ki, her şeyden yoksundurlar. Fakat birbirlerinden tatlı söz işittikleri için mutludurlar. Dünyanın cenneti tatlı dil, cehennemi de acı sözdür. Aile yuvası tatlı yaşam geçirilen bir sevgi cennetidir. Sabır kökü acı fakat yemişi tatlı olan bir ağaçtır. Bir toplumu yükseltmek için en büyük hizmet o toplumun bireylerinin birbirlerini sevdirmeye çalışmaktır.”

Yokluk, yoksulluk içinde evinden, yurdundan uzaktaydı, sürgündeydi. O sevgi diyordu ama kin, nefret, kana ve cana susamış olanlar bunlarla yetinmiyordu. “Mustafa Kemal cezasını bulacaktır: İdam... İdam... İdam...” diye yazan Ali Kemaller Ziya Gökalp’e de saldırmayı sürdürdü. Diyarbakır’a döndü. Valinin “Mefkure” adını beğenmediği için “Küçük Mecmua” adını verdiği dergiyi (Vecihe Gökalp’in babasından kalan evi satarak sunduğu parayla) yayımlamaya başladı. Samsun’dan Ankara’ya birlikte gittiği Dr. Rıza Nur, Türklük üzerine yürüttüğü sosyolojik araştırmalarının benzerini Kürtlük konusunda da yapmasını istedi. (İngiliz yüzbaşı Noel aşiret

reislerini ayaklandırmaya çalıştığı sırada) “Türklerle Kürtler”, “Kürt Aşiretleri Hakkında Sosyolojik İncelemeler”, “Kürtlerin Menfaati” adlı çalışmaları yaptı. Ziya Gökalp bunları yaparken bir yandan da ulus kavramını yeniden gözden geçirdi.

Bireye, topluma, insana, insanlığa etnik gözle bakmayan Mustafa Kemal’in “Türklerin” Kürt, “Kürtlerin” Türk diye dışladığı Ziya Gökalp’e ayrı bir düşkünlüğü vardı. Gazi, Ziya Gökalp’i Ankara’ya tanışmaya, yüz yüze görüşmeye çağırdı. Çankaya’da Mustafa Kemal ve Latife Hanım’ın konuğu oldu. Türkiye çınarının en çok beslendiği köklerden biri olan Ziya Gökalp, Yayınlar Dairesi Başkanlığına getirildi. Yeniden milletvekili oldu. Anayasa komisyonunda görev alarak laiklik, medeni hukuk, basın konularında çalışmalara katıldı. Eğitim Şurası’nın toplanmasını sağladı. Sultani Mektepleri’nin adını lise olarak değiştirdi. Çağdaş ders programları, kitapları hazırlattı. “Türk Medeniyet Tarihi”ni yazmaya başladı. Birinci cildini tamamladı. Hastalandı. Mustafa Kemal gereken her şeyin yapılmasını buyurdu. Amansız bir hastalığa yakalanmıştı. Bütün ülke onun hastalığının gidişatını gazetelerden izliyordu. Ziya Gökalp, 25 Ekim 1924 günü öldü. Hayatı boyunca dünya nimetlerine sırtını dönen Gökalp, hep beş parasız yaşadı ve yoksulluk içinde öldü. Ziya Gökalp için Atatürk, büyük bir cenaze töreni düzenletti. •

yasarozturk@butundunya.com.tr

*Bütün kainat birbirine sevgiyle bağlanmış.
Sevgini vermesini öğren, çünkü gönlün anlasın ki,
Hepsine yer varmış,
Sevgisiz insandan, dünya, unutma ki korkarmış.*

Mevlana

Yüreklere sevgi dolu, umut dolu, azim ve kararlılık dolu 12 KADIN'ın yolları bir gece vakti keşiştiğinde henüz hiçbiri birbirini tanımıyordu. Biri Karadenizli, biri güneyli, biri doğulu, biri batılı, biri göçmen... Biri öğretmen, biri sanayici, biri müzisyen, biri tasarımcı. Belki de tek ortak noktaları vardı; Dünya'da barış ve iyilik.

Hepsinin yüreği o kadar güzeldi ki tıpkı bir yap bozun parçaları gibi tamamladılar birbirlerini. El ele tutuştular ve güzel kalplerindeki mücadele dolu hikayelerini, yaşamlarının en zorlu anlarını yaşamış olan ama asla pes etmeyen "Depremzede Kadınlar" için kaleme aldılar.

Dediler ki, omuzları her daim onların yanında olacak.

Dediler ki, kalpleri daima onların mücadele dolu yolculuklarında birlikte atacak.

Dediler ki, gözyaşları dökülürken, onlar elleriyle şifa verecek.

Dediler ki, bir el bir eli yıkarken, onlar umudu canlı tutacak.

Dediler ki, ONLAR bir yandan yaşamlarındaki zorluklara meydan okurken, bir yandan da tüm kadınlara ilham kaynağı olup, gelecek nesillere umut dolu bir miras bıraktılar!

AYŞE TASLI
CANSU DALOĞLU
CANSU KALKAN
DERYA ALTUNÖREN
DENİZ ŞEHİTOĞLU
DÜNYA ASLAN
EBRU DÖKER
ESEN İSTİFANOĞLU
ENİS TUKAÇ
FİLİZ KAYA
GÜL AKYÜREK BALTA
LORET GAZEL
Diyor ki: "SENİNLEYİZ HATAY"

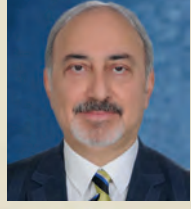
Esen Gamze İSTİFANOĞLU

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Durak

Op. Dr. Murat Molu

İnsanı Anlamak ve Sosyolojik Mazeret

*“Anlamak, haklı görmek anlamına gelmez.
Haklı görmeden de anlayabiliriz.” A. Zinoviev*

İnsanlar aldıkları eğitim, kültür birikimleri ve yaşadıkları sosyal ortamlar her ne olursa olsun, bireysel ve toplumsal olarak hayatta hep anlam arayışı içerisinde olmuşlardır. İnanmak ya da inanmamak ise anlam arayışındaki kişinin özgür iradesinin bir sonucudur. Nitekim zor dışsal engeller ve içsel sıkıntıları aşabilmesinde, hayatta olmasının bir

anlamı ve görevi olduğunu farketmesi en güçlü dayanağıdır.

Bir insanın eğitimdeki yetersizlikler, kültürel ve sosyolojik tüm yozlaşmalara rağmen anlam bulabileceği tek sığınak ise kendi vicdanıdır. Bu paradoks gibi görünse de, insanın özgür iradesi ile bireyselleşmesini sağlar.

Aile ortamından başlayarak, komşular ve mahalle gibi yakın

çevreler, okul, dernekler, kulüpler, cemaatler ve iş dünyası bireyin sosyal ilişkilerinin gelişip büyüdüğü, bazen yeşermeden solduğu, güzelliklerle birlikte sıkıntıları da soluduğu duraklardır.

“Sosyolojik mazeret”

kavramı tüm bu ortamlarda yaşananlar nedeniyle bireyin bilerek ya da bilmeyerek yaptığı yanlışlar, günahlardan ne ölçüde sorumlu tutulacağını ve cezalandırılıp, cezalandırılmamasını tartışmaya açmaktadır.

Böylelikle sosyolojik mazeret, etik ve hukuk gibi çok önemli iki kavramı da içeren, tüm insani değerleri tartışmaya davetiye çıkarmaktadır.

En kötü ortamlar ve durumlardaki koşullarda dahi, bireylerin başarısız olmalarında ve yanlış yollara sürüklenmelerinde hiçbir mazeret kabul edilemeyeceği öne sürenler varken, diğer tarafta ise özgür ve özerk bireyi suçları nedeniyle mağdurlaştırmadan anlamak gerektiği argümanını savunmaktadırlar.

Bireyin psikososyal gelişimindeki kırılmaların sosyal mazeret kültürüne zemin hazırladığı yadsınamaz; ancak bunun derecesi ve ölçüsü tartışmaya her zaman açık olacaktır.

Toplumunu suçlamayı bırakıp, sorumluluğun bireye ait olduğunu savunanlar, bireye manevra alanı yaratmak gerektiğini uygun bulurken sözde mazeret kültürüne karşı durmaktadırlar.

Bireyin psikososyal gelişimindeki kırılmaların sosyal mazeret kültürüne zemin hazırladığı yadsınamaz; ancak bunun derecesi ve ölçüsü tartışmaya her zaman açık olacaktır.

Anlamak için o konu hakkında yeterli bilgi sahibi olmanız gerekir; anlamadan haklı gösterebilirsiniz, sizin vicdanınızı ilgilendirir. Haklı görmeden de anlayabilirsiniz. Çünkü, Zinoviev’in söylediği gibi, “Haklı görme, ahlaki düzene ait bir fenomendir, anlama ise gnoseolojik bir fenomen.” (*) Bernard Lahire’nin “Sosyoloji ve Sözde Mazeret Kültürü” adlı kitabında geçen bu sözcüğün karşılığı, bilgi öğretisi-felsefesi olup epistemoloji ile eş anlamlıdır.

Sosyolojik mazeret tartışmasındaki bu nokta, yol ayırımının başlangıcı olmaktadır. Kişi annesini, babasını, doğduğu yeri seçemez ancak yaşadığı yeri seçebilir,

yaptıklarında sorumludur; o zaman hatalarını, ‘günahlarını ve suçlarını da seçer’i savunanlar mazeret kültürünü yok sayarlar.

Bu sadece radikal, toptancı ve doğuştancı bakış açısı ile insanı anlamadan yargılamak demektir. Eğer bu görüş doğru olsa, bireyin kaderi sadece doğruları, en güzel eğitimi, zenginliği seçmesi ile tecelli etmiş olacaktı.

Oysa diğer tarafta, tarafta, mazeretçi düşünür ve yazarlar Max Weber’in görüşü “değer yargısı ve değerler ilişkisi” olarak ayırt ettiği iki şeyin birbirine karıştırılmaması gerektiğine inanırlar.

Bireyin tarihsel süreçte genetik ve epigenetik geçişlerle ilişkilendirilen, diğerlerinden ayıran eşsizliğinin; hikayeleri, bağları, bağımlılıkları, ilişkilerdeki sınırları ve yükümlülükleri, düşünceleri, duyguları göz önüne alındığında

çok katmanlı bir gerçek ortaya çıkmaktadır.

İşte sosyal bilimler burada devreye girerek, özgürlük kavramının bilimsel araştırma için bilgisizliğin sığınağı olduğunu doğrulamaktadır.

Bu nedenle Bernard Lahire, konuyu demokrasiye kadar getirip, “Ahla-ki, politik, hukuki veya günlük sıradan konular hakkında mümkün olan en bağımsız bilgiye sahip olma hakkı hiçbir zaman sorgulanmamalıdır.

Demokrasilerde hiçbir şey, çıkar-sız bir hakikat arayışına engel olma-malıdır. Anlama, yargılamayı hiçbir zaman engellememiştir, fakat yargıla-ma da (ve cezalandırma da), anlamayı yasaklamaz.” demektedir. Sonuçta karşımıza Stoacı bakış açısı ve formü-lünün çıkması çok da şaşırtıcı olmasa gerek: “Gülmemek, ağlamamak, nef-ret etmemek ama anlamak!” •

muratmolu@butundunya.com.tr

(*) Bernard Lahire, Sosyoloji ve Sözde Mazeret Kültürü, Çevirenler: Ertan Kuşçu-Mustafa Gültekin.

AFORİZMALAR

■ “Varoluşlarını belirleyen insanların bilinci değil, tam tersine bilinçlerini belirleyen onların toplumsal varoluşlarıdır.”

K. Marx

■ “Sosyal bilimlerin hedefi, titiz yollarla elde edilmiş, biraz daha eksiksiz gerçeklik imgeleri sağlamaktır. Bilgi menfaat gözetmeden “bilgi için” aranmalıdır.”

E. Durkheim

■ “Hayal edemediğimiz şeyi, arzulamayız da.”

J. Gusfield

■ “Yoksulların hayatında, zenginlerin asla anlamadıkları ve renk körleri gibi gördükleri yaşanmışlıklar, talihsizlikler ve ölümler vardır.”

G. Sand

Bülent
Ecevit'in
Türk-Yunan
Dostluk ve
Barış Şiirleri

Yaşamdan Yansımalar

Nuray
Bartoschek

ÇAĞRI

Çocuklar bir toplumun,
bir ulusun, dahası in-
sanlığın geleceğidir.
Peki, bizler ne kadar
sahip çıkabiliyoruz ge-
leceğimize? Ne yazık
ki bu konuda çok iyim-
ser olamıyorum.

Bir yanda balonlar gökyüzüne yükselirken, diğer yanda aynı gökyüzünden düşen bombalarla, enkazlar arasında hayatta kalmaya çalışan çocuklar.

Bir yerde bayram şarkıları söylenirken, başka bir yerde aç, susuz uyuyan çocuklar.

Giderek betonlaşan bir dünyada, çimenlere çıplak ayakla basmanın mutluluğunu hiç tanımamış çocuklar.

Bir yanda sınav korkusuyla kurstan kursa koşturulurken, çocuk olduğunu unutan çocuklar...

Ve güvende olmaları gereken evlerde, güvenilen ellerin gölgesinde incinen masumiyetler.

Sevgiyle, şefkatle büyümesi gereken çocukların, yetişkinlerin kirli emellerine alet edildiği o görünmez sınırlar.

Sıradan bir haber gibi geçip giden ama bir çocuğun tüm geleceğini karartan o korkunç gerçekler.

Ne yazık ki bu karanlık, dünyanın neresine bakarsak bakalım, utanç verici bir ortaklıkla karşımıza çıkıyor.

Mustafa Kemal Atatürk, bu ülkenin çocuklarına 23 Nisan'ı armağan ederken şöyle demişti:

“Küçük hanımlar, küçük beyler! Sizler hepiniz geleceğin bir gülü, yıldızı ve ikbal ışığısınız.”

Ulu önder Atatürk, geleceğimiz olarak gördüğü çocukları korumayı, kollamayı, onlara güvenli bir dünya sunmayı bir devlet adamının en büyük sorumluluğu bilmişti.

23 Nisan'ı kutlarken aynı zamanda itiraf edelim: Biz çocuklara iyi bir dünya bırakamadık.

Onları bombalardan, açlıktan, sömürüden, en karanlık istismarlardan koruyamadık.

Çocuklar bizim özürlerimizi değil, daha iyi, daha adil bir dünyayı hak ediyorlar.

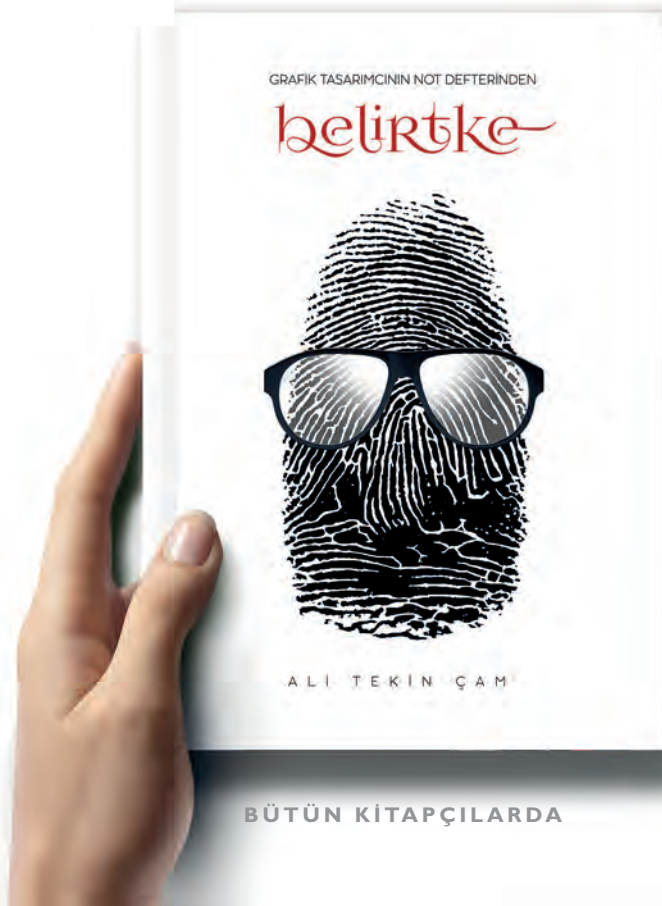
Unutmayalım: Bir çocuk güvende ve özgürce gülüyorsa, ancak o zaman aydınlık bir gelecekte söz edebiliriz. •

nuraybartoschek@butundunya.com.tr

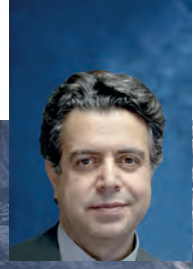
LOGOLARIN GÜCÜ ADINA!

Dünyamızı ele geçiren uzaylılar gibi, her yerdeler; dünyayı sahipleri adına değiştirmek için her şeyi yapabilecek “şeyler” onlar... Onları biz yapıyoruz! Yaparken ne kadar bilgi, beceri ve emek harcarsak, o kadar etkili olurlar. Logoların gücü tartışılmaz ama çoğu zaman kendi başlarına değil. İyi bir ürüne kötü logo, iyi bir atletin kötü bir ayakkabıyla koşması gibi, ayağının acıması, performansının düşmesine neden olsa da, o yine iyi koşuyor ama çabuk yoruluyor. Kötü bir ürüne muhteşem bir logo ise yaramaz bir çocuğun ayağındaki lüks ayakkabı gibi, kısa sürede dağılıp, şatafatını yitiriyor.

Logo, markanın yalnızca bir parçası. Bütünün ifadesini bulduğu bir simge: “Güçlü”, “Atılcı”, “Çılgın”, “Yenilikçi”, “Geleneksel” gibi kavramlar form ve renk ilişkileriyle kendini göstermeye çalışıyor. Ama bir sorun var: milyonlarca markanın paylaştığı bu iddialar, bir o kadar tasarımcının elinden geçerken, bir “olmazsa olmaz”a varmak zorunda: Farklı ve diğerlerinden ayrılan bir şey üretmek. Bu kadar etrafımızı sarmış ve görünmek için çabalayan logo arasından sıyrılıp öne çıkacak bir şampiyon yetiştirmek, her logo tasarımcısı için heyecanlı bir macera. Büyük ödül ise, diğer tasarımcıların “Ahhh! Bunu ben yapmalıydım!” diyeceği bir logo tasarlamak, ya da diğer markaların “Ahhh! Bizim logomuzu da bu tasarımcı yapmalıydı!” diyeceği

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

NUH'UN GEMİLERİ

Tam kışı geride bırakıp baharın gelişini beklerken, Mart ayına komşumuz İran'da patlak veren bir yangınla girdik ne yazık ki.

İnsanlık, bir kez daha savaşın karanlık yüzüyle karşı karşıya kaldı. Dünyayı sınırlı kaynaklar üzerinden yeniden şekillendirme çabasında olan güçlerin, geçmişte yaptıklarını belli kuralların ardına saklama gayreti vardı. Oysa bugün aynı hamleler artık çok daha açık, çok daha pervasız bir şekilde gerçekleştiriliyor. Küresel güç mücadelelerinin bedelini ise yine sıradan insanlar ödüyor.

Yine bir savaş, yine kan ve gözyaşı... Ölen çocuklar, sönen ocaklar ve hayatta kalabilmek için başka coğrafyalara sığınmak zorunda kalan milyonlar. Her yeni çatışma, ardında yalnızca yıkılmış şehirler değil; parçalanmış hayatlar, kaybolan umutlar ve derin insanlık

dramları bırakıyor. Bizler ise olup biteni anlamaya çalışsan, gördüklerimizi aklımızın erdiği ölçüde yorumlamaya çalışsan tanıklar durumundayız. Tüm bunlar zaten hepimizin gözleri önünde gerçekleştiği için yaşanan acıların ayrıntılarını tekrar etmeyeceğim.

İçinden geçtiğimiz çağda güçlü olanın haklı sayıldığı bir düzen hâkim. Doğal kaynakları sürdürülemez biçimde tüketilen gezegenimizde küresel ölçekte yaşanan savaşlar da birçoklarına göre dünyayı yeniden şekillendirmeye çalışan güçlerin uyguladığı büyük planın yalnızca bir yüzü. Bugün hızla kirlenen ve nüfusu 8 milyarı aşan bir dünyada yaşıyoruz. Gıda kıtlığı, habitat kaybı, savaşlar ve daha önce adı dahi duyulmamış, muhtemelen laboratuvar ürünü bulaşıcı hastalıklar, insanlığın geleceğine dair kaygıları artırıyor. Bu yüzden bazı çevreler, gezegen üzerindeki baskının azaltılabilmesi için nüfus artışının sınırlandırılması gerektiğini savunuyor.

Bu tartışmaların merkezinde anılan ve çeşitli kompto teorilerine de konu olan 1979 yılında ABD'nin Georgia eyaletinde yaptırılan, yaklaşık 6 metre yüksekliğindeki granit Georgia Rehber Taşları (Georgia Guidestones) anıtında yer alan ifadelerden birinde, dünya nüfusunun 500 milyonun altında tutulması öneriliyordu. Bu nedenle söz konusu anıt, yıllar boyunca yalnızca bir anıt olmanın ötesinde; küresel nüfus politikaları, insanlığın geleceği ve dünyanın sınırlı kaynakları üzerine yürütülen tartışmaların sembollerinden biri hâline geldi. Kimilerine göre bu ifadeler, olası bir küresel felaket sonrası

Georgia Guidestones kitabeleri. Dört ana taşta temsil edilen diller Arapça, Çince, İngilizce, İbranice, Hintçe, Rusça, İspanyolca ve Svahili.

insanlığa bırakılmış bir rehber niteliği taşıyordu.

Eskilerin dediği gibi insanlık şu an “Bindik bir alamete, gidiyoruz kıyamete” modunda. Bilim insanlarına göre, kuruluşundan günümüze kadar dünyaya beş sefer format atılmış. Ordovisyen, Devoniyen, Permiyen, Triyas ve Kretase olarak

isimlendirilen beş kitlesel yok oluş meydana gelmiş. Gidişata bakınca “*Altuncusunun* eşliğinde miyiz acaba?” diye düşünmeden edemiyorum. İnsan olgusunun yok etme konusundaki sabıka dosyası bir hayli kabarık çünkü. Özellikle Hollywood bu tür endişeleri destekler nitelikte filmler yapıyor. Hollywood hafife alınmaması gereken bir yapıdır. Üst akılın yerkürede yapacağı değişimlerin fragmanını göstermek ve toplumlara bu olacıklara önceden hazırlamak gibi bir görevi de vardır çünkü.

Yıllar önce etkisinde kaldığım 2009 yapımı *2012* isimli bir kıyamet filmi izlemiştim. Film, dünyanın çekirdeğinde başlayan jeolojik bir zincirleme reaksiyon

Film, görsel efektleriyle akılda kalırken; sahilde yükselen tsunamiler, çöken metropoller ve çaresiz kalmış milyonlar arka planda dramatik bir motif olarak yer alıyordu.

sonucu kıtaların parçalandığı, şehirlerin çöktüğü ve okyanusların karaları yuttuğu bir felaket senaryosunu anlatıyordu. Hükümetler bu yaklaşan yıkımı önceden öğrenmiş ve Himalayalar’da devasa “modern Nuh’un gemileri”ni inşa etmişti. Ancak bu gemiler herkese açık değildi; seçilmiş bir azınlığa kurtuluş bileti sunuyordu. Bu kurtuluş, belirli bir bedeli ödeyebilenlere ya da sistemin merkezinde yer alanlara aitti. Film, görsel efektleriyle akılda kalırken; sahilde yükselen tsunamiler, çöken metropoller ve çaresiz kalmış milyonlar arka planda dramatik bir motif olarak yer alıyordu.

Bu tema sinemada yalnız değildir. *2012* sinematik boyutta çarpıcı bir örnek olsa da, beyazperdede kıyamet teması çok daha geniş bir yelpazede işlenmiştir. Zaman

yolculuğu ve salgın üzerinden insanlığın sonunu kurgulayan *12 Monkeys*, gelecekte dünyanın yaşanamaz hale geldiği bir ortamı gösterir; karakterler yeraltında yaşam mücadelesi verirken geçmişteki felaketin kökenini çözmeye çalışır. *The Day After Tomorrow* küresel iklim anormalliklerini felaket boyutunda ele alırken; *Deep Impact* yaklaşan bir kuyruklu yıldız, *Armageddon* bir asteroid çarpışmasını konu edinir. *Snowpiercer* donmuş bir dünyada sınıfsal ayrışmayı anlatırken, *Leave the World Behind* teknolojik çöküşün ortasında güven ve sınıf meselesini ön plana çıkarır. *Children of Men* ise insanlığın üreme yeteneğini yitirdiği bir gelecekte kaos içindeki bir dünyayı tasvir ederken, *World War Z* zoonotik bir salgın sonrası küresel düzenin çöküşünü işler. Bu filmler farklı felaket türlerini merkeze alsada ortak bir algı yaratır: Dünya kırılğan, beklenmedik ve dönüşümseldir.

Bu sinematik anlatıların bir yansıması olarak kıyamet kavramı, kutsal metinlerin kozmik drama yapısından seküler felaket estetiğine doğru evrilmiştir. Kelime Arapça “kıyâm” kökünden gelir ve ayağa kalkma, dirilme anlamını taşır. İslam inanisinde kıyamet yalnızca dünyanın sonu değil, aynı zamanda ilahî adaletin tecellisi ve yeniden diriliş anıdır. Hristiyanlıkta Vahiy kitabında anlatılan apokalips, büyük yıkımın ardından Tanrı'nın krallığının kurulmasını ifade eder. Yahudilikte mesihî dönem beklentisi, Zerdüştlükte *Frashokereti*, Hinduizm'de ise *Pralaya* benzer dönüşüm anlatılarını temsil eder. Çoğu gelecekte kıyamet bir yok oluş değil; bir eşik, bir hesaplaşma ve dönüşüm anıdır.

Modern çağda ise kıyamet anlatısı kutsal metinlerin sınırlarını aşarak seküler bir forma bürünmüş ve genellikle fiziksel çöküşle eşleştirilmiştir: gezegen çarpışmaları,

küresel salgınlar, iklim felaketleri, savaşlar ve teknolojik riskler. Dolayısıyla mesele yalnızca fiziksel bir yıkım değil, aynı zamanda kozmik düzenin yeniden kurulmasıdır. Bu dönüşüm, metafizik bir anlatıyı kolektif korkuların yansıdığı sosyal motiflere dönüştürmüştür.

2012 yılı bu sürecin çarpıcı bir örneğiydi. Ancak modern kıyamet anlatıları yalnızca sinema ile sınırlı kalmadı; internet çağında bu temalar kompo teorileriyle birleşerek yeni argümanlar üretti. Maya takviminin 21 Aralık 2012’de sona ermesi, döngüsel bir takvim değişimi olmasına rağmen “dünyanın sonu” olarak yorumlandı. Sümer mitolojisindeki Marduk gibi figürler bağlamlarından koparılarak kozmik tehdit sembollerine dönüştürüldü ve akademik çevrelerce kabul görmeyen Nibiru gibi varsayımsal gezegen iddialarıyla ilişkilendirildi. Güneş patlamaları, manyetik kutup kaymaları ve gezegen hizalanmaları gibi teoriler bilimsel temelden yoksundu; ancak dijital kültür içinde birleşerek geniş kitlelere yayıldı ve küresel bir felaket beklentisi oluşturdu. Dünya sona ermedi, fakat bu dönem belirsizlik çağında insanların kesin bir tarih arayışını ortaya koydu. Bir zamanlar ilahî bağlamda anlatılan kıyamet motifleri, modern çağda seküler felaket senaryolarına dönüşmüştür.

Modern dünyada “kıyamet sığınağı” fikri artık yalnızca bilim kurgu filmlerine ait bir düşünce

Kıyamet sığınağı

değildir. 2012 filminde görülen dev kurtarma gemileri kurgu olsa da, günümüzde bazı dolar milyonerleri ve milyarlar olası felaket senaryolarına karşı sığınaklar, yeraltı kompleksleri ve bağımsız altyapılara sahip güvenli yaşam alanları inşa ettirmektedir.

Sığınak yaptıran ünlüler

Mark Zuckerberg, Jeff Bezos ve Mukesh Ambani gibi dünyanın en zengin isimlerinin yüksek güvenlikli ve lüks özelliklere sahip gizli yeraltı sığınakları yaptırdığı ortaya çıkmıştır. Bu yapılar genellikle olası küresel krizlere karşı korunma amacıyla “kıyamet sığınakları” olarak adlandırılmaktadır.

Wired dergisinin haberine göre Mark Zuckerberg, Hawaii'nin Kauai Adası'nda geniş bir arazi üzerinde büyük bir yerleşke ve yeraltı sığınağı inşa ettirmektedir. Yaklaşık 4 bin metrekaresel alana sahip olması planlanan bu kompleksin içinde en az 30 yatak odası ve banyo, ofisler, konferans salonları ve asansör sistemleri yer alacaktır. Arazi ve inşaat maliyetiyle birlikte projenin toplam maliyetinin 270 milyon doları aşabileceği belirtilmektedir. Yerleşkede spor salonları, yüzme havuzları, sauna, spa merkezi ve tenis kortu gibi sosyal alanlar bulunacak; ayrıca patlamaya dayanıklı kapılar ve gelişmiş güvenlik sistemleriyle donatılmış sığınacağın kendi kendine yetebilecek

bir altyapıya sahip olması planlanmaktadır.

Jeff Bezos da uzun yıllar yaşadığı Seattle'dan taşınarak Florida'daki Indian Creek bölgesinde, “milyarderler sığınağı” olarak bilinen yüksek güvenli bir yerleşim

alanında milyonlarca dolarlık bir malikâne satın almıştır. Üst düzey güvenlik önlemlerinin bulunduğu bu bölgede birçok ünlü ve zengin isim yaşamaktadır. Bezos'un yeni evinde sinema salonu, kütüphane, havuz ve şarap mahzeni gibi lüks alanlar yer almaktadır.

Öte yandan sığınak sektöründe faaliyet gösteren şirketler ultra zenginler için yüksek güvenli projeler geliştirmektedir. ABD merkezli güvenlik şirketi SAFE de bu alanda öne çıkan firmalardan biridir. Şirketin kurucusu Al Corbi, Mukesh Ambani için ABD'de bir sığınak inşa ettiklerini açıklamış ve bu yapıların patlamaya dayanıklı kapılar, kırılmaz pencereler, biyometrik giriş sistemleri ve yaklaşık 9 metre derinliğinde hendeklerle korunduğunu belirtmiştir. Bu projede helikopter veya drone saldırılarına karşı savunma sistemleri ile yeraltı kaçış tünelleri de bulunmaktadır. Aerie adlı bu ultra lüks yeraltı sığınacağının 2026 yılında açılması planlanmaktadır. Olası küresel felaketlere karşı tasarlanan bu yapı, dünyanın en zengin insanlarına güvenli ve konforlu bir yaşam alanı sunmayı

ABD'nin en seçkin mahallelerinden biri olarak bilinen Indian Creek, üst düzey güvenlik önlemlerine sahip ve silahlı güvenlikler tarafından korunuyor.

hedeflemektedir. Proje tamamlandığında sığınak 625 kişiyi kabul edecek ve üyelik için 20 milyon dolar ödeme gerekecektir. Sistem dört kademeli bir üyelik modeline dayanacak, en üst seviye ise yalnızca özel davetle verilecektir. Küresel krizler ve felaket senaryolarına yönelik endişelerin artmasıyla birlikte bu tür yüksek güvenliqli sığınaklara olan ilginin de giderek arttığı ifade edilmektedir.

Sonuç olarak kıyamet anlatıları, kutsal metinlerden popüler kültüre, komplo teorilerinden mimariye uzanan geniş bir dönüşüm hattı izlemiştir. Sinema bu dönüşümün dramatik sahnesini kurarken, günümüz dünyasında bazı milyarderlerin inşa ettiği sığınaklar bu hayalin mimari karşılığı gibi görünmektedir. Bu yapıların varlığı, yaklaşan bir kıyametin habercisi olmaktan çok,

modern toplumda risk algısının nasıl bölündüğünü ve güven duygusunun nasıl sınıfsallaştığını göstermektedir. Ancak böyle bir felaket gerçeğe dönüştüğünde, sığınaklarda yer almak için ödenen milyonlarca doların neyi temsil edeceği de belirsizdir. Çünkü dünyanın sonuna hazırlanırken satın alınan bu güvenlik, aslında paranın anlamını yitirdiği bir geleceğe yapılmış bir yatırımdır. Bu durumda geriye şu paradoks kalır: Kıyametten korunmak için ödenen servet, kıyamet gerçekleştiğinde artık hiçbir şey satın alamayacaktır.

Bugün dünyanın içinde bulunduğu bu vahim tablo, Atamızın 'Yurtta sulh, cihanda sulh' ilkesinin insanlık için ne kadar değerli ve vazgeçilmez olduğunu bir kez daha gösteriyor. Anlayabilenler için...

alitekincaam@butundunya.com.tr

Söz Dokuma Atölyesi

Oya Yılmaz Güller

Lisan-ı Nisan

Nisan sözcüğü Mezopotamya'nın kadim dillerine kadar uzanan oldukça köklü bir geçmişe sahiptir. Farsça, Süryanice, Sümerce, Akatça ve İbranice dillerinden günümüze ve dilimize ses benzerliğini koruyarak

gelmiştir. Anlam olarak ilk meyveleri ya da ağaçların çiçek açtığı zamanı ifade ettiği söylenir. Nisan kelimesinin İngilizce karşılığı olan "april" sözü ise atasözlerimize bile konuk olmuştur. "Kork aprilin beşinden öküzü ayırır eşinden."

Bahar mevsiminin ikinci ayı olsa da havaların ısınmasına aldanılmaması gerektiği, ani sıcaklık düşüşlerinin tarım faaliyetlerini imkansız hale getirip soğuk ve fırtınanın çift süren iki öküzü bile birbirinden ayıracağı ifadesi ile bu durum mübalağa edilerek anlatılmıştır.

Tüm bunların dışında benim lügatımdaki karşılığı ise uyanış ve yaşama sevincidir.

Üstat Cahit Sıtkı,

“Gök mavisinden, dal yeşilinden, tarla sarısından bir dünya;

Haydi gönlüm gidelim bu nisan günü.” demiş, boşuna değil ya! Var bir bildiği, gördüğü, sevdiği...

İşte benim de lisanımda şiirle anılır nisan:

MUAZZAMLIK

*Hangi ressamın tuvaline yansımış
bu manzara?*

Hangi şairin dizelerinde okunmuş?

Haydi söyleyin bana,

*Bu güzelliği anlatan şarkı sözü
varsa!*

Gerçek mi bu, rüya mı yoksa?

Dönen dünya, uçuşan kuşlar, börtü

böcek,

Mis kokulu binbir çiçek...

Hey yeşil saçlı toprak ana!

Kim açar böyle kucağını,

Şefkatle, sabırla?

Uyan uyan da dinle insanoğlu,

Dinle ve titre!

Tabiatın senfonisi başlıyor işte.

Gün doğuyor gözlerimde

Nisan uçurtmaları gökyüzünde

Kızıl şaraba bulanıyor yer gök,

Kalk bir yudum da kadehine sen

dök.

İç ki farkına var,

Farkında olmadan yaşadığın

hayatın,

Heder ettiğin zamanın.

Değerini bil senin için

yaratılanların.

Gözlerinin de hakkı var

büyülenmeye.

Sarhoş olmamak mümkün mü be

kardeşim,

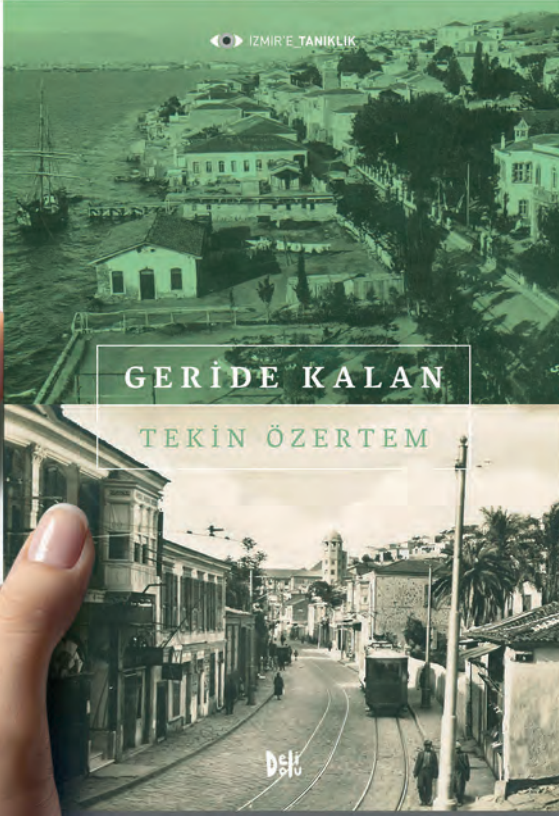
Kızıllığı kana kana içmişim.

Mavi atlasa bürünmüşüm.

Ben ki şu gök kubbede bir zerreyim,

Nasıl bunları görmeden giderim?

Tekin Özertem'in İzmir'in geçmişine dair kaleme aldığı kitabı Geride Kalan, Delidolu Yayınları'nın çağımıza, kentlere, bireysel hikâyelere tanıklık etmek üzere oluşturduğu "Tanıklık" temalı kurmaca dışı eserler koleksiyonundaki yerini alıyor.

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Cık dedim ya!

Cık, kimi zaman yok, olmaz, hayır anlamında çıkardığımız dil damak sesi. Yazının başlığı da eski, çocukluğumdan aklımda kalan bir fıkraya dair: İçi geçip uyuyan bir çoban sürüsünü yitirince telaşlanıp aramaya koyulur. Karşıdaki yamaçta arkadaşını görünce, “Ulaa Hassoo benim sürüyü gordün mü len!” diye seslenir. Yanıt gelmeyince duymadı diye düşünüp bu kez avazı çıktığı kadar bağırır, “Ulaaa Hassoo! Benim sürüyü gördün müüü!” Bu kez yanıt verir Hasso: “Cık

dedümmm yaaa!” diye bağırarak...

Hemen hemen herkesin cebinde bir telefonunun olduğu günümüzde geçerliğini yitirmiş bir fıkraya bu. Parmakla gösterilen sayılı evlerde o siyah bakalitten yapılmış telefonların olduğu yıllarda anlatmıştı annem. Seslenip bir şey sorduğunda oyuna dalıp da “cık” diye yanıtladığımda. Hafta sonu uzak bir semtte oturan bir yakınımı ziyarete gideceğimiz zaman önceden mektup yazılarak haberleştiğimiz yıllardı o yıllar...

Haberleşme insanlar için vazgeçilmez bir gereksinim olmuş giderek gelişip yaygınlaşarak. Geçmiş insanlık tarihi kadar eski. Uzaklardan seslenilerek, tamtamlarla, dumanla, flamalarla haberleşmiş insanlar çağlar boyunca. Sonraları güvercinler, ulaklar aracılığı ile... Bilinen ilk düzenli posta teşkilatı da M.Ö. 6. yüzyılda Pers İmparatorluğu'nda... İmparatorluk topraklarında düzenli ve hızlı haberleşme için atlı habercilerin taşıdıkları haberi bir diğerine aktardıkları istasyonlar kurulmuş.

Yüz yıllar boyunca haberi gönderen değil haberin gönderildiği ödermiş bu hizmetin karşılığını. Haberi alıp öğrenince bir yolunu bulup, bu bana değil deyip ödememezlik yapanlar da olmuştur. Bunun önüne geçmek, ödemenin önceden gönderen tarafından yapılması için ilk posta pulu Black Penny, 1840 yılında Birleşik Krallık'ta, İngiltere'de icat edilip kullanılmaya başlanmış.

Posta yoluyla bireysel haberleşmenin yanı sıra gazete aracılığı ile kitlesel haberleşme olanağına kavuşmuş insanlar. Bilinen ilk gazete Acta Diurna / Günlük Olaylar da Roma İmparatorluğu'nda MÖ 59 yılında Julius Caesar'ın emriyle çıkarılmış. Taş veya metal üzerine kazınan ve halka açık yerlerde sergilenen bu gazetenin işlevi devlet işleri, siyasi fermanlar, gladyatör dövüşleri, doğumlar ve ölümlerden halkı haberdar etmek. Dünyanın ilk basılı gazetesi, 1605 yılında Almanya'da

**Uzaklardan
seslenilerek,
tamtamlarla,
dumanla, flamalarla
haberleşmiş insanlar
çağlar boyunca.
Sonraları güvercinler,
ulaklar aracılığı ile...**

Strasbourg'da yayımlanmış. Johann Carolus tarafından haftalık olarak yayımlanan bu gazete ile haberdar edilmiş önemli haberler ve güncel olaylardan geniş kitleler.

Gazetelerden sonra telgraf, telefon, radyo, televizyon icat edilince farklı bir boyuta evrilmiş hem bireysel hem kitlesel haberleşme... Haberleşme özgürlüğü kavramı çıkmış sonra ortaya. Bireylerin kamu otoritelerinin müdahalesi olmadan, her türlü iletişim aracıyla bilgi, düşünce ve kanaatlere serbestçe ulaşabilmesi, bunları alabilmesi ve yayabilmesi temel insan haklarından

biri ve demokratik çoğulculuk kavramının vazgeçilmez bir unsuru olmuş. Ve anayasal güvence altına alınmaya başlanmış.

18. yüzyıl sonlarında, 1791 yılında ilk kez Amerika Birleşik Devletleri Anayasası'nda yer verilmiş basın ve ifade özgürlüğü kapsamında haberleşme özgürlüğüne. Ama daha önce 1789 Fransız Devrimi'nin Yurttaş Hakları Bildirisi'nde yer verilmiş bir hak olarak haberleşme özgürlüğüne. Bizde de sınırlı olsa da 1876 yılında kabul edilen ilk anayasamız Kanun-i Esasi ile.

Genel olarak da 20. yüzyılda yaygınlaşmış devletlerin anayasalarında yer almaya haberleşme özgürlüğünün vatandaşlar için vazgeçilmez bir hak olduğu. 1948 yılında da Paris'te toplanan Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ile de evrensel bir hakkı olarak benimsenip kabul edilmiş.

1961 yılında kabul edilip yürürlüğe giren var olan anayasalar içinde en mükemmeli olan bizim anayasamızda da herkesin düşünce ve kanaatlerini, üçüncü kişilerin müdahalesi, izinsiz dinleme veya okuma olmaksızın, her türlü teknik araçla özgürce paylaşma, alma ve

18. yüzyıl sonlarında, 1791 yılında ilk kez Amerika Birleşik Devletleri Anayasası'nda yer verilmiş basın ve ifade özgürlüğü kapsamında haberleşme özgürlüğüne.

veya yayma hakkı güvence altına alınmış; gizlilik esas, izinsiz ihlal de suç sayılmıştır.

Anneannemin sözünü ettiğim fıkraı anlattığı o günden bu yana üç çeyrek yüzyıl geçti. Çok şey değişti, Evlerde olmayan telefonlar şimdi ceplerde, ellerde. Çobanlar da artık cep telefonları ile haberleşiyor birbirleriyle sürülerini otlatırlarken. Birinin sorduğu soruya diğeri "cık" dese de duyuyor diğeri. Bu zamanla gelişip yaygınlaşan teknolojinin sağladığı bir olanak sadece. Bu sayede dünyanın her yanından her türlü habere kolaylıkla ulaşıyor ulaşılmasına da, haberleşme özgürlüğü bu değil. Haberleşme özgürlüğü haberleşmenin

kısıtlanmaması, sansürlenip engellenmemesi...

Haberleşme özgürlüğünün kısıtlanarak engellenmesi, yani sansür otokratik, tüm yönetim gücünün, karar alma yetkisinin ve otoritenin sorgulanamaz bir şekilde tek bir kişinin veya dar bir grubun elinde toplandığı, astların görüşlerine danışılmadan emirlerin yukarıdan aşağıya uygulandığı yönetim ve veya liderlerin saltanatlarını sürdürürebilmek için başvurdukları, vazgeçemedikleri bir yöntem. Sadece geçmişte değil günümüzdeki otokratik yönetimlerde de böyle.

Bizde de Sultan Abdülaziz zamanında, 1867 yılında yayımlanan bir kararname ile uygulanmaya başlamış resmen sansür. Sadrazam Mahmut Nedim Paşa'nın çıkardığı kararname ile kimi yazılı basın organları kapatılıp gazetelerde çıkan karikatürler sınırlandırılmış, gazeteler denetimden geçmeden yayımlanamaz olmuş. Cumhuriyet döneminde tek ve çok partili ve askeri darbe dönemlerinde de ideolojik /siyasi gerekçelerle özellikle de basın ve yayın üzerinde yoğunlaşarak uygulanmış. Şöyle ya da böyle, dolaylı dolaysız sürdürülmekte...

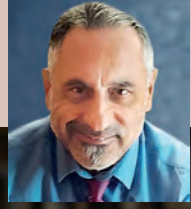
“Cık” gibi bir de “Cık cık

Bizde de Sultan Abdülaziz zamanında, 1867 yılında yayımlanan bir kararname ile uygulanmaya başlamış resmen sansür.

cık...” deriz olanı, olanları onaylamadığımız, kınadığımız, üzüldüğümüz veya hayal kırıklığına uğradığımızda. Haberleşme özgürlüğü, sadece haberleşme özgürlüğü değil diğer özgürlükler kısıtlandığında sadece “Cık cık cık...” deyip geçmeyiz. Geçmemeliyiz. Özgürlükler zor kazanılır, karşı konulmaz ve umursanmazsa da kolay yitirilir... •

tekinozertem@butundunya.com.tr

İlber Ortaylı'nın Asistanı Olamadığıma Hâlâ Çok Üzülürüm

Prof. Dr. İlber Ortaylı, Ankara Üniversitesi'nde bölüm başkanırken yurt dışından Türkiye'ye yeni dönmüştüm.

Yaklaşık 5 yıl çalıştığım Ankara Üniversitesi'nde İlber Ortaylı'nın asistanı olmayı çok istedim. Bu niyetimi dile getirmek amacıyla ilk kez İlber Hoca'nın odasına gittiğimde, beklemediğim bir soruyla karşılaştım.

Bana, “*Sen Paris Üniversitesi'nde eğitim görmüştün. Bu bir avantaj olabilir. Madem Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliği konusunda çalışıyorsun, öyleyse söyle bakalım, Fransa Kralı 14. Louis'in*

Kardinali Mazarin, Türkler hakkında ne demişti?” diye sordu. Konuyu bilmediğim ve heyecanlandığım için soruya, soruyla karşılık verdim: “Hocam, doğru yanıtı alırsanız beni asistanlığa kabul edecek misiniz?”

İşte bu en çok kızdığı davranış biçimlerinden biriydi.

Sinirlenince yüzü kızarırdı.

Sorusuna soruyla yanıt vermeme sinirlendiğini anladım, çünkü yüzü çok kızarmıştı.

Hafif öfkeli bir ses tonuyla, *“Benimle pazarlık yapmadan yanıt ver.”* dedi.

O an donup kaldığımı hatırlıyorum.

“Çocuk, iyi dinle de Paris’te yaşamış olmana rağmen cahil kalmış bir yanın aydınlansın.” dedi ve özetledi:

“Kardinal Mazarin ve kralın bakanlarından Reuilly, daha o dönemde günümüz Avrupa’sını şu sözlerle tarif etmiş: Yüzyıllar geçse de Avrupalı olamayacak, Avrupalıların arasına katılamayacak 2 millet vardır. Bunlar, Ruslar ve Türklerdir.”

Sonra bana, *“Bunu biliyor muydun?”* diye sordu.

Biraz utanarak, *“Hayır Hocam bilmiyordum.”* dedim.

“İyi o zaman, şimdi öğrenmiş oldun. En azından bilmediğini söyleyecek kadar dürüstsün. Madem Türkiye’nin Avrupa Birliği üyeliğini çalışacaksın, hemen bu bilgiden başla. Ama önce Fransız arşivlerindeki bu bilgiye ait kayıtları bul. Ayrıca ağzıyla balık tutsa, o balık da kavağa çıksa bile Türkiye’yi Avrupa Birliği’ne almazlar. Bunu da unutma. Komplekse gerek yok, bizim değil, onların bize ihtiyacı var.” dedi.

Acelesi olduğunu belli ederek,

Sanırım 2002 yılında İstanbul’a, Galatasaray Üniversitesi’ne gitti. Ama yaklaşık 2 ay öncesinde, *“Fransızcan çok iyi. İstanbul’a gelirsen asistanım olmanı düşünebilirim.”* demişti.

odadan çıktı.

Bir süre havadan sudan konuşarak birlikte yürüdük.

Ön cephesinde Mülkiye yazılı Siyasal Bilgiler Fakültesi binasının merdivenlerinden inerek, yürüyüp gitti.

Genelde aracımınla gideceği yere götürürdüm ama arkasına bile bakmadan uzaklaştı.

İlber Hoca’nın o dönem Başbakanlık Müşaviri olan kardeşim ile iyi bir dostluğu vardı.

Bazı projelerde birlikte çalışıyorlardı.

Bir gün ailemi sorduğunda kardeşimden de bahsettim.

İlber Hoca çok şaşırды ve *“Gülen’in kardeşin olduğunu daha önce neden söylemedin?”* diye sordu. Ardından da *“İyi ki söylememişsin, torpil yaptırmak istediğini düşünürdüm.”* dedi.

Bundan sonra bana sıklıkla ‘Müşavirin kardeşi’ diye hitap etti.

Sanırım 2002 yılında İstanbul’a, Galatasaray Üniversitesi’ne gitti. Ama yaklaşık 2 ay öncesinde,

“Fransızcan çok iyi. İstanbul’a gidersen asistanım olmanı düşünebilirim.” demişti.

Ne yazık ki o dönemde ailevi nedenlerden dolayı İstanbul’a gidebilecek durumda değildim.

İlber Hoca beni yazmam için çok teşvik etti.

“Yazma yeteneğin var. Bunu kullan. Belgelere dayanan bu bilgiler boşa gitmesin. Her fırsatta yaz, göreceksin kariyerine ve topluma çok faydalı olacak.” dedi.

Onun yönlendirmesiyle 12 kitap yazdım, 13. kitap için de çalışıyorum.

Ayrıca farklı dergi, gazete ve sitelerde binlerce makale yayımladım.

Her görüşmemizde *“Daha çok dil öğren çocuk.”* derdi.

Ancak ben 2,5 yabancı dilde takıldım kaldım.

Yazılarımı, özellikle de Bütün Dünya dergisinde yayımlananları takip ettiğini bilmiyordum.

İlber Hocamın, ilk kez 2017’deki bir yazısında kaynak olarak beni gösterdiğini, rahmetle andığım kuzenim Yazar Nihat Genç’ten öğrendim.

Nihat Ağabey, *“Gürbüz, İlber Hoca’nın seni kaynak göstermesi çok önemlidir. Bunun kıymetini bil. Daha iyi olmak için çok çalış.”* demişti.

İlber Hoca’nın 2019’daki başka bir yazısında yine beni kaynak gösterdiğini, ayrıca birçok kez yazılarıma ve bazı kitaplarıma atıfta bulunduğunu arkadaşlarımla paylaşımlardan öğrendim.

Arayıp teşekkür ettiğimde şöyle demişti, *“Çocuk, bir kez zararsız cahilliğini görmüştüm ama sonrasında bilgili yanını öne çıkardın.”*

Asistanlık için İstanbul'a gelmedin ama ara sıra kaynağım oldun" dedi.

Geçmişte, sizden öğrendim dedim, "Tamam uzatma, öğrenmeye devam et." diyerek sözümü keserdi.

Ama şimdi büyük bir gururla söylüyorum, en çok İlber Ortaylı'dan öğrendim.

Vatikan arşivlerinde, Fransız Dışişleri Bakanlığı, Fransız Kara Kuvvetleri arşivlerinde İlber Hoca'nın desteğiyle çalıştım.

Ankara-Çankaya'da, Seyran Bağları ve Portakal Çiçeği Sokakları'ndaki evlerine gittiğimde, kütüphanesinden seçip verdiği Fransızca kitapları ve Latince yazılı tarihi belgeleri gözüm gibi saklıyorum.

İlber Hoca, kendisi hakkında ilettiği geri konuşanlar için, "Zavallılar, hiç bitmeyecek cehaletlerinden bana

söverek kurtulacaklarını sanıyorlar. Cehaletleri baki olan bu tipler bana saldırarak, kendi cenahlarında benim üzerimden değer kazanmanın peşindeler." derdi.

İlber Ortaylı'nın vefatının ardından aynı zavallılar yine harekete geçmiş, saçma sapan konuşuyorlar. Ancak bir başka gerçek var, o da İlber Hoca'ya olan sevgi ve saygı selidir.

Vefatı duyulduğu andan itibaren, milyonlarca insanımız İlber Ortaylı ile çektirdiği fotoğrafları ve onun videolarını paylaştı, paylaşmaya devam ediyor.

Bu sevgi seli herkese nasip olmaz. Değerli Hocam, Türkiye ve Türk milletine çok ama çok katkı sağladınız.

Allah sizden razı olsun.

Mekanınız cennet olsun. •

gurbuzevren@butundunya.com.tr

İlber Ortaylı'nın en bilinen ve etkileyici sözlerinden bazıları:

"Bir insanın en büyük sermayesi dilidir."

"Tarih bilmeyen bir toplum, pusulasız gemi gibidir."

"Çok okuyun, az konuşun ama doğru konuşun."

"Cehalet değil, tembellik en büyük düşmandır."

"Gezmeden, görmeden insan kendini geliştiremez."

"Kültür, insanın en büyük zenginliğidir."

"Hayatta disiplin olmadan başarı olmaz."

"Merak etmeyen insan öğrenemez."

"Okumak bir ayrıcalık değil, zorunluluktur."

"Kendinizi yetiştirmek sizin elinizdedir."

Anka
Berk Yüksel

İnsan gibi insan!

*“Hiç kimse benim gibi değildi ve ben de hiç kimse gibi değildim.
Ben “tek” başıyordum, onlarsa “herkes”...”* Dostoyevski

*“İnsan, bir an önce kargaşasını, kendine anlam veren bir düzene
çevirmese, yıldız doğurtmazsa, karanlığında yok olacaktır.”*
Nietzsche

Tüm bu tip bireylerin ortak özellikleri ahlaklı, iyi niyetli, erdemli, cesur, görev bilinci ile yaşayan, bilgelik peşinde koşan vatanseverler olmalarıdır. Hiçbiri paraya, pula, etikete, makama, payeye bir gram tamah etmemiştir... Para konuşulmasına, mal, mülk sohbetine, makam çekiciliğinin arzusunun sürekli dile getirilmesine, insanların kıskançlık ile yanıp tutuşup

birbiri ile yarışmasına çok uzak insanlardır. Asil insanlardır! Hiçbiri dünyayı kazanmak uğruna, ruhunu kaybetmemiştir!

Onlar, çoğunluğun karanlığın sözcüsü gibi davrandığı bir toplumda, iki karanlık arası yani doğum ile ölüm arası ışığı getirmekle görevlidir. Manevi değerleri, yaşam prensiplerini bu sözde gerçek görünen dünyada maddi değerlerin, geçici

heveslerin çok ama çok üzerinde tutan insan gibi insanlardır...

Hiçbiri nokta kadar menfaat için virgül kadar eğilmemiştir! Bitmeyen mücadeleler ve zorluklarla adeta bir demir gibi dövülmüşler; her yenilgi sonrası pes etmeyip kalkıp tekrar hayata tutunmayı bilmişlerdir. Birçoğu içinde yaşadığı toplumu aydınlatmak, ileri götürmek için kendince çaba sarf etmiştir... “Kaçarak değil, kalarak özgürlük” kavramı onlar için önemlidir!

Anlaşılamadıkları zaman içlerinden susmayı tercih edenler de olmuş ve suskunluğun ağır yükünü de taşımışlardır... Zaman zaman anlaşılmasalar da, yorulsalar da asla pes etmemişlerdir. Zaten hayatını kol gücü ile kazanan toplumlar, zihinsel emeği maalesef tam olarak anlayamazlar. “En büyük vatan-severlik işini hakkı ile yapmaktır” bilinci ile yaşar hepsi... Değerlerin içini boşaltıp satmak ve menfaatleri uğruna kutsalları kullanmak için değil...

Sorumlulukları ve etkileri küçük olanları bile, “Eğer küçük şeyleri doğru yapamazsan, büyük şeyleri asla doğru yapamazsın.” diyerek erdemli olmayı kendilerine kılavuz etmiştir. Onlar için öğrenilen hata değildir, tecrübedir. Haksızlığa,

Zaman zaman anlaşılmasalar da, yorulsalar da asla pes etmemişlerdir. Zaten hayatını kol gücü ile kazanan toplumlar, zihinsel emeği maalesef tam olarak anlayamazlar.

adaletsizliğe, adam kayırmaya asla sessiz kalınmamıştır. Bilinir ki: Sessiz kalan, cürme ortaktır!

İki şeyin gösterilmesi yokluğuna dalaletti; güç ve inanç... Bir sevginin gücüne inananlar vardır; bir de gücü sevenler... İçlerinden hiçbiri yozlaşıp ikinci gruba girmemiştir. Cehalet mutluluk değildir onlar için; farkında olmak acı verse de bilgi önemsenir. Cehalet kaos

getirir, bilgi değil... Bilim, iltifat gördüğü yerde geliyordu. Cehalet ise kanser hücreleri gibiydi her çağda, topluma yerleşip yaygınlaşınca bir toplumu tüketirdi. Cehalete teslim olmayan birçoğu işte bu bilinçle yaşamıştır. Her çağda, her hikâyede birer “yalnız kurt” olabilmek bilinci bunu gerektirmiştir. Onlar kitle ile sayısal çoğunluk ile birlikte değil; kitleye rağmen kitle için harekete geçmiştir!

“İnsan gibi insanlar”, zamanın, mekânın girdabına kapıldığı dipsiz bir kuyuda, her döngüdeki dönüşte bir hayal yaşayıp, peşinden bu kâbustan çıkmayı arzulayıp; çevreden merkeze ve merkezden çevreye savrulan benliği, bizliği, O’luğu zamansızlıktaki ve mekânsızlıktaki bu yolda kimsesizleşmiş, unutulmuş, unutturulmuş “var olma”nın kırıntılarını anımsamaya çalışanlardır! Yaşamlarında aydınlanmayı

yaşayıp, ölünce bu döngüden çıkmayı amaçlayanlardır.

Her biri defalarca test edilse de yılmamıştır. Talih, cesurlardan yanadır ve yiğide savaş bayramıdır. Cesaret buluşmasıdır... Tek başarısızlık ise pes etmektir ve insan gibi insan asla pes etmemiştir.

Dendiği gibi: “Yanmayı göze alamayan, İbrahim olamazdı...”

*“Küçük şeylerden keyif alabilmek...
Lüks şeyler yerine zarafet aramak...
Saygı istemek yerine değerli olmak...*

Zengin olmak yerine muhtaç olmamak...

Sıkı çalışmak, sessizce düşünmek ve dürüst konuşmak...

Yıldızları, kuşları, kelebekleri ve bilgeleri, açık kalple dinlemek...

İşte benim senfonim...” •

William Ellery

berkyuksel@butundunya.com.tr

Her insanın yolu kalabalık değildir.

Bazen doğru olan, yalnız olandır.

Ama yalnızlık zayıflık değil; karakterin sınındığı yerdir.

Kendin olmaktan vazgeçme.

Doğru bildiğini savunmaktan geri durma.

Çünkü dünya, eğilenleri değil; dimdik duranları hatırlar.

Unutma, en karanlık anlar bile bir ışığın doğumuna gebe dir.

Ve o ışık çoğu zaman dışarıda değil, insanın kendi içindedir.

Yorulabilirsin, anlaşılabilirsin, hatta yalnız kalabilirsin.

Ama eğer kalbini kiritmeden yürüebiliyorsan, doğru yoldasın demektir.

Bugün küçük görünen bir duruş, yarın büyük bir fark yaratır.

Çünkü gerçek güç, gürültüde değil; sessiz kararlılıkta saklıdır.

Ve unutma:

İnsan gibi insan olmak, vazgeçmemeyi seçmektir.

Yalın Yalnızlık

Yazan: İREM UĞURAL

Yalnızlık kelimesinin yazımıyla ilgili yanlışlık çok yapılır. Halbuki işin özü kelimenin kökünü bilmekle çözülür. Yalnızlık kelimesinin kökü 'yalın' dır.

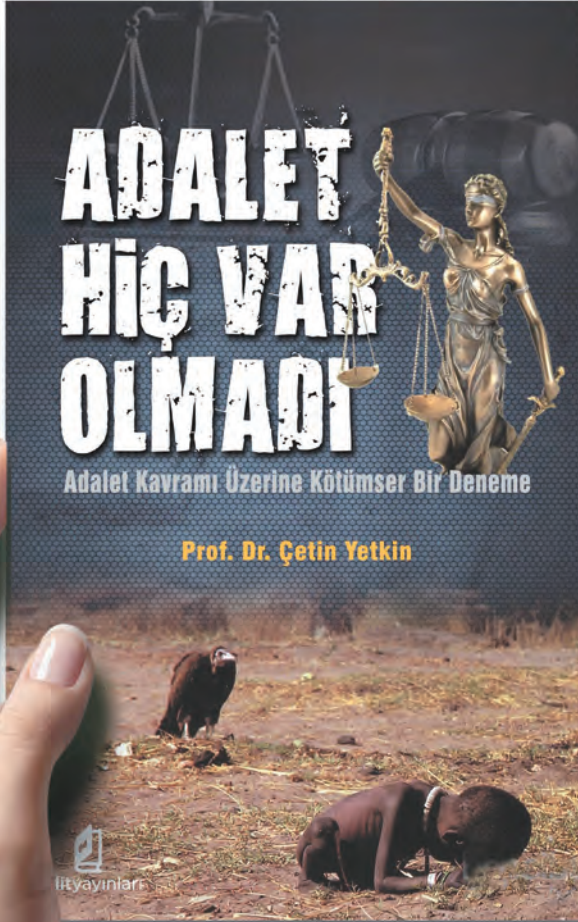
Yalnlık Őarkılarda, filmlerde, romanlarda anlatıldığı gibi korkunç bir Şey değil aslında. Yalın olabilmenin tarif ediliŐ Őeklidir yalnlık. O kurumun adı gibidir. Koskoca yalnızlar kulübü bu tabii. İnsan kendi sadeliği ve yalnlığıyla bir anlam ifade eder. Yalnlık insanın bütün o kıyafetleri giymesinden önceki omurgasıdır. Omurga ne kadar güçlüyse o hayatta durmak o kadar sağlam oluyor. O nedenle insan yalnlığından korkutulmamalıdır. Aynaları sevip bazen sesli konuŐmadan da iletişim kurulduğuna Őahit olmak güzeldir.

Yalnlık her Şeyin başlangıç noktasıdır. Tüm kıyafetlerden sıyrılıp geldiğimiz noktadır. İŞte o zaman elimizi uzatsak ruhumuzu tutacak gibiyizdir. Ve insanın kendi ruhuna dokunabilmesi çok rastlanır bir Şey değildir ve kıymetlidir. İnsanın belki de hiç gün yüzüne çıkmamıŐ gizli mabedine girmek gibidir.

Eskiden oynadığımız kutu oyunlarında başlangıç noktadan geçmek diye bir Şey vardı. Hayatımızda da kendi başlangıç noktasına dönmek ve oradan geçmek gerekir. Oradan geçmeden büyünmüyor çünkü.

Boş yoğunluklardan sıyrılmıŐ verimli çoğunluklar lazım bize. O yüzden, kalabalıklaŐmak için önce yalınlaŐmak gerekir. YalınlaŐmadan kalabalıklaŐanlar kendini bilmeden değerli olma meselesini dışarıdan beklemek zorunda kalır çünkü. Halbuki, içeride yalınlaŐmak ve yalnlığı bu yalnlıkla yaşamak dünyanın en güzel yalnlığıdır.

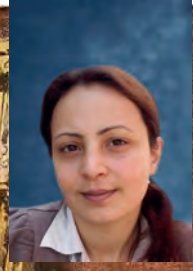
Insanoğlu tarih boyunca "adalet" aradı. Adaletli bir toplumsal-siyasal d¼zen uğruna zalimlere karşı direndi, devrimler yaptı. Bu s¼reçte de, uğruna bunca savaşım verilen adaletin ne olduğunu açıklamak için hukukçular, d¼ř¼n¼rler, filozoflar g¼r¼řler ¼ne s¼rd¼ler. Ama "Adalet nedir?" sorusuna bug¼ne değin ¼zerinde anlaşılmış kavramsal bir tanıma ulaşılmış değil. Prof.Dr.etin Yetkin, adaletin bu değişkenliğinin d¼nyada ve T¼rkiye'de bu konuda yazılardan ¼rnekler vererek aıkladarken, bir yandan da gerçekte "adalet" diye bir şey olup olmadığını sorguluyor. Yetkin diyor ki, "İnsanlar, yıllarca tutuklu kaldıktan sonra bir yanlışlık oldu denilerek serbest bırakıldıklarında 'Yaşasın adalet!' demekten vazgeçmelidirler. ¼nk¼ adalet hiç olmadı ve olmayacaktır da. Yeter ki sınıfsız toplum ideali k¼resel d¼zeyde bir g¼n gerçekleşsin. ¼nk¼ o zaman adalete zaten gereksinim duyulmayacaktır!"

B¼T¼N KİTAPÇILARDA

Dünya Döndükçe

Sabriye Aşır

Mona Lisa'yı Bir Başyapıt Haline Getiren Hırsızlık

Paris'te sıcak bir yaz akşamıydı. Haftalardır rekor kıran bir sıcak hava dalgası şehri kavuruyor; sokakları bomboş, Louvre'ü ise her zamankinden daha sessiz bırakıyordu. Kimse dışarı çıkmaya cesaret edemezken, bir kişi için harekete geçme zamanı gelmişti. O gün Louvre Müzesi'nde yüzyılım soygununu gerçekleştiren bir adam, Mona Lisa'yı Louvre'dan çaldı ve hızlıca Paris sokaklarında kayboldu.

Peruggia'nın Mona Lisa'yı çaldığı 1911 yılında Louvre'un nasıl görüldüğünü gösteren eski bir kartpostal.

O pazar akşamı güneş batarken, son birkaç turist Louvre'dan ayrılıyordu; ancak müze kapanmadan hemen önce, Louvre'un resmi beyaz üniformasını giymiş bir adam müzeye girdi. Bir çalışan gibi görünerek hızla küçük bir depoya saklandı ve tüm geceyi orada bekleyerek geçirdi. Louvre ertesi gün kapalıydı, bu nedenle müzede çok az çalışan devriye geçecekti.

Ertesi sabah saat tam 7:15'te hırsız, Louvre'un koridorlarına doğru adımladı. Etrafta kimseleri göremeyince Salon Carré'ye yöneldi ve aradığı işte tam orada, karşısındaydı. O zamanlar Mona Lisa'nın kendine ait bir odası yoktu ve bugünkü kadar ünlü değildi; ancak hırsız bunu değiştirmek üzereydi. Çevrede birilerinin olup olmadığını

yeniden kontrol ettikten sonra Mona Lisa tablosunu metal pimlerinden söktü ve en yakın merdiven boşluğuna doğru ilerledi. Bir tornavida kullanarak tabloyu koruyucu çerçevesinden çıkarmayı başardı ve ardından beyaz bir örtü ile örttü. Hızla en yakın çıkışa doğru yöneldi fakat kapıya doğru uzandığında, kapının kilitli olduğunu anladı. Tam o anda, Louvre'da çalışan bir tesisatçı birdenbire ortaya çıktı. Adamın Louvre çalışanı olduğunu düşünerek kapıyı açmasına yardım etti ve işte böylece hırsız Mona Lisa'yı kolunun altına alarak uzaklaştı.

Soygun sadece birkaç dakika içinde gerçekleşmişti fakat Mona Lisa'nın kaybolduğunun anlaşılması 28 saat sürdü. Çünkü o hafta fotoğrafçılar müzeyi dolaşüyor ve eserleri resmi olarak kayıt altına almak için

fotoğraflamak üzere götürüyorlardı. Yani duvarlarda boşlukların olması son derece normaldi. Ancak fotoğrafçılar sonraki sabah Mona Lisa'nın yerinde olmadığını fark ettiklerinde, ciddi bir sorun olduğu ortaya çıktı. Mona Lisa resmen kayıp ilan edildi. Polise haber verildi ve bir dedektif ekibi müzeye yönlendirildi. Fransa sınırlarını kapattı ve Louvre çevresine tanklar yerleştirdi. Louvre Müzesi, en değerli eserlerinden birinin kaybolduğunu açıkladığında, tüm dünya büyük bir şoka uğradı. Herkesin aklında tek bir soru vardı; Mona Lisa nereydi?

Polisin bulduğu tek şey, ahşap resim çerçevesi ve hırsızın bıraktığı bir parmak iziydi. Soruşturmaya

Peruggia tarafından çalınmadan önce Mona Lisa'nın bir zamanlar asılı olduğu Louvre duvarındaki boş alan.

1911'de Mona Lisa'nın çalınmasını konu alan bir gazete makalesi.

katkıda bulunmak için yerel gazeteler, tabloya ulaşmalarını sağlayacak herhangi bir bilgi için 250 bin dolarlık bir ödül teklif etmeye başladı. Gazetelerin bu çağrısı, aşırı bir yığılmayı da beraberinde getirdi. Binlerce mektup yağıyor, Mona Lisa'nın dünyanın dört bir yanında çeşitli yerlerde olduğuna dair ihbarlar geliyor ve bu ihbarların tümü polise iletiliyordu.

Bu arada iki görgü tanığı, Louvre'dan büyük bir nesneyle çıkan bir adam gördüklerini anlatıyorlardı. Fakat bu iki tanığın adamla ilgili tarif ettikleri, birbirinden tamamen farklıydı. İhbarlar da devam ediyordu. Bir kişi Mona Lisa'nın Belçika'dan geçen bir yük treninde olduğunu iddia ederken, bir

diğeri ise tablonun Amerika'ya doğru yola çıkan bir gemide olduğunu öne sürüyordu. En ilginç şüpheli ise ünlü sanatçı Pablo Picasso'ydu. Picasso'yu tanıdığını belirten bir sekreter, müzeden birkaç İber heykelini çaldığını itiraf ediyordu. Bu heykelleri ünlü ressam Picasso'ya sattığını ve Picasso'nun da bunları bir tablosunda kullandığını iddia ediyordu.

Akıl almaz gibi görünüyordu fakat heykellerin seri numaraları kontrol edildikten sonra Louvre Müzesi bunların gerçekten müzeye ait olduğunu doğruladı. Picasso tutuklandı ve sorguya alındı. Bu arada, polis soruşturmanın yönünü başka bir ünlü şüpheliye, Amerikalı bankacı ve sanat koleksiyoncusu JP Morgan'a çevirdi. O dönemde sanat sahteciliği büyük bir işti ve tablolar sık sık taklit edilerek Amerika'daki toy milyonerlere satılıyordu. İddiaya göre, soygunu organize eden Morgan idi ve tablo şimdi ona ulaştırılmak üzere yolda. Amerikan polisi, New York'a yanan şüpheli bir tekneyi durdurup aradı ancak teknede Mona Lisa yoktu. Söylentiler, komplo teorileri ve iddialar yayılıyordu ama soruşturmanın başlamasının üzerinden iki yıl geçmesine rağmen Mona Lisa'dan bir iz bulunamıyordu.

Sonuçta ortaya çıktı ki, Mona Lisa hiç de uzağa gitmemişti ve Louvre'dan sadece üç kilometre uzaktaki bir dairede duruyordu.

21 Ağustos 1911'de Vincenzo Peruggia, Leonardo da Vinci'nin 1503 tarihli Mona Lisa'sını Paris'teki Louvre Müzesi'nden çalarak kayıplara karıştı. Bu büyük sanat hırsızlığı tüm dünyada büyük yankı uyandırdı ve polisin gerçek suçluyu yakalaması tam iki yıl sürdü.

Bu daire, Louvre'da tamirci olarak çalışan 29 yaşındaki İtalyan Vincenzo Peruggia'nın eviydi. Peruggia, Louvre'un tüm zayıf noktalarını biliyordu. Müzenin pazartesi günleri kapalı olduğunu da biliyordu, fotoğrafçılardan da haberdardı. Üstelik Mona Lisa'nın koruma kılıfını da kendisi yapmış, bu kılıfı soygun sırasında kolayca sökmüştü. Louvre'dan ayrıldıktan sonra tabloyu evindeki bir sandıkta saklamıştı.

Peki, nasıl olmuştu da iki yıl süren geniş çaplı soruşturma boyunca yakalanamamıştı? Bir diğer ilginç ayrıntı da şu ki, Peruggia'nın sabıka kaydı bile vardı! Parmak izleri sistemde kayıtlıydı fakat sistemde sadece sağ elinin parmak izleri vardı ve resim çerçevesindeki parmak izi sol el parmak iziydi, bu nedenle hiçbir eşleşme bulunamadı. Soruşturma sırasında polis, Peruggia'nın dairesini iki kez ziyaret etti ancak hiçbir şey bulamadı.

Bilmiyorlardı ki Mona Lisa tam burunlarının dibinde saklanıyordu. Perugia, son derece basit bir soygun gerçekleştirmişti ve paçayı kurtaracak gibi görünüyordu.

Fakat iki yıl boyunca tabloyu elinde tuttuktan sonra artık sabırsızlanmaya başlamıştı. Da Vinci'nin başyapıtını resmettiği şehir olan Floransa'daki bir sanat tüccarına isimsiz bir mektup yazdı. Mektupta, Mona Lisa'nın kendisinde olduğunu ve onu ait olduğu yere geri götürmek istediğini iddia ediyordu.

Mektubu Leonardo adıyla imzaladı ve Floransa'ya giden ilk trene bindi. Sanat tüccarı ve ortağı, tabloyu kontrol etmek için Perugia ile bir otelde buluşmayı kabul ettiler.

Tablonun orijinalliğini doğrulamak için sanat tüccarları, Perugia'ya İtalya'ya geri getirmesi karşılığında ödüllendirileceğine dair güvence vererek tabloyu stüdyolarına götürdüler, ancak sadece bir saat sonra polis kapısına dayandı ve onu tutukladı. Perugia sadece 7 ay hapis yattı ve 10 yıl sonra da öldü. Mona Lisa için başlatılan dünya çapındaki arama sona ermiş olsa da, gerçekte ne olduğuyla ilgili bilgiler de Perugia ile birlikte mezara gitmiş gibi görünüyordu.

Ancak 1932'de, soygunun ardındaki çok daha ayrıntılı bir planı ortaya koyan ve Karl Decker tarafından yazılan bir hikaye yayımlandı. Decker,

Vincenzo Perugia'nın İtalya Floransa'da 23 Aralık 1913 günü yakalanmasından sonra Mona Lisa, Ocak 1914'te Louvre Müzesi'ne geri döndü.

soygunun arkasındaki gerçek kişiyi, sanat sahteciliği konusunda uzman biri olan Eduardo de Valfierno'yu tanıdığını iddia ediyordu. Decker'ın anlattığına göre Eduardo de Valfierno, Amerika'da sırada bekleyen altı masum milyardere Mona Lisa'nın altı mükemmel kopyasını satmak için büyük bir plan yapmıştı. Yetenekli bir Fransız ressama kopyaları yaptırdı ve bunları Amerika'ya göndererek güvenli bir depoya koydurdu. Amerikalı milyonlerin gerçekten Mona Lisa'yı aldıklarına ikna olmaları için de, gerçek Mona Lisa'nın kaybolması gerekiyordu. Ve böylece Perugia'yı soygunu gerçekleştirmesi için görevlendirdi. Mona Lisa'nın kaybolduğu haberi yayılınca tablolar alıcılarına satıldı ve olaya karışan üç kişi 90 milyon doları bulan bir servetle kayıplara karışmayı başardı. •

sbriyeasir@butundunya.com.tr

Çeviri kaynağı: "The Greatest Art Heist In History", Primal Space, 27 Şubat 2025

**Efsanelerin ve
Savaşların Şehri**

ÇANAKKALE

Yazan: SEMRA YURT AKGÜL

Truva Kraliçesi Hekabe, doğumu yaklaşmışken gördüğü rüyadan öyle dehşete kapılır ki hemen kocası Kral Priamos'a, sonra da kahinlere koşar. Düşünde, bebek yerine bir alev topu doğurduğunu görür. Bununla da bitmez, alev topu bütün şehri sarar ve güzelim Truva yanıp kül olur.

Ah bu geleceği istediği gibi şekillendiren kahinler yok mu? Her zamanki bilgiçlikleriyle hüküm verir ve çocuğun lanetli olduğunu, kente yıkım getireceğini söylerler. Sonrası malum... Kral Priamos öz çocuğunu öldürsün diye bir hizmetkârını görevlendirir ve kehanetin artık gerçekleşmeyeceğini düşünerek yaşamına devam eder. *Nedir bu mitolojik bebeklerin ana babalarından çektikleri, dediğinizi*

duyar gibiyim. Orasını bilemeyiz zira mitolojiyi biz kurgulamıyoruz. Adam masum bebeğe kıyamaz ve onu İda (Kaz) dağına terk eder. Mitoloji bu ya bebek ölmez, köylüler tarafından büyütülür. Paris adında yakışıklı bir çoban olur. Paris, dünyanın en fazla oksijenine sahip Kaz Dağları'nda mutlu mesut yaşayıp giderken başına olmadık işler açılır. Sıradan bir çobanken kendini bir anda birbirinden fettan tanrıçaların güzellik yarışmasına hakem olarak bulur. Nefsine yenilir ve şike yapar. Dünyanın en güzel kadını Helen ile bir aşk yaşamayı karşılığında elindeki elmayı Afrodit'e verir. Hikâyeyi dinleyen ya da okuyan biz nahif kadınlarsa şöyle sorarız: *"Nedir bu erkeklerin aşk ve iktidar tutkusu?"*

Neyse efendim konuyu dağıtmadan devam edelim. İşte bu bizim Paris yıllar sonra Truva'ya döner ve ne hikmetse vaktiyle onu terk eden ailesi, büyümüş, serpilmiş bu delikanlıyı pek sever. Onun yıllar önce ölüme terk ettikleri oğulları olduğunu öğrenince kehaneti filan unuttur, onu bağrılarına basarlar. Paris, abisi Hektor'un yanındaki yerini alır. İster istemez aklımıza, “*madem geri alacaktınız masum sabiyi neden terk ettiniz*” sorusu takılır ama Homeros ile kitap kulübünde karşılıklı söyleşi yapamayacağımız için bunu soramayız.

Hikâye burada bitmez. Afrodit'in vaat ettiği gibi Helen ile aşk yaşayan Paris onu alır ve Truva'ya kaçarır. Kos-koca Sparta kralının karısı aşığıyla Anadolu'ya kaçar da kral bunu onların yanına bırakır mı? Paris'le hesaplaşmak isteyen Menelaus, kardeşi Miken Kralı Agamemnon'u da yanına alarak büyük bir donanmayla Truva'ya (Çanakkale) gelir. Savaş on yıl sürer ama şehri bir türlü ele geçiremezler. Sonunda o meşhur hileye başvururlar. Hektor'u Truva atı sayesinde yenerler. Sonrası tıpkı Hekabe'nin düşündeki gibidir... Şehir alev topuna dönüşür. Truva yıkılır, Hektor öldürülür.

Kehanetler kendini gerçekleştirmiş derler. Çanakkale ve güzelim

Hellespontos (Çanakkale Boğazı) yüzyıllar boyunca savaş ve yıkımdan kurtulamaz.

Çanakkale'nin merkez olduğu savaşları anlatırken, Perslere değinmemek olmaz. Şimdilerde İran-Amerika-İsrail üçgeninde yine bir savaş yaşanıyor. Fazla yayılmadan, bir an önce bitmesini umduğumuz savaşı düşünürken, İran'ın düşmanlarının dediği gibi, *kâğıttan bir kaplan* değil, ataları gibi savaşı bir toplum olduğunu düşünüyorum. Aklıma ilk olarak İmparator 1. Darius ve oğlu Serhas geliyor. Milattan önce dört yüz seksenlerde Pers İmparatorluğu tüm Anadolu'yu ele geçirmiş, Yunanistan'a kadar ilerliyor. Fakat Birinci Darius Maraton

Savaşı'nda Yunanlılara yeniliyor ve İran'a geri dönüyor. Oğlu Serhas, babasının yarım bıraktığı işi tamamlamak için tekrar Yunanistan seferine çıkıyor. Fakat devasa ordusunu Çanakkale Boğazı'ndan geçirmesi gerek. Serhas boğazın üzerine asma köprüler yaptırıyor. Fakat bu köprüler Çanakkale'nin sert

İmparator Darius

poyrazına dayanamayarak yıkılınca Serhas çok öfkeleniyor. Sıkı durun! Bizim kibirli kral boğaz sularının üç yüz kırbaç darbesiyle cezalandırılmasını, ayrıca kızgın demirle dağlanmasını emrediyor.

Komik ama insanoğlunun kibri çoğu zaman böyle sınır tanımıyor. Çanakkale'nin çilesi maalesef bununla da bitmiyor. Bakalım sonrasında neler oluyor?

Hekabe'nin gördüğü rüya ve o meşum kehanet yüzünden Çanakkale savaşlardan başını alamaz. Gelelim neredeyse her yazımızda şöyle bir görünüp kaybolan bizim meşhur Büyük İskender'e. İlk Çağ, Anadolu ve savaş anlatır da içinde İskender olmaz mı? Nitekim tarihçiler bizim yaşı küçük adı büyük meşhur İskender'imizin "büyük" ünvanını Çanakkale'nin Biga ilçesinin yaklaşık on kilometre ötesinde, Perslerle yaptığı Granikos Savaşı'ndan sonra aldığını söylerler. Bu başarı Anadolu'nun kapılarını İskender'e açar ve genç imparator İran'a kadar yoluna

devam eder.

İmparatorların doğudan batıya batıdan doğuya yaptıkları bütün bu seferlerde Çanakkale ve Boğaz önemli bir geçiş noktası olur. Bu güzelim şehir savaşlardan yorgun düşer. Kolay değil tabii. Çanakkale, üç denizi ve iki kıtayı birbirine bağlayan kilit bir noktada olunca, kendisini serseme çeviren sert rüzgarları yetmiyormuş gibi bir de yabancı ordularla savaşır durur.

İskender mozaiği

Osmanlı Beyliği'ne gelince... Bizans İmparatoru Kantakuzen hayatının hatasını yaptığının farkında olmadığı o günlerde, denize düşen yılanı sarılır misali, düşmanlarına karşı Orhan Bey'den yardım ister. Bizim Orhan Bey bu farsı mı kaçırır mı? Derhal cevap yollar

"Seve seve yardım ederiz ancak ağırlıklarımız fazla. Onları koy-

bileceğimiz bir kaleye ihtiyacımız var.”

Kantakuzen hiç düşünmeden Çimpe Kalesi’ni Osmanlı Beyliği’ne verir. Çanakkale ve Boğaz o günden sonra artık bizimdir.

“Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda

“Şüheda fışkıracak toprağı sıksan şüheda”

Hekabe’nin düşü güncelliğini kaybetsin, kehanet kendini gerçekleştirmesin ve Çanakkale alev topuna dönmesin isteriz ama ne yazık ki böyle olmaz. Trablusgarp Savaşı’nda İtalya, Balkan Savaşları’nda Yunanistan... Velhasıl Osmanlı’yı sıkıştırmak isteyen kim varsa soluğu Çanakkale Boğazı’nın önünde alır.

Her şerden bir hayır doğar mı bilmiyoruz ama bin dokuz on iki yılının aralık ayında genç bir binbaşının Gelibolu’da görevlendirilmesi çok büyük bir olaydır. Neden mi? Geri planda kalması istendiği için burada görevlendirilen binbaşı, Çanakkale ile ilgili söylenegelen tüm efsaneleri unutturacak ve Çanakkale dendiğinde akla gelecek ilk isim olacaktır. Peki kimdir bu binbaşı?

“Ben size taarruzu değil ölmeyi emrediyorum biz ölünceye kadar yerimize başka kuvvetler başka komutanlar geçebilir.”

Çanakkale kara savaşlarının ef-sanevi komutanı Mustafa Kemal... Çanakkale deyince akla gelen ilk isim. Vatanı savunmak için öne atılan ve saati sayesinde ölümden kurtulan fedakâr asker...

Mustafa Kemal Balkan Savaşı’nda Gelibolu’yu en küçük koyundan, en yüksek yarına kadar karış karış gezer. Denizden yapılabilecek bir harekâta karşı nasıl bir savunma yapılabilir, bunu planlar. Balkan Savaşı’nda karadan bir saldırı olmaz. Fakat iki yıl sonra Birinci Dünya Savaşı’nda 18 Mart 1915’te Çanakkale Boğazı’nı geçemeyen düşman karadan saldırır. Bilin bakalım nereden?

“Düşman Saroz’dan değil Seddülbahir ve Arıburnu’ndan gelecek, bir yere gitmiyoruz.” diyerek Alman General Liman Von Sanders ve üstleriyle ters düşmeyi göze alarak bu mevkiyi terk etmez. Herkesin aksine düşmanın nereden çıkarma yapacağını bilmesi Hekabe’nin kahinlerinin işi değil, onun güçlü

Mustafa Kemal Paşa Çanakkale’de

sezgileri ve askeri bilgisi sayesinde. Düşmanı, yıllar önce yaptığı plana göre karşılar. Conkbayırı, Arıburnu ve Anafartalar hattında durdurduğu düşman iki yüz elli dokuz gün boyunca yarımada'yı alev topuna çevirir de Çanakkale'yi geçemez. Bu uğurda Tokattan On beşliler, Anadolu'nun her yerinden Kınalı Hasanlar, İstanbul Erkek Liseliler, Mekteb-i Sultanı'nın genç talebeleri kimler kimler feda etmez ki kendini.

"Biz Çanakkale'de bir Darülfünun çıkmıştı!"

Mustafa Kemal, Çanakkale Savaşları'nın bahsi geçince insanın içini sızlatan bu cümleyi sarfeder.

Düşman donanması şubat ortalarında sessizce çekilirken rivayet odur ki Mustafa Kemal *"Hektor'un intikamını aldık."* der. Fakat aradan geçen iki yılın sonunda Osmanlı Devleti Agamemnon (*Hektor'u yenen Akha Kralı*) savaş gemisinde Mondros Ateşkes Antlaşması'nı imzalarlarken artık sadece Çanakkale'nin değil tüm ülkenin bir alev topuna döneceğinin farkındadır.

Çanakkale'de toprağın üstü cennet altı mezar kavga bitmiş mezarlarda kaynaşmış yiten canlar.

Bülent ECEVİT

Bugün artık Çanakkale'de barut kokusu yok. Son yıllarda peş peşe

çıkan -çıkarılan yangınlardan kurtulabilen asırlık çamların, boğazın ve dağ kekiklerinin kokusu var. Ancak rüzgâr hâlâ başka eser bu topraklarda. Bazen Truva'nın surlarında yankılanan bir kılıç sesini getirir kulağımıza, bazen ise Conkbayırı'nda yazılan o devasa sessizliği. Baharda yarımada'yı kaplayan gelinciklerin kırmızısı bin yıllardır bu topraklarda akan kanın rengini alır. Buğday başaklarının birbirine sürtünürken çıkardığı yumuşak ses, toprağın altında yatan şehitlerimize hasret kaldıkları analarının ninnisi gibi gelir.

Çanakkale, toprağın altında yatan binlerce isimsiz kahramanın gölgesinde, geçmişin hüznünü geleceğin umuduyla harmanlayan bir anıt şehirdir. Umudumuz odur ki, kehanet artık kendini gerçekleştir-meyecek ve Boğaz'ın lacivert suları, binlerce yıldır olduğu gibi bugün de hem efsaneleri hem de o büyük destanı selamlayarak akmaya devam edecek.

Çanakkale artık alev topları ve savaşlarla değil, hüznünlü ama asil bir barış abidesi olarak anılacak. •

Kimseye Etmem Şikâyet

Yazan: BERİL BOZ

İnsan hayatın bir yerinde şunu öğrenir: Her acı anlatılacak bir hikâye değildir.

Bazı kırgınlıklar vardır; dile geldiğinde küçülür.

Bazı yalnızlıklar vardır; anlatıldığında yanlış anlaşılır.

Ve bazı duygular vardır ki, sadece onları yaşayan kalbin içinde anlam kazanır.

İnsan gençken anlatmak ister. Anlaşılmak ister.

Birinin gözlerine bakıp “Evet, seni anlıyorum” demesini bekler.

Ama zaman ilerledikçe başka bir şey olur.

İnsan fark eder ki, herkesin kalbi kendi yükünü taşır.

Herkes kendi gecesinden geçmektedir.

O zaman şikâyet etmek yavaşça anlamını yitirir.

Çünkü bazı şeyler anlatıldığında çözülmez..

Sadece paylaşılmış olur.
 İşte o noktada insanın içinde
 başka bir güç doğar:
 Sessiz dayanıklılık.
 Bu bir kabullenme değildir
 sadece.

Bu, insanın kendi iç dünyasıyla
 kurduğu yeni bir ilişkidir.

İnsan bir gün fark eder ki, aslında
 düşündüğünden daha güçlüdür.

Kırılmış olsa bile dağılmamıştır.
 Yorulmuş olsa bile yürümeyi bı-
 rakmamıştır. En önemlisi, insan bir
 noktada şunu keşfeder:

Kendi içinde bir yer vardır.

Kimse-
 nin alamayacağı bir yer.

Orası insanın kendi evidir.

Hayat bazen yalnızlık verir ama
 o yalnızlık insanı eksiltmez.

Bazen insanın kendi kendine ye-
 tebileceğini hatırlar.

Bir sabah uyanırsın ve fark
 edersin:

Kalbin hâlâ atıyor. Gökyüzü
 hâlâ aynı gökyüzü.

Ve sen hâlâ buradasın.

İşte umut çoğu zaman böyle
 başlar.

Büyük sözlerle değil, küçük fark
 edişlerle.

İnsan kendine şunu söyleyebilir:
 Ben kırıldım ama kaybolmadım.
 Ben yorulduam ama bitmedim.
 Ben bazen yalnız kaldım ama
 kendimi buldum.

O yüzden bazı insanlar artık
 kimseye şikâyet etmez.

Çünkü bilirler ki, hayatın bazı
 yükleri paylaşılmak için değil, insa-
 nı büyütmek için vardır.

Ve insan büyüdükçe kalbi biraz
 daha sakinleşir.

Biraz daha derinleşir.

Belki de bu yüzden bazı kalpler
 sessizce şöyle söyler:

“Kimseye etmem şikâyet, ağla-
 rım ben halime

Titrerim mücrim gibi baktıkça
 istikbâlime...”

Bu dizelerin içinde gizli bir güç
 vardır.

Çünkü o cümleyi söyleyen insan
 hâlâ ayaktadır.

Ve belki de asıl umut tam
 oradadır:

İnsan bazen kimseye şikâyet et-
 meden de yaşayabilir.

Çünkü en sonunda insanın en
 büyük dayanağı yine kendi kalbi
 olur. •

Hazırlayan:
Ş. GÜLBİN GÜZEY

Bilginizi Denetleyin

1-"Mavi, lacivert, mor ve bu renklerin tonları" hangisinin sözlük tanımıdır?
a-Sıcak renkler
b-Soğuk renkler
c-İllik renkler
d-Serin renkler

2-Aşağıdakilerden hangisi "bıkmak" anlamına gelir?
a-Hizaya gelmek
b-Kıvamına gelmek
c-Gına gelmek
d-Yola gelmek

3-"Azı dişi" hangisinin eş anlamlısıdır?
a-Sindirici diş
b-Koparıcı diş
c-Kesici diş
d-Öğütücü diş

4-Sözlük tanımına göre hangisi bir sesin adı değildir?
a-Püskürtü b-Hüngürtü
c-Höpürtü d-Gümbürtü

5-Türkiye'nin yüzölçümü en büyük ili hangisidir?
a-Ankara b-Konya
c-Şanlıurfa d-Sivas

6-Kan grubumuzu söylerken belirttiğimiz "RH" kısaltmasının açılımı olan "Rhesus"- hangisinin adıdır?
a-Bir bilim insanının
b-Bir antik kentin
c-Bir Shakespeare karakterinin
d-Bir maymun türünün

7-"Bulutların üzerinde gezmek" sözü hangisini ifade etmek için kullanılır?
a-Cesaret b-Şaşkınlık
c-Mutluluk d-Gurur

8-"Kesinlikle" anlamında kullanılan kelimenin doğru yazılışı nasıldır?
a-Kesinkes b-Kesinkez
c-Kesimkez d-Kesimkes

9-Yerleşim yeri içinde otomobiller için azami hız sınırı kaç km/saattir?
a-40 km/sa b-60 km/sa
c-50 km/sa d-70 km/sa

10-Marmara bölgesinde yer alan en yüksek dağ aşağıdakilerden hangisidir?
a-Kaz Dağı
b-Uludağ
c-Yıldız Dağları
d-Samanlı Dağları

11-Türkiye'nin doğu sınırında en uç noktada yer alan il hangisidir?
a-Iğdır b-Kars
c-Van d-Hakkari

12-Aşağıdaki besinlerden hangisi D vitamini açısından en zengin olmaktadır?
a-Elma
b-Pirinç
c-Salatalık
d-Somon

Teknolojik Kaldıraç: Bir Kurucu, Yüzlerce Fabrika

Yazıya başlarken öncelikle yazıya başlamadan önce şunu söylemek gerekiyor: Para, insan hayatının nihai amacı değildir. En azından olmamalıdır. Para çoğu zaman doğrudan arzuladığımız şeyin kendisi değil, ona ulaşmak için kullandığımız bir araçtır. Güzel bir kalem alırız, çünkü hoşumuza gider. Uzak bir coğrafyaya gitmek isteriz, çünkü orayı görmek isteriz. Daha iyi bir hayat kurmak isteriz, çünkü yaşamak dediğimiz şey yalnızca hayatta kalmak değil; seçebilmek, hareket edebilmek ve insanın içinden geçen bazı şeyleri gerçekleştirebilmesidir. Bu anlamda maddi servet, hayatı anlamlı kılan şeylerin yerine

geçmez; ama onlara ulaşma kapasitesini artırır. İşte bu yüzden zenginlik meselesi yalnızca magazinlik bir merak değildir. Aynı zamanda çağın nasıl işlediğini anlamının da bir yoludur. Kimler zengin oluyor, neden oluyor, hangi sektörler büyüyor, hangi beceriler, hangi kurumlar ve hangi çevreler yeni servet biçimlerini mümkün kılıyor?

Ben de 2026 Forbes milyarderler listesine bakarken biraz bunu düşünüyordum. Özellikle gelişmekte olan ülkeler, yani bugün sıkça

söylenen adıyla Küresel Güney ilgi-mi çekiyor. Çünkü oralardan çıkan hikâyeler yalnızca kişisel başarı hikâyeleri değil; imkân ile çevre, yetenek ile sistem arasındaki ilişkiyi de gösteriyor. Listeye göz gezdirirken Pakistan'dan bir isim dik-

Sualeh Asif

katimi çekti: Sualeh Asif. Forbes'a göre 26 yaşında ve serveti yaklaşık 1,3 milyar dolar. Kaynak olarak da yapay zekâ yazılımı gösteriliyor. İlk bakışta bu, klasik bir "genç yaşta milyarder oldu" haberi gibi görünebilir. Ama biraz yaklaşınca bunun aslında tek bir kişinin zenginleşme hikâyesinden daha fazlası olduğu anlaşılıyor. Çünkü burada mesele yalnızca bir kişinin serveti değil; o servetin hangi dünyanın içinde, hangi ağlar sayesinde, nasıl bir takım yapısıyla ve nasıl bir teknoloji dalgası üzerinde üretildiği.

Sualeh Asif, kamuya açık kaynaklara göre Cursor'ın arkasındaki şirket olan Anysphere'in kurucu ortaklarından biri. Forbes profili onun Pakistan vatandaşı olduğunu, MIT mezunu olduğunu ve San Francisco'da yaşadığını gösteriyor. Kendi kişisel sitesinde ise MIT'de makine öğrenmesi, sayı teorisi, performans mühendisliği ve tiyatro çalıştığını; IBM Watson ML'de çeviri tarafında iş yaptığını ve Pakistan'ı

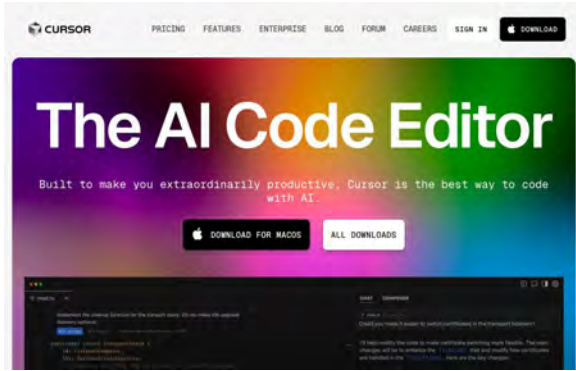
Uluslararası Matematik Olimpiyatı'nda temsil ettiğini yazıyor. IMO kayıtları da onun Pakistan adına yarıştığını doğruluyor. Bu profilin dik-kat çekici yanı şu: Karşımızda yalnızca bir startup kurucusu yok. Matematikte güçlü, teknik olarak

derin, dünya çapında bir üniversitenin içinden geçmiş, küresel teknoloji ağlarına bağlanmış bir isim var. Yani mesele "Pakistan'dan bir genç çıktı ve milyarder oldu" kadar basit değil. Bu hikâyede bireysel yetenek kadar, o yeteneğin hangi sisteme bağlandığı da belirleyici.

Sualeh Asif'in servetinin arkasında duran yapı Cursor. Cursor, Anysphere tarafından geliştirilen yapay zekâ destekli bir kod editörü. Sadece otomatik tamamlama yapan bir yazılım değil; kod yazan, düzenleyen, hata bulan, geliştiricinin niyetini anlamaya çalışan bir üretkenlik aracı. Anysphere, kamuya açık kaynaklara göre 2022'de MIT'de bir araya gelen dört kurucu tarafından kuruldu: Michael Truell, Sualeh Asif, Arvid Lunnemark ve Aman Sanger. Şirket önce OpenAI Startup Fund liderliğinde tohum yatırım aldı. Ardından çok hızlı biçimde büyüdü. 6 Haziran 2025'te Cursor, 900 milyon dolar yatırım aldığını ve 9,9 milyar dolar değerlemeye ulaştığını açıkladı. Aynı açıklamada 500

milyon doların üzerinde yıllık tekrar eden gelir (ARR) seviyesine çıktığını da duyurdu. Reuters ise 13 Kasım 2025'te şirketin yeni turla 29,3 milyar dolar değerlemeye yükseldiğini yazdı. Buradaki önemli nokta şu: Cursor'ı sadece iyi bir ürün diye okuyamayız. O aynı zamanda doğru zamanda, doğru ağlara bağlanmış, yatırımcıların hızla büyütebildiği, küresel pazara satılabilen, ölçeklenebilir bir teknoloji şirketi.

Bu çok önemli. Çünkü bu tür hikâyelerde çoğu zaman görünmeyen şey, parlak kurucuların arkasındaki görünmez altyapıdır: MIT gibi bir okul, orada kurulan arkadaşlıklar ve iş birlikleri, doğru yatırımcılara erişim, Silikon Vadisi tipi yüksek risk alma kültürü ve ürünün doğrudan küresel pazara açılabileceği bir ortam. Kısacası Sualeh Asif tek başına bir odada oturup bunu “yapmış” değil. Elbette bireysel katkısı büyük. Ama bu hikâyeyi mümkün kılan şey aynı zamanda ekosistem. Başarı hikâyelerini tek kişilik destanlar gibi anlatmayı seviyoruz; oysa modern teknoloji

Cursor, Anysphere tarafından geliştirilen yapay zekâ destekli bir kod editörü. **Sadece otomatik tamamlama yapan bir yazılım değil; kod yazan, düzenleyen, hata bulan, geliştiricinin niyetini anlamaya çalışan bir üretkenlik aracı.**

ekonomisinde büyük ölçekli sıçramalar çoğu zaman tek kişinin değil, doğru yeteneğin doğru insanlarla, doğru zamanda, doğru sermaye ve kurum ağıyla buluşmasının sonucu.

Ve tam bu noktada yazının asıl sarsıcı tarafı başlıyor. Çünkü bu hikâyenin yanına Türkiye’den başka bir veri koyduğunuzda, mesele bir biyografi yazısı olmaktan çıkıp ekonomik bir aynaya dönüşüyor. Habertürk’ün 12 Mart 2026 tarihli bilanço derlemesine göre, Borsa İstanbul’da işlem gören 233 sanayi şirketi 2025 yılında toplamda yalnızca 36 milyar lira net kâr üretebildi. Aynı haberde sanayinin toplam kâr içindeki payının sadece yüzde 3

olduğu, sanayi şirketlerinin kârının bir önceki yıla göre 156 milyar lira azaldığı belirtiliyor. Özellikle metal eşya-makine tarafında çok sert bir düşüş var; bazı alt sektörler ise zarara geçmiş durumda. Şimdi bu iki tabloyu yan yana koyduğunuzda ilginçlik tam burada başlıyor. Bir tarafta dört kişinin kurduğu, yazılım temelli, küresel ölçekte büyüyen bir şirket var. O şirketin kurucularından biri olan Sualeh Asif'in tahmini serveti 1,3 milyar dolar. Diğer tarafta ise yüzlerce şirket, binlerce çalışan, üretim tesisleri, makineler, tedarik zincirleri, enerji kullanımı ve yılların birikimi var. Ve o büyük yapının toplam yıllık kârı, kabaca çevrildiğinde, tek bir teknoloji kurucusunun tahmini servetine yakın bir büyüklüğe kadar düşüyor.

Insan burada ister istemez durup düşünüyor. Nasıl oluyor da bu kadar çok insanın çalıştığı, ürettiği, hareket ettirdiği bir ekonomik yapı; tek bir kişiye düşen servete yaklaşan bir toplam değer üretiyor? Bu soru yalnızca rakamsal bir şaşkınlık üretmiyor. Aynı zamanda iki farklı ekonomik mantığı da önümüze koyuyor. Birinde fiziksel üretim var; ağır, zor, pahalı, istihdam yaratan, gerçek dünyayı ayakta tutan bir üretim. Diğerinde dijital ölçek var; küçük bir ekibin kurduğu, ama küresel etki yaratabilen, çok daha hızlı büyüyebilen ve marjinal maliyeti çok daha düşük olan bir dünya. Birinde bugünün yükü var, diğerinde yarının büyümesi bugünden fiyatlanıyor.

Burada mesele sadece “teknoloji çok ödüllendiriliyor” diye okunmamalı. Çünkü o zaman hikâyeyi fazla kolay açıklamış oluruz. Daha rahatsız edici bir ihtimal var: Belki de mesele sadece ödül mekanizması değil; bizim hangi oyunu oynadığımız. Bugünün dünyasında değer sadece üretmekten doğmuyor. Değer; üretimi kontrol eden yazılımdan, arayüzden, veriden, platformdan, standardı belirleme gücünden ve küresel dağıtım kapasitesinden de doğuyor. Yani fiziksel üretim hâlâ çok kıymetli ama servetin büyük kısmı çoğu zaman fiziksel üretimin üstünde duran soyut katmanlarda birikiyor. Bu yüzden asıl soru şu olabilir: Biz üretim yapıyoruz ama oyunun en kârlı kısmını başkaları mı topluyor? Makineyi biz kuruyoruz ama makineyi yöneten yazılımı başkaları mı satıyor? Ürünü biz çıkarıyoruz ama markayı, standardı, platformu ve veriyi başkaları mı yönetiyor?

Bu noktada konu yalnızca Sualeh Asif'in kim olduğu ya da Cursor'ın ne kadar büyüdüğü olmaktan çıkıyor. Asıl soru şu hale geliyor: Biz bu tür hikâyeleri nasıl üretiriz? Türkiye'de neden bu ölçekte teknoloji kurucuları daha az çıkıyor? Neden büyük servet üreten dijital ürün hikâyeleri sınırlı kalıyor? Neden genç ve parlak insanlar çoğu zaman ya geleneksel yapılara dağılıyor ya da ülke dışına akıyor? Neden sanayi ile yazılım, mühendislik ile sermaye, üniversite ile girişimcilik arasında daha güçlü köprüler kuramıyoruz? Sualeh Asif örneği bize

şu cevabı veriyor: Bu tür insanlar yalnızca bireysel yetenekle ortaya çıkmıyor. Onları ortaya çıkaran şeyler arasında güçlü eğitim, yüksek seviye problem çözme kültürü, “iyi akran çevresi”, “kurucu ekip kurabilecek sosyal yakınlık”, girişim sermayesine erişim, ürünü hızla deneyebileceğin pazarlar ve hata yapmayı tolere eden bir ekosistem var.

Yani soru sadece “Bizde niye bir Sualeh Asif çıkmıyor?” değil. Asıl soru şu: **Bizde bir Sualeh Asif çıksa, onun Cursor benzeri bir şeyi kurup büyütebileceği ekosistem var mı?**

Yani soru sadece “Bizde niye bir Sualeh Asif çıkmıyor?” değil. Asıl soru şu: Bizde bir Sualeh Asif çıksa, onun Cursor benzeri bir şeyi kurup büyütebileceği ekosistem var mı? Bu daha derin bir soru. Çünkü bir insan zeki olabilir, çalışkan olabilir, iyi bir meslek uzmanı olabilir. Ama o insanın etrafında doğru takım yoksa, doğru üniversite ağı yoksa, doğru yatırımcı yoksa, küresel müşteriye açılma imkânı yoksa ve ürünü hızlıca deneyip büyütecek iklim yoksa; o yetenek çoğu zaman tek başına yetmez.

Buradan sonra akla çok doğal olarak şu da geliyor: Sualeh Asif Pakistan’da kalsaydı yine böyle olur muydu? MIT mezunu olmasaydı

olur muydu? Bu soruların kesin cevabı yok. Ama makul bir çıkarım yapılabilir. Sualeh Asif’in kamuya açık profiline bakınca şunu görüyoruz: Evet, Pakistan vatandaşı. Ama aynı zamanda MIT mezunu, San Francisco merkezli bir girişim çevresinin içinde ve MIT’de tanıştığı kurucu ortaklarla birlikte Anysphere’i kuruyor. Şirket de OpenAI Startup Fund’dan yatırım alıyor ve küresel yatırımcı ağlarına bağlanıyor. Buradan şu sonucu çıkarmak mantıklı görünüyor: Bu hikâye, aynı biçimde, aynı hızda ve aynı ölçekte yalnızca Pakistan içinde kalarak muhtemelen doğmazdı. Çünkü mesele sadece bireysel zekâ değil; o zekânın bağlandığı kurumlar, insanlar, sermaye ve pazar. Aynı şekilde,

MIT mezunu olmasaydı da çok başarılı biri olabilirdi. Ama Cursor gibi bir şirketin kurucu çekirdeğine girme, o çevrelere bağlanma ve bu kadar hızlı ölçeklenme ihtimali büyük olasılıkla daha düşük olurdu.

Burada MIT'yi bir diploma kaynağı olarak değil, yoğunlaşmış bir çevre olarak düşünmek gerekiyor. MIT demek sadece ders görmek demek değil; çok güçlü akranlar, teknik kültür, araştırma ortamı, girişimcilik akışı ve yatırımcıların yakından izlediği bir insan havuzu demek. Sualeh Asif'in başarısını sadece "çok zeki biri yaptı" diye anlatmak bu yüzden eksik kalır. Daha doğru cümle şudur: Evet, çok zeki biri yaptı. Ama bunu doğru insanlarla, doğru yerde, doğru zamanda ve doğru sistemin içinde yaptı.

Galiba yazının dönüp dolaşıp geldiği yer de tam burası. Sualeh Asif hikâyesi ilginç, çünkü yalnızca Pakistan'dan çıkmış genç bir milyarder anlatmıyor. Aynı zamanda yeni dünyada servetin nasıl oluştuğunu da anlatıyor ve 233 sanayi şirketi verisi bu hikâyeyi bizim için daha sarsıcı hale getiriyor. Çünkü mesele bir kişinin zengin olması değil; hangi ekonomik düzenin hangi tür değeri büyüttüğü. Bir tarafta binlerce insanın emeğiyle dönen ağır ekonomi var. Diğer tarafta küçük bir ekibin kurduğu ama küresel etki üreten yazılım ekonomisi var. Bir tarafta üretim var. Diğer tarafta üretimin üstüne yerleşen akıl katmanı var.

Ve galiba asıl soru artık şu: Biz yalnızca çalışan, üreten, taşıyan, montajlayan, sevk eden bir ekonomi mi olacağız? Yoksa aynı zamanda kod yazan, sistem kuran, standart belirleyen, ölçeklenen ve dünyaya araç satan bir ekonomi de olabilecek miyiz? Çünkü bugünün dünyasında büyük servet çoğu zaman sadece çok çalışarak değil; doğru katmanda çalışarak üretiliyor. Sualeh Asif hikâyesi belki de bize en çok bunu söylüyor.

Yazının son kısmına şunu eklemek istiyorum: Stripe Türkiye'de olmasının denirse, Starlink gelmesin denirse, Discord kötü kapatalım denirse ne yazık ki bu durum böyle olur. Dünyaya kapalı kalınamaz. •

canince@butundunya.com.tr

Kaynaklar

- * Forbes — Sualeh Asif profile, 10 Mart 2026.
- * Forbes — The World's Youngest Billionaires 2026: 35 Under 30, 10 Mart 2026.
- * Sualeh Asif kişisel sitesi — biyografi ve çalışma geçmişi.
- * International Mathematical Olympiad (IMO) — Sualeh Asif katılım kaydı; Pakistan ülke sonuç sayfası.
- * MIT SuperUROP — Sualeh Asif araştırma profili.
- * MIT News — Forbes alıntısı üzerinden Anysphere/Cursor kurucularının MIT bağlantısı, 13 Kasım 2025.
- * Cursor Blog — Series C and Scale, 6 Haziran 2025.
- * Reuters — Code-gen startup Cursor nearly triples its valuation in latest funding round, 13 Kasım 2025.
- * Habertürk — 233 sanayi şirketi 1 yılda sadece 36 milyar lira kar etti, 12 Mart 2026.

Boz Urbalı Köy Kahramanları
Köy Enstitülerinden İç Isıtan Öyküler

Cemal Türkmen

Kundura Onarıcıları

Çifteler’de işsiz, ders-
siz bir pazar günü
yaşanıyordu.

Talip Apaydın ile
Mustafa Buğday hurdaya
çıkartılmış otobüs kasası-
nın içinde buluşmuşlardı çoğu kez
yaptıkları gibi. İçinde buldukları
karoser, bir zamanlar kullandıkları
ama şimdi kullanılmayan otobüsün
sökülüp ahırın önüne konulan kasa-
sıydı. İçinde kırık dökük bir tabu-
reden başka bir şey yoktu. Ama iki
kafadarın zaman zaman içinde ders

Olay,
1941 yılının
Mart ayında
yaşanmıştır.

çalışmaları için ideal bir
ortamda karoserin içi.

Mustafa, Talip’in
ağabey diyebileceği bir
yaşaydı. Enstitüye birlikte
girmişlerdi. Aynı sınıfa

yapılmıştı kayıtları. Mustafa’nın
numarası 97, onunki 96’ydı. Kayıt
gününden itibaren başlayan sıkı
arkadaşlıkları hiç bozulmadan sürüp
gidiyordu. Talip ona yakın dostu,
ağabeyi, öğretmeni gibi sarılmış-
tı. Hep “Buğday” demişti ona.
Mustafa’nın soyadı gibi buğday

rengi yüzü, buğdaysı kokan düşünceleri vardı. Yoksul, gösterişsiz bir gençti Mustafa. Talip'ten başkasına da yakınlık göstermezdi. Bu nedenle pek seveni de yoktu zaten. Derslerinde ne geriydi ne ileri, öğretmenlerin dikkatini çeken bir tip değildi. Ama elinden kitabı düşürmüyordu artık Buğday.

Bu hurda karoserin içine ayakkabılarını onarmaya girmişlerdi. Enstitünün her yıl verdiği postalları yıl bitmeye yakın iyice eskimişti. Buğday'ın bu konuda el becerisi çok iyiydi. Neredeyse bir kunduracı kadar becerikliydi. Elindeki "biz"le kundurayı deliyor, iplik sapladığı koca iğneyi delikten geçirip dikiyordu yırtık söküük yerleri. Talip de demircilik işliğinden getirdiği örsün üstünde pençe vuruyordu eski postallarına. Zorunluydular bunu yapmaya. Ya yırtık postallarla gideceklerdi tarlaya, inşaata, işliğe, dersliğe ya da onarıp onarıp gিয়েceklerdi. Çünkü Enstitünün olanakları eskiyenin yerine bir çift daha verecek durumda değildi.

Köy Enstitüsü yıllarında Talip Apaydın

Talip ve Mustafa, Çifteler'in çok okuyan öğrencilerindendi. Buldukları her boşlukta kitap okuyorlardı. Bakanlığın yayımladığı Türk ve dünya klasikleri ellerinden düşmüyordu.

Elleri işte, beyinleri gelecekteydi kunduracıların. Kitaplarda okuduklarından, öğretmenlerin anlattıklarından söz ediyorlardı akıllarında kaldığı kadarıyla. Basit ama derine inilince büyük büyük laflardı ağızlarından çıkanlar. Köyü kaldıracaklar, gerilikten kurtaracaklardı köylüleri. Bunun için çok çalışacaklardı, önlerine çıkan engeller karşısında yılmayacaklardı. Bu düşüncelere dalmışken çok yakınında, ta kulağının dibinde bir tıksırık sesi

duydu Talip, aynı sesi Mustafa da duymuş olmalı ki birden kestiler söyleşiyi. Bir baktılar ki direktörleri Rauf İnan, karoserin kırık camından kendilerine bakıyor. Hemen örsü, dikişi bırakıp ayağa kalkmaya hazırlandılar.

Rauf İnan onları durdurdu.

“Oturun, işinize bakın.” dedi. Sonra ekledi:

“Geçiyordum, sizi karoserin içinde gördüm. Meraklanıp yanaştm, sizi dinledim. Aferin size aslanlarım. Ne güzel şeyler düşünüyorsunuz.”

Talip Apaydın, müdürünün yüzüne baktı. Sanki gözleri dolu dolu olmuştu. Anlaşılan dinlediklerinden ve gördüklerinden çok duygulanmıştı müdürleri.

“Arkadaşlar,” dedi Rauf İnan. “Siz bu memlekete hayırlı insanlar olarak yetişıyorsunuz. Buna zerrece

Çifteler Köy Enstitüsü
Müdürü Rauf İnan

şüphem yok. Gün gelir de bunun tersini söyleyenler olursa ki mutlaka olacaktır, bilin ki onlar yalancıdır, iftiracıdır. Bakın, eski ayakkabılarınızı onarıp onarıp giyiyorsunuz. Şehir öğretmen okulu talebesi yapar mı bunu? Zabit okullarında okuyan bir zabit namzedi postalını onarır da yeniden geçirir mi ayağına? Siz bu devlete hemen hemen hiçbir

masrafı olmayan öğrencilersiniz. Yarın öğretmen olarak gittiğiniz köylerde burada kazandığımız alışkanlıkların çok faydasını göreceksiniz. Neyse beni daha fazla konuşturmayın, bakın işinize, haydi hoşça kalın.”

Böyle deyiş ayrıldı Rauf İnan. Ama ağzından çıkan tümceler yeni, yepyeni, taptaze bir güç kattı Talip’le Mustafa’nın beynine, göğsüne, kaslarına.

(Talip Apaydın, Köy Enstitüsü Yılları, s.105,106)

Suçlar Nasıl Azaltılır?

Eski Atina’nın büyük hukukçusu Solon’a, suçların nasıl önenebileceği hakkında fikri sorulmuştu. Solon şu yanıtı verdi:

“Ne zaman kendisine karşı herhangi bir suç işlenmemiş olanlar, hırsızlığa ve suça maruz kalanlar kadar tepki gösterirlerse işte o zaman suçlar önlenir veya azalır.”

Dürüst öykü olur mu?

Evet olur.

Postmodern değil; yazarın kendi yaşamından geçirerek ördüğü
kurmacadan bahsediyorum.

Sahte bir hayat değil, sahici bir hayat.

Ezilenlerden yana bir duruş.

Filiz Oskay'ın öykülerini okuduğumda yukarıda söylediklerimi iliklerime
kadar hissettim.

Onun öyküleri günüme anlam kattı.

İhtiyaç duyulan; direnişçi bir ruh hali, başkaldıran, yüreklendiren öyküler.

Filiz Oskay'ın öyküleri için ne söylesem azdır.

Okunası öyküler.

Nihat Ziyalan

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Telefon 150 Yıl Önce Hayatımıza Girdi

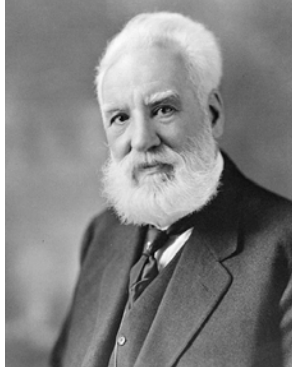
Yazan: SONGÜL SAYDAM

İskoçya'nın Edinburgh kentinde doğan Aleksander Graham Bell çok meraklı bir çocuktur. Yerdeki çiçek, böcekten gökyüzünde uçan kuşa, yıldırıma varıncaya kadar gördüğü her şeyi sorardı. Onu diğer çocuklardan ayıran, sorularının bilim ve teknik açılı olmasıydı. Kim ve ne sorularının ardından, nasıl, niçin, neden geliyordu. Babası oğlunun sorularına yanıtlar bulmak için çabalayan biriydi. Yaptığı tabiat tarihi koleksiyonlarına “evi kirletiyorsun” diye kızmadıkları gibi onu yüreklendiriyorlardı. Yıllar sonra

Bell, onların “*bilimsel çalışmaya bir hazırlık olduğunu*” yazdı. Aile yetersiz kaldığını anlayınca Bell'i Londra'da öğretmenlik yapan dedesinin yanına gönderdi.

Dedesi torununu kütüphanesine götürdü; “*Sorularına aradığın yanıtlar bu kitaplarda*” dedi. Bell, bu kitapları okumaktan icat yapmaya zaman kalmayacak diye korktu. Shakespeare'in en güzel yapıtlarından parçaları ezberleten dedesi onu yanına alıp derslere götürdü. Öğrencilerin konuşma bozukluklarının nasıl düzeltebileceğini o yaşta öğrendi Bell.

Yeniden eve dönen Bell'in, dedesinin kendisine verdiği harçlığı kesmesiyle yaşadığı bağımsızlık duygusu sarıldı. Babası da dedesi gibi sağirlara okuma ve yazmayı öğretecek yol ve yöntemler araştırıyordu. Bell, ağabeyi ile babalarına yardım ediyordu. Sağır olmasına karşın mükemmel bir piyanist olan annesi kulak borusu kullanıyordu. Bell annesi ile farklı deneyimlerle iletişim kuruyordu. Öğlunun piyano yeteneği olduğunu görünce onun iyi bir eğitim alması için yaptığı girişimler Bell'in sesi bilimsel açıdan incelemesine çok yararlı oldu. Bilgin Joseph Henry bu sırada Bell'in çok yararlanacağı elektromıknatısları geliştiriyordu. Keşif ve icatlar çağıydı.

Alexander Graham Bell

Dedesı ölünce onun işini üstlenen babası ailesini Londra'ya taşıdı. Pek çok bilim insanı, yazarı, şairi gencecik yaşta yaşamlarından eden, insanlığı kırıp geçiren ince hastalık verem, ağabeyi ve küçük kardeşini ellerinden aldı. Bell de hastalanır gibi olunca babası bir zamanlar şifa bulduğu Kanada'ya göçtüler. Temiz havada sağlığını geri kazanan Bell bol bol kitap okuyor ve düşlere dalıyordu. Konferans için gittiği ABD'de sağirlar okulunda iş teklifi aldı Bell.

Amerika yerlileri dilleriyle ilgilenen ve onlara yardım eden Bell'e

duydıkları yakınlığı, onu onursal üyeleri yaparak, savaş danslarını öğreterek gösterdiler. Sevginin, saygının gücüydü onu başarılı kılan. Boston'a ulaştığında Bell ailesine telgraf çekerek vardığını, sağlığının iyi olduğunu iletmek istedi. Görevli hattın boşalmasını beklemesi gerektiğini söyleyince aynı anda birden fazla telgrafın nasıl iletebileceği düşüncesi aklına takıldı. Sağirlar okulundaki başarısı yayıldı. Ona ev-

lerini açan aileler durmadan okuyan ve ders veren Bell'in bilimsel çalışmalar için nasıl zaman bulduğunu anlamadıkları gibi her şeyin darmadağın ve karışıklık içinde olduğu çalışma ortamını da çözemiyorlardı. Oysa Bell'in kendine göre bir düzeni vardı. Aradığı şeyi bulabiliyordu.

"Telgraf tellerinden

kod mesajlar gönderebiliyorsak, neden insan sesi de gönderemeyelim ki?" sorusuna yanıt aramaya başlayan Bell'in danıştığı bilim insanı Joseph Henry, *"Çok büyük bir buluşun özünü yakalamışsın. Bunun üzerinde çalış. Eksikliğin elektrik alanındaki deneimsizliğin."* dedi. Bell her zaman bu öğüdü minnetle andı. Deneyleri için tel ve malzeme almaya bir dükkana girdi. Kalabalık, darmadağın, kirlı, havasız, çok gürültülü ortamda hiçbir rahatsızlık duymadan çalışan Watson ile tanıştı. Yanında davul çalsa bile işine odaklanabilen Watson,

olağanüstü bir mekanik-çiydi. Bell'in gereksinim duyduğu araç gereci buluyor ve yapıyordu.

Bell öğrencisi, Mabel ile nişanlandı fakat Mabel'in babası Bell'in telefon düşüne karşıydı. Manevi desteğini esirgediği gibi maddi yardımı da kesecekti. Bell ve Watson 1875 yılında sesin tel üzerinden bir başka yere gittiğini ortaya çıkardı. Ancak ses anlaşılmaz bir durumdaydı. 14 Şubat 1876 günü Bell ve bu düşün peşinde olan Gray telefon patenti almak için ayrı ayrı başvuru yaptı. Gray yetersizdi. Bell'e doğum günü olan 3 Mart'ta onaylanan patent belgeleri 7 Mart günü verildi. 174.465 nolu patent dünya ticaret tarihindeki en kârlı girişimdi. Birkaç gün sonra, Bell ve Watson, ilk deneylerini gerçekleştirdi. Laboratuvarının penceresinden, komşu evin konuk odasındaki piyanoya bağlı tel gerdiler. Laboratuvara dönen Bell, Watson'un çaldığı piyanonun sesini telin ucundaki fincandan duydu. Çok sevindi. Ancak fincanı bıraktığında sesi hala duyduğunu fark edince düş kırıklığına uğradı.

150 yıl önce soğuk bir Mart günü (uzağa yazı gönderebilen) telgraftan yola çıkılarak (uzağa ses gönderebilen) telefon denilen alet için koşuşturan Bell, masaya oturacakken dirseği kenardaki pile çarptı. Pil devrildi. Pilin içindeki asit

pantolonuna döküldü. Asit pantolonunu delerek cildini yakmaya başlayınca camı acıyan Bell bağırdı: "Bay Watson, Bay Watson, acele buraya gelin! Lütfen, çabuk!" Bell, Watson'un yanında olduğunu sanıyordu. Birkaç saniye sonra, heyecanla Watson koşarak odaya girdi. Soluk soluğa, "Söylediğiniz her sözcüğü duydum!" diye sevinçle bağırdı. Bell, öteki odaya gidip doğruluğundan emin oldu. Dünyadaki ilk telefon görüşmesi gerçekleşmişti.

Buluş İngiliz bilgin Thomson'u o kadar büyülemişti ki, "Amerika'da gördüğüm en harika şey" dedi. Bell, "Yeni buluşun olağanüstü büyüleyici ve aşkın bir bilimsel özelliğe sahip" olduğunu yazan belgeyle ödüllendirildi. Kentten kente hat çekme düşüncesi uyandı. Tarihe ilk şehirlerarası telefon görüşmesi olarak geçen başarıdan sonra, sıra ilk uluslararası telefon görüşmesine geldi. Watson telefonun başında, Bell'in dünyanın ilk telefon görüşmesindeki o ünlü sözcükleri söylemesi için bekliyordu. Bell, "Bay

Watson, Bay Watson, çabuk buraya gelin! Lütfen çabuk!” Watson “Yanınıza gelmem bu kez eskisinden epey uzun sürecek” diyerek uluslararası ilk telefon konuşmasını yaptı hem de hattın iki ucunda merakla bekleyenleri güldürdü.

Mabel Gardiner Hubbard Bell

Mabel ile evlenen Bell, İngiltere’ye

gidip işitme engelliler için bir okul açtı ve telefonunu Kraliçe Elizabeth-h’e gösterdi. Boş durmadı. *“Kâşif, dünyaya baktığında, gördüğü şeyler karşısında tatmin olmayan insandır. Gördüğü her şeyi daha da geliştirmek ister, daha da yararlı ve güzel bir hale getirmeyi ister. Dünyaya yararlı olmak ister. O, yılmadan bu düşüncesinin peşinden gider”* düşüncesindeydi. Deniz suyunu tuzdan arındırmanın yöntemini keşfeden Bell, gemilerin karanlıkta buzullara çarpmasını önleyecek bir buluş yaptı. Havalandırma sistemleri ve plaklarla ilgili deneylerin ardından günümüz lazer ve optik fiber iletişim sistemlerinin öncülü olan fotofonu geliştirdi.

Kuzeniyle geliştirdiği gramofon, pikap iğnesi yanında işlemleri, hızı kontrol edilebilen balmumundan silindirleri ve diskleriyle sesin kaydedilmesini sağladı. Sesin yılmaz savaşıydı. Bu ses tarihinde başka devrimdi. 1881 Temmuz’unda bir suikastçının saldırısında ABD Başkanı James Garfield’in

vücuduna isabet eden mermiyi bulabilmeleri için metal de- dektörü de aceleyle buldu. Cerrahlar ona onursal doktora sundu. Buluşu röntgen bulununcaya kadar kullanıldı. Bu icat için uğraşırken doğan oğlu soluksuzluktan öldü. Oğlunun başına gelenler başkasının başına da gelmesin

diye yapay soluk aleti icat etti. Annesi ve eşi sağır olan Bell’i sevindiren buluşu, insanlarda duyma yeteneğini ölçen aletti. Sevgi ve saygı duyduğu kadınların, ekonomik bağımsızlıklarına çok büyük katkı sunan iş edinmelerini, onları hapsedildikleri evden çıkartıp önemli bir yere yerleşmelerini sağlayan daktiloyu icat etti.

O insanlığa hizmet için uğraşırken buluşu için mahkeme kapılarında dolaşmak zorunda bırakıldı. Patenti elinden alınmak istendi. Kişisel ve mesleki açıdan başına gelen talihsizliklere kabuğuna çekilerek tepki gösterdi. Kazandığı serveti başkalarının araştırmalarına destek olarak harcadı. Çok sayıda bilim insanına verdiği destekle keşif ve icatlar yapıldı. National Geographic Society’nin kurucularından oldu. Dergisine yazılar yazdı. Bell, 4 Ağustos 1922 günü öğleden sonra saat 6.25’te toprağa verildiği anda ABD’deki bütün telefon hizmetleri bir dakikalığına durduruldu. •

ÜÇ DAHI: *Shakespeare, Cervantes, Bacon*

Yazan: ADA ÖZTÜRK

Shakespearevari, Kafkavari, Shawvari, Dickensvari, Donkişotvari... Adları bir marka, yapıtları sıfat olacak denli kalıcı iz bırakan yalnızca bir avuç yazar vardır. *“Tüm dünya bir sahnedir. Ve tüm erkekler ve kadınlar yalnızca birer oyuncu. Bazıları büyük doğar, bazıları büyüklüğü elde eder ve bazılarına da bahşedilir büyüklük.”* diyen Shakespeare İngiltere’de hem de doğum gününde, *“Yalnızca benim için doğdu Don Kişot, ben de onun için. Onun gücü eylemi,*

benimkisi kalemim.” diye yazan Cervantes de İspanya’da birbirlerini tanımadan 410 yıl önce Nisan ayında aynı gün yaşama veda etti. Onlardan 10 yıl sonra aynı ayda, yani 400 yıl önce, *“Ben insanlığa hizmet için doğdum.”* diyen büyük düşünür Bacon da onların peşinden gitti.

Onlar yalnızca İngiliz, İspanyol yazınının değil bütün dillerde, tüm zamanların en büyük yazarlarıydı. Üçünün de yaşamı ilginçti. *“Komedyalar, tarih oyunları ve tragedyalar”* bölümlerinden oluşturulan First Folio’nun günümüzde yalnızca 240 kopyası var. Biri müzayedede 6 milyon dolara satılan bu kitaplar olmasaydı, Shakespeare’in hiçbir elyazması olamayan başyapıtlarından çoğu sonsuza dek kaybolacaktı.

William Shakespeare

Shakespeare 1999'da "*Milenyumin İnsanı*" seçildi. 2012 Olimpiyat Oyunları'nın açılışında "Fırtına" oyunundan konuşmalar kullanıldı. 2026'da oğlu "Hamnet" sinemaya konu oldu. Her dilde kitapları okunuyor, oyunları sahneleniyor.

Milyonlarca insan onun yaşadığı yerleri görmeye gidiyor. Sahnelenmeye devam edilen oyunları Rossini, Verdi, Wagner'in de aralarında olduğu büyüklü küçüklü bestecilerin 200'den fazla operasına temel oldu. Oyunlarındaki 103 şarkı dünyanın ortak malı oldu; 300'den fazla sinema filmine ve binlerce televizyon uyarlamasına ilham kaynağı oldu.

İskoçların Kraliçesi olan Katolik kuzeni Mary'yi idam ettiren ve İspanya'nın Katolik hakimi II. Felipe'nin İngiltere'ye gönderdiği İspanyol donanmasına karşı koyan hiç evlenmemiş olan Kraliçe I. Elizabeth ressamların, şairlerin, oyun yazarlarının koruyucusu olarak İngiliz Rönesansı'na önyak oldu. Shakespeare o dönemde yaşadı. 1592 ile 1594 yılları arasında Londra'yı kasıp kavuran büyük veba salgını

Hamlet oyunundan bir sahne

nedeniyle tiyatrodan şiiire döndü, soneler ortaya çıktı. Shakespeare 18 yaşında 26 yaşındaki Anne Hathaway ile evlendiğinde eşi üç aylık hamileydi. Her işte çalıştı. Oğlu Hamnet on iki yaşında 1596'da öldü. 1599'da Thames kıyısında kenar mahallede yeni bir tiyatro binası kuruluşunda yer aldı. 3 bin kişilik Globe Tiyatrosu, üç katlı oturma yerleri olan, ucuzcuların, beleşçilerin oyunu ayakta izledikleri çukur bir avludan oluşuyordu.

1613'te tamamen yandı, sonra tekrar yapıldı ve 1642'ye kadar açık kaldı. 1997'de asıl yerinin yakınında modern bir kopyası yeniden yapıpılıp oyunlar sahnelenmeye başladı.

Shakespeare yalnızca edebiyata değil İngilizceye de katkılarda bulundu, düzen getirdi. İngilizcede sürekli kullanılan birçok sözcüğü, deyim ve anlatımı Shakespeare var etti. İlk kez piyeslerinde dile getirdi. İngilizceye en az 3 bin yeni sözcük armağan etti. Onu ölümsüz kılan, her kesimden, her yaştan insanın yüreğine dokunabilmesiydi. Büyüleyici sözleri insanı sahneye taşıyan oyunlarını yaşadığı günden bu yana insanlar ayakta kalma pahasına sokluklarını tutarak izliyor. Çünkü onun aynasında herkes kendini görüyor.

Shakespeare'in oyunları modern dramanın, Cervantes'in Don Kişot'u da modern kurgunun kökeni oldu. Gerçek gibi görünmelerini

Globe Tiyatrosu

sağladıkları, psikolojik karmaşıklığa sahip kahramanları, güdülemeleri, eylemleri, düşünce ve duyguları daha önce hiç denememiş bir biçimde derinlemesine sunulduğundan toplumun her kesimini kucakladılar. Bugün bütün dünyaya yayılan rutine bağlanmış hayatın gelişini 400 yıl önce duyurdular. Paslı zırhını sırtına, berber tasını başına takan, Rosinante adını verdiği yaşlı atına binen, vasıfsız Sanço Panza'yı kendine yardımcı yapan, köylü Dulcinea'ya aşık Don Kişot, korkutucu düşmanlar olarak gördüğü La Mancha'nın yel değirmenleri ile savaşırken aslında yemek, uyku, gündelik kaygılar sarmalına giren insanları anlattı. Bu yaşam kalıbı, akıp giden sıradan yıllar kılık değiştirip dünyada kalıcılışırken, hanlar ve yel değirmenleri yerlerini paketlenmiş turlara, AVM'lere bıraktı. Patikalar hava, deniz, kara, köprülülük yollara dönüşüp yaşamı ve yolculuğu ele

geçirme, tüketme, sahip olma girdabına soktu.

İspanya'da 1547'de doğan Cervantes, içinde şair ve şövalye ruhsal çatışması yaşıyordu. Düelloda birini yaraladığı için sağ elinin bilekten kesilmesi cezası aldı. Kaçıp bir süre Roma'da yaşadı. İspanyol donanmasına katıldı. Osmanlı'nın, Güney Avrupalı Katolik devletlere yenildiği İnebahtı Savaşı'nda Cervantes ağır biçimde yaralandı. Osmanlı güçlerince 1575'te yakalanan Cervantes, beş yıl Cezayir'de hapistede kaldı. Fidyelerini Katolik bir tarikat ödeyince Madrid'e geri dönebildi. İlk önemli yapıtını 1585'te yayımladı. Mali olarak zorluklar yaşasa da yazmayı sürdürdü. İspanya despotik hükümdarlık, dini bağnazlık ve en önemli askeri gücü olan donanmasının İngilizlere

Cervantes

Bir Don Kişot ve Sancho Panza betimlemesi

yenilmesinin ardından zenginliği azalınca artık gerileme dönemi başladı. Don Kişot'u yazdı ve çok beğenildi. Cervantes ünlendi ama para kazanamadı.

1616'da Shakespeare İngiltere'de Cervantes de İspanya'da aynı gün "yaşlı, asker, centilmen ve yoksul" biri olarak öldü. Özgürleşmesi için yıllar önce fidyelerini ödeyen tarikatın manastırına defnedildi. Zamanla mezarı kayboldu. 2015'te mezarının bulunduğu açıklandı. Ölümünden dört yüzyıl sonra İspanya'nın en büyük yazarı ilan edilerek resmi bir cenaze merasimi düzenlendi, anıtı dikildi.

İnsanlığı aklını kullanmaya çağıran ise büyük düşünür Francis Bacon'un babası, Kraliçe Elizabeth'in ilk yirmi yıllık saltanatı döneminde

Francis Bacon

adalet bakanıydı. Oğlunun eğitimini bizzat kendisi üstlenen annesi, İngiltere'nin en güçlü kadınlarından biriydi. Bacon 13 yaşında gönderildiği Cambridge'deki eğitime üç yıl

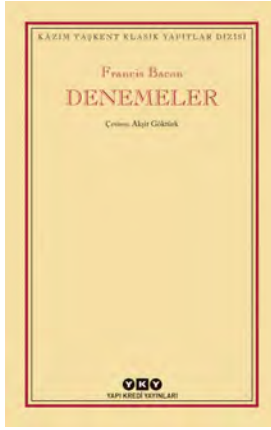
dayanabildi. *Aristo'ya bağlı kalmanın doğru olmadığını ve felsefeyi daha verimli bir düzeyde iletlemek gerektiğini, Skolastik felsefenin boşluğunu ve kısırlığını ilan ettiği 16 yaşında kendisine Fransa'daki İngiliz elçiliğinde bir görev verildi. Bu işi çok düşündükten sonra kabul etti. İçine atıldığı yaşam birden değişti. 1579'da tüm servetini kendisine bırakmak niyetindeki babasını, yardımına en muhtaç olduğu bir zamanda birdenbire kaybetti. Babasından yoksun bir yetimdi, aile serveti büyük kardeşine kaldığından yoksuldu. Düştüğü yaşama alışmak ona zor geldi. Ekmeğini kazanmak için hukuk öğrenimine başladı. Avukatlıkta çok ünlendi. Kraliçe konyesine avukat oldu. Bu, maddi açıdan çok, şeref ve ün getiren bir görevdi. Hukuk profesörlüğüne getirildi ancak*

onun yüreğinin gitmek istediği alan felsefeydi. Bilim aşkıyla servet kazanma hırsını uzlaş-tırarak rahat çalışabil-mesine yardım eden bir iş buldu. Kişilerin ve grupların yardımını alamadı ama halkın desteğiyle parlamento-ya seçildi. Çok mem-nun kalan seçmenleri her seçimde onu ye-niden seçiyorlardı.

Hemşehrilerinin yardımıyla Avam Kamarası'na üye seçildi. Bu mecliste de öylesine etkili, hicivli, açık ve güçlü bir belagatle konuşuyordu ki izleyenleri büyüüyordu. Kraliçe Elizabeth'in sevdiği ve yüksek bir nüfuza sahip olan Essex Kontu Bacon'a muhteşem bir malikâne armağan etti. O da dünden bugüne elden düşmeyen "Denemeler" kitabını yayımladı. Shakespeare'in oyunları, şiirleri ile anlatamaya çalıştığı "doğru düşünceler, pratik yararları olan öğütler" bu kitapta düzyazı olarak belirdi.

Bacon'un aşamadığı tutkuları vardı. Parayı ve iktidarı da felsefe kadar seviyordu. Müsrifti; kırk beş yaşındayken evlendi. Yap-tığı muhteşem düğünün masrafı,

onu fazla borçlandırdı. 1598'de bu yüzden tevkif edildi. Fakat bu durumdan kurnazca kendisini kurtardı. Baş-savcı, şansölye oldu. Dost biriktireceğine düşmanını çoğalttı. Üstelik düşmanlarını fazla hırpaladığı için ona karşı kin ve nefret artı. İftiralara da uğradı. Kraliçe sağ olduğu sürece ona kimse doku-

namadı. Umud bağlanan yeni kralın bilime karşı ilgisi çoktu. Parlamen-toda yaptığı konuşmalarda, kaleme aldığı yazılarda kralın İskoçya ile İngiltere'yi birleştirmek, din uzlaş-mazlıklarına son vermek düşünce-sini savundu. Yaşadığı dönemde İngiliz hakimleri rüşvet almaktan çekinmiyor, bazı memuriyetler pa-rayla satılıyordu. Ticaret işlerinde otoritelerini kendi çıkarları hesabına kullanan kişiler vardı. Bacon toplu-munun bu çeşit aşağılıklarından kendisini kurtaramadı. Ölümüne dek son beş yılını, tatmaya hiç de alışmadığı bir sefalet içinde fakat dehasının en yüksek yapıtlarını ver-mek suretiyle geçirdi. Bacon 400 yıl önce 9 Nisan 1626 günü soğuk al-gınlığı ve bronşitten dolayı yaşama veda etti. •

*"Olmak ya da olmamak, işte bütün mesele bu:
yaşamak mı, yoksa kaderin darbelerine karşı durmak mı?"*

William Shakespeare

İran'a, İsrail-ABD Saldırısının Küresel Boyutları ve Türkiye

Tarihler 28 Şubat 2026'yı gösterirken, uluslararası medya "**ABD ve İsrail İran'a saldırdı: 'İran'da en az 200 kişi hayatını kaybetti'**"¹ haberini geçiyordu.

Anlaşılan o ki İsrail derin devleti, Epstein dosyaları üzerinden ABD yönetimini "sonunda ikna etmiş", Kasım 2026'da ABD'de yapılacak olan Temsilciler Meclisi (435

sandalyenin tamamı) ve kısmi Senato (100 sandalyenin üçte biri) seçimlerinde arkasında durup/durmama seçenekleri üzerinden tam olarak kıskaç almış durumdadır.

Uluslararası hukuku olduğu kadar savaş hukukunu da hiçe sayan bu saldırı, bir ayını tamamlarken, sadece sivil yaşamları değil, dünya ekonomik sistemini de özellikle enerji kaynakları üretimi ve taşıma-sı yönünden kökten tehdit ediyor.

1 <https://www.bbc.com/turkce/articles/c70njd4e4850>

İsrail – ABD ikilisi, saldırılarını gerekçelendirmeye çalışırken, her zaman olduğu gibi (Irak'ta "Saddam'ın kitle imha silahları var, saldıracak", Libya'da "Muammer Kaddafi yönetimi, Bingazi'deki muhalif sivil halka karşı katliam yapacak", Afganistan'da "11 Eylül 2001 saldırılarını yapan El Kaide'yi temizleme", Suriye'de "DEAŞ ile mücadele ediyoruz" vb.) bir dizi gerçek dışı bahane öne sürdüler, sürdürüyorlar.

Gereğelerin Gerçek Dışılığı

12 Gün Savaşı sonrasında (13 Haziran – 24 Haziran 2025), ABD Başkanı Donald Trump, 21 Haziran 2025'te (TSİ 22 Haziran sabahı) Beyaz Saray'dan dünyaya şöyle seslenmişti: **"Bu gece dünyaya rapor ediyorum ki; İran rejiminin üç ana nükleer tesisine yönelik devasa hassas vuruşlar gerçekleş-tirdik ve bu vuruşlar, muazzam bir askeri başarı olmuştur. İran'ın kilit nükleer zenginleştirme tesisleri tamamen ve bütünüyle yerle edilmiştir (completely and totally obliterated)".**

Anlaşılan o ki aradan geçen 8 aylık sürede İran hızla toparlanmış, nükleer tesislerini ayağa kaldırmış ve nükleer silah kullanacak kapasiteye erişmişti!

ABD – İran ikilisinin İran'a 28 Şubat 2026'daki saldırılarındaki temel (görünen) gerekçeleri şöyle özetlenebilir: "2026 yılı başındaki dolaylı müzakerelerin sonuçsuz kalmasıyla birlikte, İran'ın nükleer eşiği aşmasını engelleyecek yegâne araç askeri seçenektir. Nükleer zenginleştirme tesisleri ve araştırma merkezleri, nükleer silah programının nihai aşamasına hizmet ettiği için, 'önleyici meşru müdafaa' kapsamında hedef alınmıştır." Hani bizde bir söz vardır: "Yalandan kim ölmüş?" Hani 12 Gün Savaşı'nda İran'ın kilit nükleer tesisleri (Fordow, Natanz ve İsfahan) tamamen ve bütünüyle yerle edilmişti? Kaldı ki İran Dışişleri Bakanı Abbas Arakçı, Mart 2026'da yaptığı açıklamalarda, "İran'ın nükleer silah sahibi olmamasını garanti altına alacak teknik bir teklif sunduklarını ve buna göre İran'ın nükleer programının sadece sivil ve barışçıl amaçlı olduğunu, nükleer silah geliştirmenin kendi savunma doktrinlerinde ve dini fetvalarında

yer almadığını, zenginleştirme oranlarını %1,5 - %5 gibi sivil kullanım seviyelerine çekmeyi teklif etmişti.” ABD – İsrail ikilisi, İran’la görüşme süreci devam ederken saldırmıştır. Saldırı, BM Güvenlik Konseyi’nden alınmış bir yetkilendirme olmaksızın gerçekleştirildiği için bu temel ilkenin ihlali olarak kabul edilmektedir. Saldırıyı gerçekleştiren taraflar (ABD ve İsrail), bunu bir “önleyici vuruş” olarak savunsa da, hukukçular meşru müdafaa hakkının doğması için gerekli olan “yakın ve kaçınılmaz bir silahlı saldırı” (imminent attack) kanıtının sunulmadığını belirtmektedir.

Asıl Gerekçeler

Söz konusu saldırı, İran’ın yanı sıra uluslararası gelişmeleri yakından izleyen uzmanların da uzun süredir bekledikleri bir saldırdır. İsrail’i yöneten mevcut ekip, bir yandan teolojik saplantı (vadedilmiş topraklar safsatası) ve ihtirasları doğrultusunda, diğer yandan ise güvenlik (ekonomik ve politik) kaygıları nedeniyle, uzun yıllardır “pişirdikleri” temcit pilavını, kanla ve şiddetle hayata geçirmeye, önce Gazze, daha sonra Suriye etaplarıyla sofraya sürmüşlerdir. Hamas’ın, 7 Ekim 2023 tarihinde, Yahudilerin Simhat Tora bayramı sırasında, Supernova Sukkot Müzik Festivali’nde eğlenen sivillere yaptıkları kanlı saldırı, İsrail’e beklediği olanağı altın tepside sunmuştur. İsrail resmî açıklamalarına göre, 378 kişi öldürülmüştür. Bu sayının 344’ü sivil, 34’ü ise

alanda görevli güvenlik personeli ve polistir. Katliam sırasında ayrıca, 251 kişi rehin alınmıştı. İsrail’in bu olay üzerine Gazze’de giriştiği katliamlarda ise bugüne kadar resmi verilere göre (Lancet Global Health, BM OCHA vb.) 72 bini aşmış, yaralı sayısı ise 170 bine ulaşmıştır. Ölenlerin %70’i kadın ve çocuklardır. Hala enkaz altından çıkarılamayanlar, kayıplar, yetersiz beslenme, salgınlar gibi nedenlerle ölenler (öldüğü düşünülenler) de eklendiğinde, kayıpların 90 bine ulaşabileceği öngörülmektedir. İsrail, “Hamas’ın sunduğu” bu fırsatı, Gazze katliamı ile yanıtlamış ve “vadedilmiş toprakları”² ele geçirmek için, bölgeyi kan gölüne çevirmek pahasına vahşice kullanmıştır. İkinci ve üçüncü adım, Suriye’nin parçalanması ve onu Lübnan’ın izlemesi olarak planlanmış görünmektedir. İran asıl büyük lokmadır.

Trump ve ekibi ise öncelikle İsrail derin devletinin baskısı altında, doğrudan müdahaleye yönelmiş ve bir kumar masasına oturmuş görünmektedir. Bunun bir nedeninin, Epstein dosyasında yer alan ve kendilerini her anlamda zora sokacak olan yazışmaların kamuoyunda yaratacağı tepkiyi, (ortada olmayan)

2 “Vadedilmiş topraklar” (Arz-ı Mevud), Yahudi inancına göre Tanrı’nın Hz. İbrahim ve soyuna (İsrailoğulları) vermeyi söz verdiği, Tevrat’ta geçen kutsal bölgedir. Genellikle Nil Nehri ile Fırat Nehri arasındaki alanı kapsadığına inanılan bu bölge; Filistin, Ürdün, Suriye, Lübnan ve Türkiye’nin güneydoğusunu içerir.

Tarih (eğer ders alınmazsa) tekerrürden ibarettir...

HTŞ hükümetinin toplumu bir araya getirmek için "elinden gelenin en iyisini yaptığını" savunan ABD Suriye Temsilcisi Barrack, "Güçlü ulus devletler tehdittir. Özellikle Arap devletleri, İsrail'e bir tehdit olarak görülür" dedi.

ABD'li elçi, İsrail'in parçalanmış bir Suriye'yi tercih edeceğini söyledi.

Bölgesel refahın artırılması için Hazar Denizi'nden Akdeniz'e uzanan tarihi ticaret yollarını (İpek ve Baharat Yolu) örnek gösteren Barrack, mevcut siyasi yapıların (ulus devletler) bu akışı durdurduğunu savundu. "Geçmişten ne öğrendik? Baharat ve İpek Yolu, Doğu'yu Batı'ya bağladı ve medeniyetlerin kaynaşması gerçekleşirdi. Bu tekrar olabilir ancak 1919'dan beri ulus-devletler tarafından engellenmiş durumdayız. Her ülkenin, her devletin farklı bir hükümet türü tarafından yönetilmesi fikri pek iyi işlemedi."

ABD'li elçi Barrack: Güçlü ulus devletler tehdittir, Arap devletleri İsrail'e tehdit olarak görülür

Tom Barrack:

"İsrail'in gözünde Sykes-Picot Antlaşmasının çizdiği çizgilerin hiçbir anlamı yok. İstedikleri zaman, istedikleri yere gidecekler ve İsrailileri korumak için istediklerini yapacaklar"

"ulusa bir saldırı var" tehdidini önleme gerekçesiyle saptırma hamlesi olduğu açıktır. Bir diğer hedef, bölgedeki ulus devletlerin yok edilmesi ve zayıf, ABD kontrolünde küçük devletçiklere dönüştürülmesidir.

ABD'nin kendini "bölge valisi" sanan emlakçı Barrack, bu planı açıkça ve sıklıkla ifade etmekten kaçınmamaktadır: "Geçmişten ne öğrendik? Baharat ve İpek Yolu, Doğu'yu Batı'ya bağladı ve medeniyetlerin kaynaşması gerçekleşirdi. Bu tekrar olabilir. 1919'dan beri ulus-devletler tarafından engellenmiş durumdayız. Her devletin farklı bir hükümet türü tarafından yönetilmesi fikri pek iyi işlemedi." Barrack, 1916'daki Sykes Picot'a atıfta bulunarak, aslında o bölüşümün yanlış yapıldığını, şimdi daha doğru olan "paylaşımı", (İsrail ile) kendilerinin yapacağını söylemeye çalışmaktadır (yani Sykes Picot 2.0 ya da "Böl ve yönet!").

ABD için Suriye'nin ardından İran'ı dize getirmek ve kendi kontrolüne almaktaki temel hedef ise bu ülkenin zengin petrol ve doğal gaz kaynaklarıdır kuşkusuz... Örnek mi istiyorsunuz? Buyurun (Tarih 7 Mart 2026) Beyaz Saray Ulusal Enerji Konseyi Direktörü Jarrod Agen, Fox News canlı yayınında bir "itirafta" bulundu: "**Bu, uzun vadeli bir oyun. Yapmak istediğimiz şey, İran'ın o devasa rezervlerini teröristlerin elinden almak... Ni-hayetinde, Hürmüz Boğazı'ndaki sorunlar hakkında endişelenmemize gerek kalmayacak, çünkü tüm petrolü alacağız!**" İran petrolüne (ve şimdi de doğal gazına) yönelik emperyalistlerin iştahı hiç dinmemiştir ki...

Sormak lazım: 1953 yılında da İran nükleer silah geliştirmeye çalıştığı için mi seçimle işbaşına gelen İran Başbakanı Muhammed Musadık'ı bir CIA – MI6 ortak darbesiyle (TP-Operation Ajax) devirmiştiniz?

Elbette ki hayır! Musaddık'ın "günahı", 1951 yılında iktidara gelince, daha önce İngilizlere (Anglo Persian Oil Company) verilen imtiyazı kaldırarak, İran petrolünü milli-

leştirmesiydi. Yani İran halkına iade etmesiydi. Darbenin gizlenecek bir tarafı da kalmadı. Yıllar sonra ABD (Obama'nın ve CIA'nin ağzından), darbeyi yaptıklarını itiraf etti. (ABD Ulusal Güvenlik Arşivi'nin internet sitesinde Bilgi Edinme Özgürlüğü Yasası çerçevesinde yayımlanan belgeler³, "Musaddık ve liderliğini yaptığı Ulusal Cephe Partisi hükümetinin devrilmesine yol açan askeri darbenin, ABD dış politikası çerçevesinde, CIA emriyle düzenlendiğini" resmen ortaya koyuyor. Belgede, "İran'ı Sovyet saldırısına açık bırakmak, ABD'yi TP-AJAX'ı planlamak ve uygulamak zorunda bıraktı" ifadesi yer alıyor.) Musaddık tutuklandı ve ev hapsine mahkûm edildi.

Darbenin ardından, daha önce adını Anglo-Persian Oil Company'den Anglo-Iranian Company'e çevirmiş olan (1935) hisselerinin ağırlıklı bölümü İngiliz devletinin kontrolünde olan şirket, adını

3 https://nsarchive2.gwu.edu/NSAEBB/NSAEBB435/?utm_source=copilot.com

British Petroleum'a (BP) çevirdi. İktidar ise darbeci ABD – İngiltere ikilisi eliyle, daha önce Roma'ya kaçmış olan Rıza Şah Pehlevi'ye yeniden sunuldu. Başbakanlık, darbeye İngiliz ve ABD gizli servisleriyle iş birliği yapan Fazlollah Zahedi'ye verildi.

Rıza Şah Pehlevi, 1979 İran İslam Devrimi'ne kadar, ABD ve İngiltere kontrolünde, Körfez petrolünün "jandarmalığı" (İran petrolünün uygun koşullarda ve Orta Doğu petrolünün kesintisiz olarak ABD ve Batı'ya akışı) görevini sürdürdü. Bugünlerde de oğlu Reza, İsrail ve ABD'ye "Ben buradayım. Beni sakın unutmayın." diye tanımlayabileceğimiz, utanılacak bir görüntü veriyor. İran'daki molla rejimine karşı olan kesimin ve özellikle ülkeleri dışında yaşamakta olan İran vatandaşlarının belli bir kısmı, ABD ve İsrail'in bu rejimi devirmesinden medet ummaktadırlar. Oysa Mustafa Kemal Atatürk'e kulak verselerdi: "*Hangi ülke ve hangi istiklâl vardır ki yabancıların nasi-hatleriyle, yabancıların planlarıyla*

yükselebilsin. Tarih böyle bir olay kaydetmemiştir.” (6 Mart 1922) Libya’ya, Afganistan’a, Irak’a, Suriye’ye getirdikleri demokrasiden ve tarihten ders alsalınmaz keşke! Zira tarih, eğer ders alınmazsa kendini tekrar eder... Söylenildiği gibi (eğer) “her ulus, hak ettiği yönetimlerle yönetiliyorsa”, hak edeceğimiz bir yönetime, emperyalistlerin işbirlikçiliğini yaparak değil, insanca yönetilmeyi hak edecek onurlu bir mücadeleyi ortaya koyarak kavuşabileceğimiz kavranmalıdır.

İran’a saldırının asıl nedeni petrol mü? Ve asıl hedef Çin’i çevrelemek mi?

İran’a saldırının nedenlerinin başında, bu ülkenin çok zengin petrol ve doğal gaz rezervlerinin “kontrolü” yatmaktadır. İran halen dünyanın en büyük ikinci ispatlanmış doğal gaz rezervlerine (34 trilyon metreküp, dünya toplamının %16’5’i), üçüncü en büyük petrol rezervlerine (208,6 milyar varil, dünya toplamının %11,7’si) sahip. Yıllardır sürmekte olan ambargoların yarattığı ekonomik ve teknik kısıtlar nedeniyle, petrol ve doğal gaz sahalarının gerçek potansiyeli ile üretemese de hidrokarbon kaynakları, İran ekonomisinin en önemli gelir kaynağı... İtalyan enerji şirketi ENI’nin yayımladığı (Ekim 2025) rapora göre İran, günde 4,65 milyon varil petrol üretiyor ve günde 1,9 milyon varil petrol tüketiyor. Aradaki fark, stoklara ve ihracata yöneliyor. Doğal gaz üretimi ise yılda 276 milyar

metreküp, tüketimi 271 milyar metreküp. Oysa üretim potansiyeli bunun çok üzerinde... ABD’nin İran’a saldırısının, bu muazzam rezerv ve üretim potansiyeli ile ilgili olmadığını iddia etmek, ya saflık ve bilgisizliğe ya da hedef saptırma gereksinimine bağlanabilir. Dünyanın en büyük petrol rezervlerine (303 milyar varil, dünya ispatlanmış petrol rezervlerinin %16,9’u) sahip Venezuela’da yaptıkları da budur. Bir farkla ki İran Venezuela değildir ve mevcut rejimi (ve öncekini) beğensek de beğenmesek de köklü bir devlet yapısına sahiptir. ABD – İsrail ikilisi için, bir Pirus Zaferi bile olanaklı görünmemektedir. İran petrolü, ambargolar nedeniyle önceden daha geniş bir yelpazeye yayılmış ihraç piyasasını zorunlu olarak daraltmış ve ağırlıklı olarak Çin piyasasına yönelmiştir. ABD Enerji Bakanlığı web sayfasına (Energy Information Administration⁴) göre, İran petrol ve kondensat ihracatının yaklaşık %90’ı Çin’e gitmektedir. Bir diğer pazar, Venezuela’dır (ağır Venezuela petrolünü, hafif İran petrolü ile paçalamak amacıyla). Geri kalan ihracat ise “gri piyasalar” olarak tanımlanan piyasalara yönelmektedir. Bunun da gemiden gemiye aktarımla, nihai tüketicisinin gene Çin olduğu düşünülmektedir. Benzer biçimde Maduro’ya yapılan müdahale öncesindeki veriler itibarı ile Venezuela petrolünün de büyük bölümü Çin’e (Venezuela’ya verdiği

4 <https://www.eia.gov/international/analysis/country/IRN>

borç ve kredilerin geri ödemesi amacıyla) ihraç edilmekteydi. Mevcut durumda ise (Vortexa Insight / Kepler) ihracatın %46'sının Çin'e, %33'ünün ABD'ye, %12'sinin Avrupa'ya ve %6'sının Hindistan'a yönlendiği raporlanmaktadır.

İran ve Venezuela petrolünün çok büyük kısmının (%90'lar civarı), son müdahaleler öncesindeki değerler çerçevesinde, Çin'e yönelmiş olduğu ve ABD'nin bu kaynakları kontrol etmesinin Çin'in enerji ithalatında "şah damarını kestiği" düşünülebilir. Çin, bu gelişmelerden (hem fiziki olarak hem de özellikle petrol fiyatları artışı nedeniyle) kuşkusuz olumsuz etkilenmektedir. Ancak madalyona bir de ters taraftan bakılırsa, olumsuzluğun şah damarını kesmekten henüz hayli uzak olduğu görülecektir. Zira Çin'in günlük yaklaşık 12 milyon varillik (World Energy Review 2025, ENI) petrol ithalatında, İran'dan yapılan ithalatın payı %10 – 12 arasında, Venezuela'nın payı ise %3 civarında verilmektedir. En fazla ithalat Rusya'dan, Doğu Sibirya - Büyük Okyanus (Pasifik Okyanusu) Ham Petrol Boru Hattı üzerinden (toplam ithalatının %18'i) üzerinden gerçekleşmektedir ve hattın kapasitesinin artırılması çalışmaları sürmektedir. Çin, İran'a saldırı başlamadan önce ithalat kaynaklarını çeşitlendirme ve enerji karışımında petrolün payını azaltma politikalarını hayata geçirmeye başlamıştır. Diğer ithalat kaynakları arasında Suudi Arabistan (%15'i) ve Irak (%10'u) öne çıkmaktadır.

Çin, yılda 160 milyar metreküpe ulaşan (ENI) **doğal gaz ithalatında** da yaklaşık %30 oranında Rusya'ya, %22 oranında Türkmenistan'a bağımlıdır. Rus gazı, hem Sibirya'nın Gücü adlı boru hattı ile hem de LNG olarak Çin'e ulaşmaktadır. Diğer LNG sağlayıcı ülkeler ise Avustralya (%18) ve Katar (%15)'dir. Doğal gaz fiyatları, son gelişmeler nedeniyle, petrol fiyatlarından daha yüksek oranda arttığından, Çin'i asıl etkileyecek faktör (petrolden ziyade) doğal gaz ithalatı ve fiyatları olarak öne çıkmaktadır. Hürmüz Boğazı'nın "kapalı" konumunun uzaması hem fiyatların daha da yükselmesi hem de Çin ithalatında Katar kaynaklı gazın bloke olması nedeniyle Çin'i (diğer tüm gaz ithalatçısı ülkeler gibi) zora sokacak bir sorundur.

Petrol ve doğal gaz fiyatlarının yükselmesi, en fazla Rusya Federasyonu'na yaramış görünmektedir. ABD'de ise şirketler kazanırken, akaryakıt fiyatları tüketiciye ciddi oranda artışla yansıyor. Savaş öncesinde litresi 97 sent olan benzin (ABD), 20 Mart 2026'da 1,25 dolara yükselmişti (yaklaşık %29 artış). Yüksek fiyatlara pek alışık olmayan ABD tüketicisinin artan tepkisinden çekinen "ABD yönetimi, Rusya'dan ham petrol alımına yönelik, sınırlı ve geçici muafiyet kararı aldı. Halen sevkiyat halinde bulunan Rus petrolünün satın alınmasına, geçici bir süre ile izin verdi."⁵

5 <https://www.sozcu.com.tr/trump-tan-yeni-hamle-rus-petrolune-onay-verdi-p303107>

Hürmüz Boğazı'nın Kapatılması, Küresel Enerji Denklemini Nasıl Etkiliyor?

Hürmüz Boğazı, dünya petrol ve doğal gaz trafiği açısından ve buna bağlı olarak da küresel enerji güvenliği bakımından, dünyanın en kritik ve stratejik darboğazlarının başında geliyor. Dünya ham petrol ve sıvı yakıt üretiminin yaklaşık %20'si ve deniz yoluyla doğal gaz ticaretinin (LNG) de gene yaklaşık %20'si Hürmüz Boğazı'ndan (savaş öncesi olağan koşullarda) geçmektedir. Bu ticaret yolunun herhangi bir nedenle kapanması, sadece petrol ve doğal gaz ticaretini değil, çok yönlü olarak, petrol ve doğal gazın girdi olduğu her ürün ve hizmette (taşımacılık gibi), aksamaya ve fiyat artışlarına yol açacaktır. Bab ül Mendeb Boğazı'ndan ise **günde** 8,8 milyon varil ham petrol ve ürün ile **yılda** 113 milyar metreküp

LNG geçmektedir. Söz konusu geçiş iki yönlü (güneyden kuzeye ve kuzeyden güneye) taşımacılığın toplamıdır.

Hürmüz Boğazı, 2 Mart 2026 tarihinden bu yana (İran Devrim Muhafızları'nın açıklamasının ardından) sadece petrol ve LNG trafiğine değil, İran'a düşmanca tavır alan ülkelerin (özellikle İsrail ve ABD) her türlü gemisine kapatılmış durumda... Somut verilerle ifade etmek gerekirse, 15 Şubat ile 15 Mart 2026 arasında petrol fiyatlarında %54, Avrupa TTF (doğal gaz) fiyatlarında %66'lık bir artış yaşandı.

Hürmüz'ün kapanması, sadece petrol ve sıvılaştırılmış gaz (LNG) piyasalarını etkilemedi. Uluslararası Enerji Ajansı'na göre, çeşitli diğer emtia piyasaları da Hürmüz Boğazı'ndaki deniz taşımacılığında yaşanan kesintilerden etkilendi ve bu durum, enerji sektörü başta olmak

üzere daha geniş alanlarda sonuçlar doğurmaktadır. Örneklemek gerekirse, önemli sorunlardan birisi de gübre arzında oluşan kırılganlıktır. Küresel üre ticaretinin %30'undan fazlası, amonyak ve fosfat ticaretinin ise yaklaşık %20'si Hürmüz Boğazı'ndan geçmektedir. Bu durum gıda fiyatları ve gıda güvenliği açısından riskler yaratmaktadır. Ayrıca, bu sektördeki kesintiler enerji piyasaları üzerinde dolaylı etkiler doğurabilir; zira bazı ülkeler, yerli gübre tesislerini çalıştırmak için ithal LNG kullanmaktadır.

Buna ek olarak, Körfez bölgesi, küresel alüminyum arzının yaklaşık %8'ini üretmektedir. Alüminyum, çok sayıda enerji teknolojisinde olduğu kadar inşaat ve imalat sektörlerinde de kullanılmaktadır. Her yıl yaklaşık 5 milyon ton metal, Bahreyn, Katar, Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Emirlikleri'ndeki ergitme tesislerinden Boğaz üzerinden sevk edilmektedir. Küresel deniz yoluyla yapılan kükürt ticaretinin yaklaşık yarısı da Hürmüz Boğazı'ndan geçmektedir. Sülfürik asit, yalnızca gübre ve kimyasal üretiminde değil, aynı zamanda petrolün ve bakır, nikel, çinko gibi kritik minerallerin rafinasyonunda da kullanılmaktadır.

Hürmüz'ün kapatılması, enerji sektörü dışındaki emtialar açısından da büyük sıkıntı yaratmaktadır. Gıda ve tarım ürünleri, elektronik ve ev aletleri, tekstil ürünleri, otomobiller ve yedek parçalar, makine ve ekipmanlar, çelik ve çimento,

kimyasallar, ilaç ve tıbbi malzemeler, ilaçlar ve aşılarda, tıbbi ekipmanlar, vb. bölgenin gereksinimini karşılamak için Hürmüz yoluyla ithal edilen başlıca ürünler... Bunların tümünde büyük sıkıntı söz konusu oluyor.

İhraç seçenekleri yok mu?

Hürmüz Boğazı'na alternatif fiziki (altyapı) seçenekler olduğu gibi, politik (enerji politikası anlamında) seçenekler de vardır. Fiziki seçenekler arasında, Suudi Arabistan topraklarında (Abqaiq) başlayarak Kızıldeniz'deki Yanbu Limanı'na ulaşan (5 – 7 milyon varil/gün kapasiteli) Doğu – Batı Ham Petrol Boru Hattı vardır. Ancak bu hattın (Suudilerin gereksinimini karşıladıktan sonra) kullanılabilir ilave kapasitesi yaklaşık 2 milyon varil/gündür. Bir diğer hat, 1,8 milyon varil/gün kapasiteli Abu Dabi Ham Petrol Boru Hattı'dır. Bu hattın da kullanılabilir kapasitesi çok sınırlıdır. Irak petrolünün bir kısmını Türkiye üzerinden Ceyhan'a ulaştıran günde 1,6 milyon varil kapasiteli Irak – Türkiye Ham Petrol Boru Hattı, Irak hükümeti ile Türkiye arasındaki sorunlar nedeniyle uzun süre kapalı kaldıktan sonra, geçtiğimiz yıl açılmıştı. Aralıklı açılıp kapanmaların ardından, yeniden devreye alındı ancak, taşınabilecek kapasite, günlük sadece 250 bin varil. Görüleceği gibi, bu altyapı seçeneklerinden hiçbiri, engellenmiş olan günlük 20 milyon varillik petrol arzını karşılayabilecek kapasitede değil...

TÜRKİYE - Enerji ithalat faturası / Toplamdaki payı (%)					
Cari açığın önemli kalemi; toplam ithalat faturamızın % 13,2 - 26,5'i					
Brent petrol fiyatı (\$/varil)	Yıl	Enerji İthalatı (milyar dolar)	Toplam İthalat (milyar dolar)	Enerji İthalatının Payı (%)	
52	2015	37,8	213,6	18,1	
44	2016	27,2	202,2	13,6	
54	2017	36,8	238,7	15,8	
71	2018	43,5	231,2	18,9	
64	2019	41,6	210,3	19,8	
42	2020	28,8	219,5	13,2	
71	2021	50,7	271,4	18,7	
101	2022	96,6	363,7	26,5	
82	2023	69,1	361,8	19,1	
81	2024	65,6	344,1	19,1	
69	2025	62,5	365,5	17,1	

96,6 milyar dolarlık bir enerji ithalat faturası ödemiştir. Buna karşın petrol fiyatlarının nispeten gerilediği 2025 yılında Brent petrolünün yıllık ortalaması 69 dolar olmuş, enerji ithalat faturamız da 62,5 milyar dolara gerilemiştir. 22 Mart 2026 günü Brent fiyatı 112 dolar/varilin üzerindedir. Çeşitli kuruluşların 2026 yılı için öngördüğü 55 – 58 dolar/varil seviyesindeki fiyatlar, peri masalı gibi kalmıştır.

Enerjide (özellikle petrol, doğal gaz, taş kömüründe) aşırı oranda dışa bağımlılığın kaçınılmaz sonucu olarak, öncelikle benzin ve mazot fiyatları (eşel mobil uygulamasını etkisiz eleman haline sokarak) büyük artışla, litrede 70 TL'yi geçmiştir.

Pompadaki fiyatların bu denli yüksek olmasının bir nedeni de pompa fiyatı belirlenirken ilk basamakta yer alan rafineri çıkış (ürün) fiyatının, olması gerekenden yüksek belirlenmesidir. Şöyle ki, Petrol

Piyasası Kanunu'nun 10. Maddesine göre, "Petrol alım satımında fiyatlar en yakın erişilebilir dünya serbest piyasa koşullarına göre oluşur. Yerli ham petrol için, teslim yeri olan en yakın liman veya rafineride teşekkül eden "Piyasa Fiyatı" fiyat olarak kabul edilir." Benzin ve mazot fiyatlarının oluşumunda, "ürün fiyatı" (rafineri çıkış fiyatı) olarak anılan ilk kalem için "en yakın piyasa" olarak Akdeniz'deki (Genova/Lavera) rafineri çıkış fiyatı esas alınmaktadır. Ülkemizin petrol ithalatının ağırlıklı bölümü Rusya Federasyonu'ndan (örneğin Aralık 2025'te toplam ithalatımızın %71'i) ve Akdeniz piyasasındaki alıcılardan çok daha düşük fiyatla gerçekleştirilmektedir. Dolayısıyla, daha ilk kalemde, tüketici aleyhine (olması gerekenden yüksek) bir fiyat oluşumu söz konusudur ve diğer kalemler eklendikçe bu olumsuzluk artmaktadır. Bunun üzerine toptancı marjı, gelir payı, dağıtıcı ve bayi

marjları, ÖTV ve üzerine de KDV (%20) eklenmektedir (vergiden de vergi alınmaktadır!). **Vergiler toplamı, ürün fiyatından daha fazladır.** Ham petrol fiyatları arttıkça, benzın ve mazotta artan fiyatlar kaçınılmaz olacaktır. Ta ki vergiden vergi alma ve akaryakıtta uygulanan vergileri yüksek tutma kolaycılığını terk edilene kadar...

Doğal gazda da Nisan ayından itibaren zam yapılması gündemde olacaktır. Türkiye ister LNG ister boru gazı olsun, %90'ın üzerinde dışa bağımlı olduğunca doğal gaz ithalat faturasının hızla yükselmesini engelleyebilecek konumda değildir. Enerji tüketiminde, %92'si ithal edilen petrol, enerji karışımımızda yaklaşık %34, %94'ü ithal edilen doğal gaz %26 pay sahibiyken⁷, enerji ithalatının cari açık üzerindeki ağır baskısı devam edecektir. Bu bağımlılık, ağırlıklı olarak Rusya'ya bağımlılık olarak öne çıktığından dolayı (NATO üyesi olmamız açısından) bir de jeopolitik kırılmalığa neden olmaktadır.

Reel sektör tarafındaki riskler

Bu sektör açısından en büyük tehditler; finansal kırılmalılık, talep daralması, dış ticaret zorlukları ve

7 Bu değerler, Energy Institute'un çıkardığı Statistical Review of World Energy – 2025 raporundan hesaplandı. Enerji Bakanlığı'nın son yayınladığı rapor (ve ilgili Enerji Denge tablosu) 2024 yılına ait bir rapor ve 2023 yılı değerlerine yer veriyor.

borçluluk oranlarının yükselmesi olarak sıralanabilir. Artan enerji ve lojistik maliyetleri hemen tüm işletmelerin kâr marjlarını daraltıyor, borçlanma maliyetleri yükseliyor. Ulaştırma sektöründe fiyatların yüksek oranda zamlanması kaçınılmaz hale geliyor. KOBİ'ler bu maliyet artışlarını fiyatlara yansıtmakta zorlandıkça, nakit akışı sorunlarıyla boğuşmak zorunda kalıyorlar. Yüksek girdi maliyetleri nedeniyle ürün fiyatları artıyor ve bu da doğal olarak tüketici talebinde daralma yaratıyor. Yerli üreticinin, dış pazarlarda rekabet gücü zayıflıyor. Artan maliyetler işletmeleri daha fazla kredi kullanmaya zorluyor. Şirket iflasları riski artıyor.

Ayrıca petrol ve doğal gazın girdi olduğu her üründe, fiyat artışları hem girdi maliyetleri nedeniyle hem ulaştırma maliyetleri nedeniyle hem de mevcut durumdan faydalanacak spekülâtif fiyatlandırmalardan olumsuz etkilenmemiz kaçınılmaz...

Çıkış yolu, yenilenebilir kaynakların enerji tüketimindeki payını hızla arttırmaktan, mevcut enerji sistemimizin verimliliğini arttırmaktan, enerji ekipmanlarının yerli üretimini hızlandırmaktan geçmektedir. Enerji sektörü, sadece ticaret kalemi olarak kullanılmayacak kadar yaşamsal ve stratejik bir sektördür. Ulusal güvenliğimizle, ekonomik güvenliğimizle bütünlük bir sektördür. Daha da gecikmeden...

necdetpamir@butundunya.com.tr

Gastro Kültür

Reha Tartıcı

ÇÖLLEŞEN DENİZLERİMİZ VE SAHİP OLDUĞU MİRASIN KURUYAN KÖKLERİ

Deniz, bu toprakların sadece sınırı değil, aynı zamanda hafızasıdır.

Bizim mutfak kültürümüzün en derin kökleri, Boğaz'ın akıntılarında, Karadeniz, Akdeniz ve Ege'nin serin sularında gizlidir.

Ancak bugün o hafıza zayıflıyor.

Sofralarımızdaki o gümüş

parıltılı çeşitlilik yerini bir sessizliğe bırakıyor.

Ülkemiz balıkçılığı, tarihinin en kritik virajlarından birinden geçiyor.

Bu mesele sadece balıkçı teknelerinin sorunu değildir.

Bu, tabağımızdaki lezzetin, çocuklarımızın sağlığının ve kültürel mirasımızın bekası meselesidir.

Gastronomi tarihimize baktığımızda deniz

ürünlerinin yeri dolduramaz bir noktadadır.

Bizans'tan Osmanlı'ya devrolan o muazzam miras, İstanbul'u bir balık kenti yapmıştı.

Eski İstanbul'da mevsimler balık akınlarına göre takip edilirdi.

Lüferin saray mutfakındaki itibarı, palamudun halk sofralarındaki bereketi tesadüf değildi.

Balık, sadece bir protein kaynağı değil, bir yaşam biçimiydi.

Çirozun kurutulması, lakerdanın kurutulması, balık yumurtasının işlenmesi başlı başına birer zanaattı.

Mutfak kültürümüz, denizden gelen bu cömertlikle yoğrulmuştu.

Bugün ise bu tabloda derin çatlaklar var.

Denizlerimizdeki balık türleri hızla azalıyor.

Eskiden "derya kuzusu" diye adlandırılan o çeşitlilik, artık sadece eski kitaplarda kalıyor.

Aşırı avlanma, bu sorunların başında geliyor.

Denizlerin yenilenme kapasitesini zorlayan bir hırsla karşı karşıyayız.

Yanlış avlanma yöntemleri, deniz tabanına verilen zararlar ve yasal sınırlara uymayan pratikler denizlerimizi çölleştiriyor.

Balıkların üreme alanları tahrip

Gastronomi tarihimize baktığımızda deniz ürünlerinin yeri doldurulamaz bir noktadadır.

ediliyor.

Genç balıklar daha büyümeden ağlara takılıyor.

Bu durum, biyolojik bir intihardan farksızdır.

Sadece avlanma değil, çevre kirliliği de denizlerimizi boğuyor.

Müsilaj gibi felaketler aslında birer imdat çağrısıydı.

Endüstriyel atıklar, plastik kirliliği ve kıyı yapılarındaki kontrolsüz değişimler ekosistemi altüst etti.

İklim değişikliğinin etkileri de cabası.

Isınan sular, yerli türlerimizi kaçırırken istilacı türlerin önünü açıyor.

Deniz ekosistemi, dengesini kaybeden bir teraziye benziyor.

Bu dengesizlik, doğrudan bizim mutfaklarımıza yansıyor.

Beslenme boyutu ise iştahın en hayati kısmıdır.

Balık, sağlıklı bir nesil yetişmesi için temel gıdalardan biridir.

Omega-3 yağ asitleri, mineraller ve kaliteli protein açısından deniz ürünleri eşsizdir.

Ancak azalan stoklar fiyatları yukarı çekiyor.

Balık, dar gelirli aileler için artık ulaşılması güç bir lüks haline geliyor.

Toplumun sağlıklı gıdaya erişimi kısıtlanıyor.

Bir balıkçılık ülkesinde, halkın kendi denizinden çıkan ürünü tüketmemesi büyük bir tezat oluşturuyor.

Bu durum, ileride halk sağlığı üzerinde ciddi olumsuz etkiler yaratma potansiyeline sahiptir.

Gastronomimizde yaşanan değişim ise hüznün vericidir.

Mutfak kültürümüz sadeleşiyor, ancak bu sadeleşme bir tercih değil zorunluluktur.

Eskiden onlarca farklı balık türüyle yapılan yemekler, bugün birkaç çeşit kültür balığına mahkûm kalmış durumda.

Çiftlik balıkçılığı kuşkusuz bir ihtiyacdır.

Ancak deniz balığının o kendine has karakterini, mevsimsel dokusunu ve lezzet derinliğini ikame edemez.

Bir zamanlar sofralarımızı süsleyen kalkanın, uskumrunun, orkinosun yokluğu mutfak hafızamızı siliyor.

Teknikler unutuluyor, reçeteler tozlu raflara kalkıyor.

Balık kültürümüz, tekdüze bir yapıya bürünüyor.

Çözüm yolları arasında belli ama ortaya irade konması gerekiyor.

Kuşku yok ki bu yolda atılacak ilk adım Balıkçılık Bakanlığı'nın kurulması ve bilimsel verilere dayalı bir yönetim modelidir.

Çünkü; denizlerimizdeki stoklar gerçekçi bir şekilde tespit edilmektedir.

Av yasakları sadece takvimle değil, balığın biyolojik döngüsüyle uyumlu olmalıdır.

Denetimler sıkılaştırılmalı, kaçak avcılığa karşı tavizsiz bir duruş sergilenmelidir.

Deniz koruma alanlarının sayısı ve niteliği artırılmalıdır.

Bu alanlar, denizin kendi kendini tedavi edebileceği sığınaklardır. Ayrıca, balıkçılık sektörünün modernizasyonu şarttır.

Küçük ölçekli, geleneksel balıkçılık desteklenmelidir.

Çünkü bu balıkçılar, denizi bir sömürü alanı değil, bir yaşam alanı olarak görürler.

Onların varlığı, deniz kültürünün de korunması demektir.

Endüstriyel balıkçılık ise sıkı bir disiplin altına alınmalıdır.

“Daha fazla av, daha fazla kazanç” anlayışı yerine “sürdürülebilir av, sürekli kazanç” modeli benimsenmelidir.

Tüketici tarafında da bir farkındalık dönüşümü yaşanmalıdır.

Boy yasağına uymayan, mevsimi dışında satılan balıklara rağbet edilmemelidir.

**Sonuç olarak,
denizlerimiz bize
bir emanettir.
Bu emaneti
hor kullanmak,
sadece bugünü
değil, geleceği de
çalmaktır.**

Talep, arzı şekillendirir.
Bilinçli bir tüketici toplumu,
denizlerin korunmasında en büyük
denetçidir.

Balık türlerinin isimlerini, mevsimlerini ve biyolojik özelliklerini bilmek, bir gastronomi kültürü meselesidir.

Bu bilinci eğitimle, yazıyla ve sosyal projelerle diri tutmak zorundayız.

Sonuç olarak, denizlerimiz bize bir emanettir.

Bu emaneti hor kullanmak, sadece bugünü değil, geleceği de çalmaktır.

Balıkçı ağlarının boş çıkması, aslında soframızın, kültürümüzün ve sağlığımızın boş kalmasıdır.

Gastronomi, sadece bir lezzet arayışı değildir; aynı zamanda o lezzetin kaynağına sahip çıkma sorumluluğudur.

Eğer denizlerimizi korumazsak,

yarın anlatacak bir mutfak hikâyesimiz kalmayacak.

Boğaz'ın o gümüş parıltısını yeniden kazanmak bizim elimizdedir.

Yeter ki denizin sesine kulak verelim.

Bu sessiz gidişi durdurmak, hepimizin ortak görevidir.

Bilim insanları, karar vericiler, balıkçılar ve en önemlisi biz tüketiciler el ele vermeliyiz.

Denizlerimize bir şans vermeliyiz.

Onlar kendilerini yenileme gücüne sahiptir, yeter ki biz onlara engel olmayalım.

Mutfak kültürümüzün o muazzam çeşitliliğini, gelecek nesillere sadece masal olarak değil, yaşayan bir gelenek olarak bırakalım.

Soframızda yine taze balığın kokusu, denizin tuzu ve doğanın bereketi olsun.

rehatartici@butundunya.com.tr

Yenilenmek mi, Yoksa Kaçmak mı?

Yazan: PINAR GÖL

Nisan geldi.
Herkesin dilinde aynı
cümle: “Artık yenilenme
zamanı.”

Yeni kararlar, yeni başlangıçlar,
yeni versiyonlar...

Sanki insan, takvim değişince
kendini de değiştirebilen bir varlık-
mış gibi.

Ama kimse şu soruyu sormuyor:
Gerçekten yenileniyor muyuz,
yoksa sadece kaçıyor muyuz?

Çünkü yenilenmek, romantik bir
kelime değil.

Aksine, rahatsız edici bir süreç-
tir.

İnsanın kendine dürüst olması
gerekir.

Eksiklerini kabul etmesi, ha-
talarını görmesi, konfor alanından
çıkması gerekir.

Ve en zoru da şudur: Kendinle
yüzleşmek.

Oysa biz ne yapıyoruz?

*Nisan ayı, çiçeklerin
açtığı bir zaman olabilir.
Ama insanın içi, ancak
gerçekten cesaret
ettiğinde yeşerir.*

Şehir değiştiriyoruz ama alışkanlıklarımızı değil.

İnsanları değiştiriyoruz ama seçimlerimizi değil.

Yeni hedefler koyuyoruz ama eski korkularla yaşıyoruz.

Sonra adına “yenilenmek” diyoruz.

Aslında yaptığımız şey çoğu zaman sadece yer değiştirmek.

Duygularımızı, hatıralarımızı ve hatta kırgınlıklarımızı da yanımıza alarak.

Çünkü kaçmak kolaydır.

Yeni bir başlangıç fikri, eski hesaplaşmalardan daha cazip gelir.

İnsan, değiştiremediği şeyi geride bıraktığını sanarak rahatlar.

Ama gerçek şu: Yüzleşmediğin hiçbir şey geride kalmaz.

Nisan ayı, çiçeklerin açtığı bir zaman olabilir.

Ama insanın içi, ancak gerçekten cesaret ettiğinde yeşerir.

Yenilenmek; her şeyi bırakmak değil, neye tutunduğunu fark etmektir.

Kendine şu soruyu sormadan yapılan hiçbir başlangıç, gerçek değildir: “Ben neden değişmek istiyorum?”

Çünkü bazen cevap sandığımız kadar masum değildir.

Bazen değişmek istemeyiz...

Sadece artık katlanamadığımız şeylerden uzaklaşmak isteriz.

Ve bu bir başlangıç değil, sadece bir ertelemedir.

Bu Nisan, kendine dürüst ol.

Yeni bir hayat kurmaya değil, eski hayatını anlamaya çalış.

Çünkü insan, kaçtığı yerden değil, yüzleştiği yerden değişir.

Sevgiyle kalın •

İstanbul Araştırmaları Enstitüsü'nde Bir Gün

İstanbul Tepebaşı'nda, çeşitli kültürlerin iç içe geçtiği bu kentin hikâyelerini bir araya getiren bir enstitü var. 17 Mayıs 2026'ya kadar devam edecek "Maceraperest Bir Mimarın Fotoğrafhanesi – Arif Hikmet Koyunoğlu (1893–1982)" sergisini gezmeye karar verdiğimde sergiye ev sahipliği yapan İstanbul Araştırmaları Enstitüsü'nden haberdar oldum.

Tarihi binanın kapısından içeri girdiğim ilk andan itibaren de bu enstitünün ne kadar faydalı olduğunu hissettim. Suna ve İnan Kıraç Vakfı'nın Pera Müzesi'yle başlattığı kültür-sanat alanındaki projesinin ikinci adımı olan enstitü, 2007 yılından bu yana İstanbul'u anlamaya, anlatmaya ve geleceğe aktarmaya adanmış bir araştırma kurumu.

Enstitünün bulunduğu, 19. yüzyılın sonunda Mimar Guglielmo Semprini tarafından inşa edilen, daha sonra Mimar M. Sinan Genim'in renove ettiği tarihi yapı da, geçmişle bugün arasında bir köprü kurar gibi...

Istanbul Araştırmaları Enstitüsü, Bizans, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerini kapsayan bir dönemde kentin tarihini, kültürel yapısını ve insan profilini araştırarak, projeler geliştirip desteklemeyi, ulusal ve uluslararası toplantılar, etkinlikler düzenleyip, yayınlar yaparak elde ettiği bilgileri ilgili kurumlar ve kamuoyuna ulaştırmayı hedefliyor. Üst katlarında "Atatürk ve Cumhuriyet Araştırmaları", "Osmanlı Araştırmaları" ve "Bizans

Araştırmaları" bölümlerinin yanı sıra kamuya açık bir kütüphanesi ve Bilgi-Belge Merkezi bulunan binanın alt katındaki galeri bölümünde sergiler düzenleniyor. Orada gezdiğim sergi sayesinde yalnızca Arif Hikmet Koyunoğlu'nun renkli yaşamına dair bilgi edinmekle kalmıyor, aynı zamanda geçmişe doğru bir yolculuğa çıkıyorum.

"Maceraperest Bir Mimarın

Fotoğrafhanesi – Arif Hikmet Koyunoğlu (1893–1982)” sergisindeki Koyunoğlu’nun objektifinden yansıyan kareler, yalnızca bir mimarın kişisel merakının ürünü değil; bir imparatorluğun son nefesleriyle genç bir cumhuriyetin ilk adımlarını buluşturan bir dönemin tanıklığı sanki. Bu fotoğraflar, mimarın hem kişisel hem meslekî yaşamından öyle geniş

bir panorama sunuyor ki... Sanâyi-i Nefîse Mektebi’ndeki öğrencilik yıllarından Erzurum’daki askerlik dönemine, aile hayatından Yeraltı Fotoğrafhanesi’ndeki çalışmalarına; Ankara, İstanbul, Bursa, Nevşehir, Kırşehir gibi kentlerin manzaralarına, mimarilerine ve insanlarına uzanan fotoğraflar... Köklü bir Osmanlı ailesinin bir üyesi olarak eğitimini

İstanbul'da tamamlayan Koyunoğlu, genç cumhuriyetin ilk anıtsal yapılarının mimarı olarak tanınmış. Geleneksel Selçuklu, Beylikler ve Osmanlı mimarisinden beslenen, zamanla ulusal kimlik arayışını ve modernleşme çabasını da yansıtan eserler vermiş. Ankara'daki Türk Ocağı Binası ve Etnografya Müzesi en tanınan yapıları olmuş.

Sergiyi gezdikçe onun yalnızca bir mimar değil, aynı zamanda tam anlamıyla bir maceraperest olduğunu daha iyi anlıyorum. Fotoğrafların arasından, yetenekli bir sanatçının, bir askerin, enerjisi hiç dinmeyen bir sporcunun ve her koşula uyum sağlayan birinin izleri çıkıyor karşıma. 89 yıllık ömrüne galericilikten nakliyeciliğe, hamallıktan temizlikçiliğe uzanan tam 31 farklı mesleği sığdırmış olması, karşılaştığı tüm zorluklara rağmen yaşamı dolu dolu kucakladığını gösteriyor. Yaşamayı, çalışmayı ve eğlenmeyi çok sevmiş. Yanından

hiç ayırmadığı fotoğraf makinesiyle imparatorluğun son günlerini, yanıp tutuşan Balkanlar'ı, mülteci kampalarını, işgal altındaki İstanbul'u, sınır bölgelerindeki uzak Anadolu köylerini kaydederek o görüntüleri günümüze taşımış.

Sergiyi gezerken, İstanbul'un ve ülkemizin geçirdiği dönüşümü düşündüm. Kendi çocukluğumun İstanbul'unu hatırladım. Ne kadar değişmiş olsa da, İstanbul hâlâ her köşesinde başka bir zamanın kapısını aralıyor; her kapının ardında başka bir insanın ve başka bir kültürün sesi var. İstanbul'un değişimi, aslında hepimizin değişimi. Bu kent dönüşürken, biz de onunla birlikte dönüşüyoruz. Belki artık İstanbul, Yahya Kemal Beyatlı'nın, "Sade bir semtini sevmek bile bir ömre değer." dizesindeki kent değil. Yine de güzel, yine de canlı... Belki de bu yüzden, her seferinde yeniden keşfediyoruz onu...•

izlensentoker@butundunya.com.tr

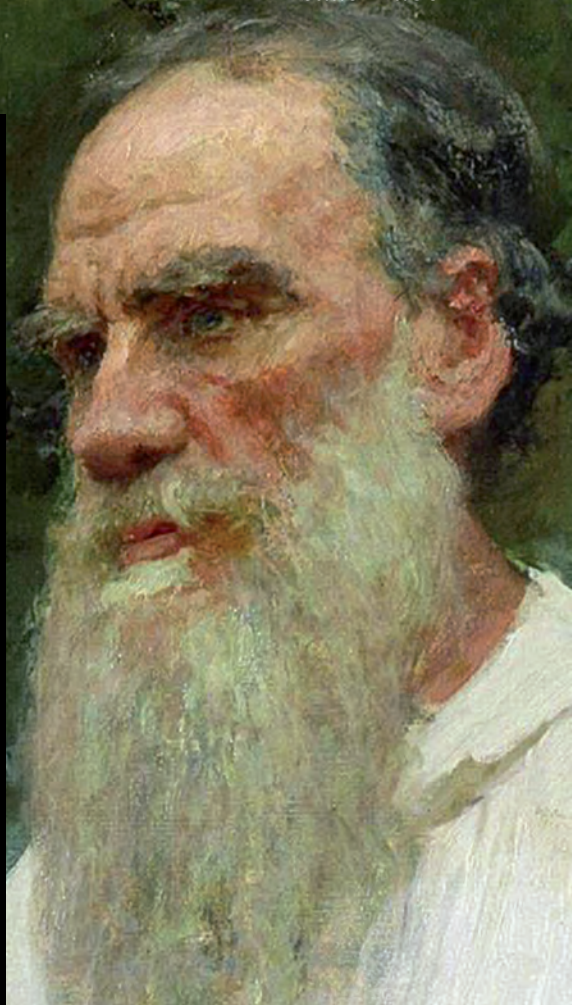
Bende Kalanlar
Demir Aytay

“Dünya kendini yazabilseydi, Tolstoy gibi yazardı”

Isaac Babel

Matthew Arnold, Anna Karenina romanını “Bu bir sanat eseri değil, hayatın bir parçası.” cümlesi ile özetlemişti. Isaac Babel ise “Dünya kendi kendine yazabilseydi (kendini ifade edebilseydi anlamında) Tolstoy gibi yazardı.” derken, Virginia Woolf, Tolstoy’u diğer tüm romancılardan çok daha üstün görmüş ve “Hiçbir şey onun gözünden kaçmaz.” diye yazmıştı. Tolstoy, Nobel Ödüllü yazarımız Orhan Pamuk içinse bir “hoca”ydı.

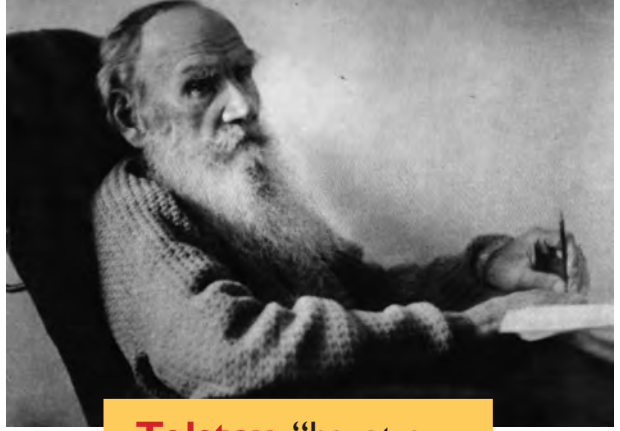
Tolstoy Savaş ve Barış romanında, oturduğu uzak bir tepeden sadece ağaçlardan oluştuğunu düşündüğü bir başka tepeyi seyreden adamın hikayesini anlatıyor; diyor ki “Elbette bu adam tepeye gidip onu yakından görseydi, sayısız ev ve insan görmüş olabilirdi!”

Tolstoy, “hayatın, bizim için önemli olan dramatik olaylardan oluştuğunu düşünme eğiliminde olduğumuzu,” söylüyor. Ona göre bu eğilim tamamen yanlış; hayat, her an karşılaşabileceğimiz sıradan olaylardan oluşuyor:

“Gerçek yaşamın, küçük parçaların başladığı yerde, bize önemsiz ve sonsuz derecede küçük görünen değişikliklerin meydana geldiği yerde başladığı söylenebilir. Gerçek yaşam, büyük dışsal değişikliklerin meydana geldiği yerde, insanların hareket ettiği, çalıştığı, savaştığı ve birbirini öldürdüğü yerde yaşanmaz; sadece bu küçük, sonsuz derecede küçük değişikliklerin meydana geldiği yerde yaşanır.”

Tolstoy’un bu savını, Anna Karenina romanında Anna’yı affeden kocası Aleksey Aleksandroviç’in, karısının aşığı Vronskiy’den olan kızına olan düşkünlüğünü anlattığı paragrafla açmak istiyorum.

“Karısını affetmişti, çektiği acılar ve pişmanlığı nedeniyle ona acıyordu. Vronskiy’i affetmişti, özellikle o mutsuz davranışıyla

Tolstoy, “hayatın, bizim için önemli olan dramatik olaylardan oluştuğunu düşünme eğiliminde olduğumuzu,” söylüyor.

ilgili söylentiler kulağına geldikten sonra acımıştı ona. Oğluna eskisinden daha fazla acıyordu ve onunla çok az ilgilendiği için şimdi kendisini ayıplıyordu. Fakat yeni doğan küçük kıza karşı sadece merhamet değil, şefkat de duyuyordu. Onun kızı olmayan ve annesinin hastalığı sırasında bir kenara atılmış olan bu yeni doğmuş, zayıf bebekle ilk başta sadece acıdığı için ilgilenmişti. **Eğer o ilgilenmeseydi bebek herhalde ölürdü.** Bu küçük kıızı ne kadar çok sevdiğini kendisi de fark etmemişti. Günde birkaç kez çocuk

odasına gidiyor ve uzunca bir süre orada oturuyordu. Öyle ki, ilkin çekinen sütnine ve dadı artık ona alışmışlardı. Arada bir uyuyan bebeğin kırmızımsı safran rengi, yumuşacık ve buruşuk minnacık yüzüne yarım saat sessizce bakıyor ve kırışan alnının hareketlerini, kıvrık parmaklı tombul ellerinin tersiyle gözlerini, burnunun kökünü ovuşturmasını izliyordu. Bu dakikalarda Aleksey Aleksandroviç kendini özellikle son derece sakin ve kendiyile barışık

hissediyor, durumunda olağandışı bir şey, değiştirilmesi gereken bir şey görmüyordu. Ancak zaman geçtikçe şimdi onun için ne kadar normal olursa olsun bu durumda kalmasına izin veremeyeceklerini daha açık bir şekilde görüyordu. Ruhuna yön veren iyi manevi güç dışında

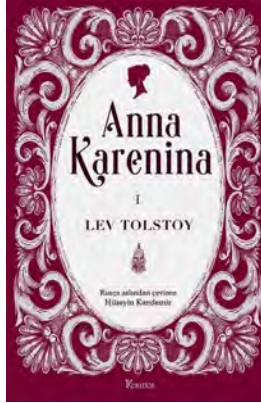
hayatını yönlendiren kaba, bir o kadar ya da daha fazla buyurucu başka bir gücün olduğunu ve bu gücün ona arzu ettiği huzuru vermeyeceğini hissediyordu. Herkesin ona soru soran bir şaşkınlıkla baktığını, onu anlamadığını ve ondan bir şey beklediğini hissediyordu. Özellikle karısıyla ilişkilerinin sağlam ve doğal ilişkiler olmadığını hissediyordu.”

Şimdi bu paragrafta gözümüzden kaçan bir gerçek var! Tolstoy bu gözden kaçan gerçekleri vurgulamak için, onları uzun bir cümle

arkasına veya başka bir konuyla ilgili paragrafın içine saklar.

“*Eğer o ilgilenmeseydi bebek herhalde ölürdü,*” cümlesini bir kez daha okuyun. *Üzerinde durulmayan, konuların arasında sıkıştırılan bu cümle* bize Aleksey Aleksandroviç’i anlatıyor. Aleksandroviç, çocuğun hayatını kuruyor. Bu romanda hayat kurtaran tek kişi de o.

Anna, romanda bize evliliğinin ne kadar korkunç olduğunu gösteriyor.

riyor. Anlattıklarıyla, mesleği olan, bakanlıkta çalışan, evine bağlı, devlet işlerini önemseyen, hayatta sağlam ve başarılı bir yere erişmiş, hiç silah kullanmamış, düelloyu doğru bulmayan, düzenli ve titiz bir adam olan Aleksey Aleksandroviç’i bizden uzaklaştırıyor. Halbuki

Tolstoy romanın bütününde, Aleksandroviç’i bize sevdirecek pek çok kanıt sunuyor.

Aleksey Aleksandroviç Anna ile, gayrimeşru ilişkisini konuşmaya, çalışıyor ve toplum önündeki sorumluluklarını hatırlatarak onu uyarıyor. Anna ise anlamamazlıktan gelip aklına ne geliyorsa dile getirmekten çekinmiyor. Hatta bir süre sonra, yalan söyleme yeteneğine kendisi bile de hayret ediyor:

“Öyle doğal, öyle neşeli bakıyordu ki, onu kocası kadar

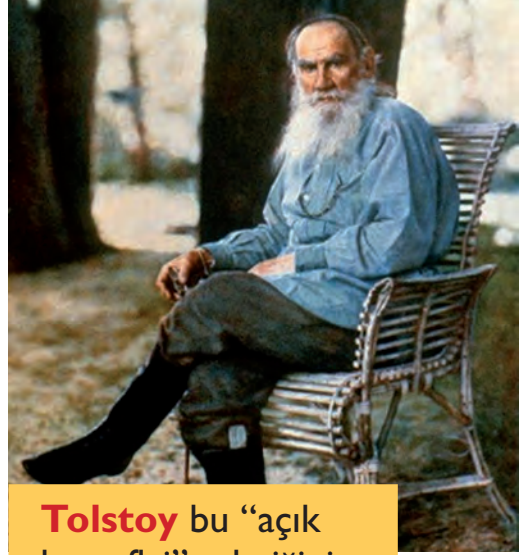
tanımayan biri, söylediği sözcüklerin tınısında da, anlamında da yapay hiçbir şey fark edemezdi. Ama onu tanıyan, beş dakika geç yatsa bunu fark ettiğini ve nedenini sorduğunu bilen, her türlü sevincini, neşesini, üzüntüsünü anında kendisine anlattığını bilen biri olarak Aleksey Aleksandroviç için şimdi, Anna'nın onun durumunu fark etmek istemediğini, kendinden tek kelime söz etmek istemediğini görmek pek çok şey ifade ediyordu. Aleksey Aleksandroviç, karısının daha önce her zaman kendisine açık olan ruhunun derinliklerinin şimdi ona kapandığını görüyordu.”

Şimdi bu satırları düz okuduğumuzda, aralarında iyi bir ilişki olduğunu, evliliklerinin mutlu devam ettiğini söyleyebiliriz. Ama biz bunu görmezden gelmeyi tercih ediyor, Anna'nın anılarını doğru kabul ediyoruz.

Tolstoy bu “açık kamufraj” tekniğini çok sık kullanır. Bu teknikle okuyucuya, romanlarında satır aralarında yer alan, gözden kaçan unsurları fark etme becerisi kazandırmaya çalışır.

***

Hocam Prof. Gary Morson'a göre, dünya edebiyatında - Hristiyan sevgisini - sadece akrabaya, arkadaşına ya da komşuya değil, düşmana da duyulan sevgiyi psikolojik olarak makul kılan sadece iki sahne var. Her ikisi de Tolstoy'a ait. Bu sahnelerden birincisi Savaş ve Barış romanında, Prens Andrey'in sahra hastanesinde nefret ve

Tolstoy bu “açık kamufraj” tekniğini çok sık kullanır. Bu teknikle okuyucuya, romanlarında satır aralarında yer alan, gözden kaçan unsurları fark etme becerisi kazandırmaya çalışır.

kin beslediği Kuragin'i, yanındaki sedyede bacağı kesildikten sonra gördüğü sahne; İkincisi ise Anna Karenina romanında aldatılan koca Aleksey Aleksandroviç Karenin'in ölüm döşeğindeki karısı Anna ile karısının aşığı Vronskiy'i değerlendirdiği sahne.

Bu iki sahneye birlikte bakalım.

Savaş ve Barış romanında, Prens Andrey'in Anatol Kuragin'e karşı duyduğu nefretin kökeni kişisel bir trajediye dayanıyor. Andrey ailenin dışında kimseye duyurmadan Nataşa ile nişanlanır. Bu gizliliğin pek çok sebebi vardır: Andrey'in babasının bu evliliği soy, zenginlik ve asalet bakımından uygun görmemesi, Andrey'in gençlik yıllarına göre sağlığının bozulmuş olması, tek oğlunu genç bir kıza emanet etmenin günah olacağını düşünmesi ...

Oğlundan bu işi bir yıl ertelemesini rica eder:

“Yurt dışına çık, tedavi ol, tutkun, inadın, sen nasıl adlandırırsan, hala bu kadar büyükse, o zaman evlen. Son sözüm budur, bunu bil, son sözüm...” İhtiyar Prens bu sözlerini hiçbir kuvvetin değiş-tiremeyeceği bir kararlılıkta ve ses tonunda söyler.

Prens Andrey, babasının duygularını anlamıştı. İhtiyar adam, bu bir yıllık süre zarfında Nataşa'nın büyük bir ihtimalle bu sınava atlatamayacağını veya bu süre zarfında öleceğini oğluna hissettirmişti. Andrey de babasının bu arzusunu yerine getirmeye karar vermişti. Nataşa'ya evlilik teklifinde bulunacak, düğünü ise bir yıl sonra yapacaktı. Bu teklif kimseye söylenmeyecekti. Böylece Nataşa hislerinin değişmesi

durumunda kendisini bağımsız hissedebilecekti. Andrey Nataşa'ya şöyle demişti: “Bir yıl sonra beni mutlu etmenizi rica ediyorum ama özgürsünüz: Nişanımızı gizli kalır ve beni sevmediğinize karar verirseniz ya da sevdiğinize... Bir yıl içinde kendinizi tanırız!”

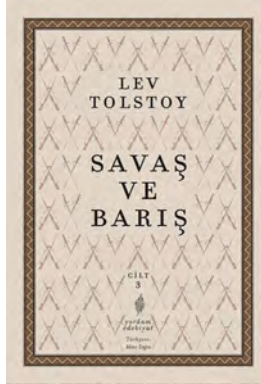
Nataşa bu teklife çok sevinmiş, ancak bekleme süresine üzülmişti. “Başka hiçbir çare yok mu?” diye sormuştu; Andrey'in cevabından da babasının talimatının dışına çıkamayacağını anlamıştı.

Nişan töreni yapılmamış, Bolkonskiy ile Nataşa'nın sözlendiği kimseye duyurulmamıştı. Prens Andrey, ertelemeye neden olduğu için tüm sorumluluğu üzerine almıştı. Verdiği sözle kendisini sonsuza kadar bağladığını, ama Nataşa'yı tamamen özgür bıraktığını söyle-

mişti. Eğer Nataşa altı ay içerisinde onu sevmediğini hissederse, reddetme hakkına sahip olacaktı.

O günden itibaren damat adayı olarak Rastovlar'a gelip gitmeye başlayan Prens Andrey'in Nataşa'ya karşı tutumu değişmiş, müstakbel kocası gibi davranmamaya başlamıştı. Samimi ve sade bir ilişkiydi aralarındaki.

Andrey'in savaşa gitmesiyle bekleme süresi başlamıştı: “Bir tek onu seviyor ve onu tanıyordu, Prens Andrey de onu seviyordu ve birkaç güne kadar gelip onu alacaktı.”

Ancak bir opera gecesinde Nataşa, uzun süre önce Petersburg’da bir baloda gördüğü ve yakışıklılığı ile dik-katini çeken Anatol Kuragin ile karşılaştı. “Uzaktan olduğu kadar yakından da yakışıklı görünen Anatol” gelip yanına oturdu. Zamanla

“Prens Andrey’in aşkına layık davranıyor muyum?” endişesinin yerini, yakışıklı adama olan tutkusu aldı. Prens Andrey’e duyduğu aşkın eski saflığını kaybettiğini hissetti. Zaten Prens Andrey de giderken onu özgür bırakmamış mıydı? Artık Anatol Kuragin’e aşıktı. Kuragin Nataşa’yı kaçırmak üzere bir plan yaptı. Ancak kısa bir süre sonra Nataşa Kuragin’in evli olduğunu öğrendi. Savaştan dönen Andrey bu olayı büyük bir ihanet olarak algıladı ve nefretle Anatol Kuragin’i, düelloya davet etmek için her yerde aramaya başladı. Ancak bulamadı.

Andrey, Borodino Savaşı sırasında ağır yaralanınca sahra hastanesine götürüldü. 3 sedyeden boş olanına yatırıldı. Tam yanındaki sedyede ise bacağı kesilen Kuragin yatıyordu:

“Ayağı yeni kesilmiş bu talihsiz, hıçkırık, bitkin adamın Anatol Kuragin olduğunu fark etmişti. Anatol’u kollarından tutmuşlar, titreyen, şiş dudaklarıyla

Andrey, Borodino Savaşı sırasında ağır yaralanınca sahra hastanesine götürüldü. 3 sedyeden boş olanına yatırıldı. Tam yanındaki sedyede ise bacağı kesilen Kuragin yatıyordu.

içmeyi beceremediği bir bardakla su veriyorlardı. Anatol derin derin hıçkırıyordu. Gözlerinin önünde neler olduğunu hala tam anlamıyla kavrayamayan Prens Andrey, ‘Evet, bu o; evet, bu adamla benim aramda yakın ve acı dolu bir bağ var’ diye düşünüyor, kendi kendine ‘Bu adamla benim çocukluğum, hayatım arasında nasıl bir bağ var?’ diye soruyor ama yanıt veremiyordu. Prens Andrey’in gözlerinin önüne birden,

çocukluğunun temiz, sevgi dolu dünyasından yeni, beklenmedik bir hatıra geldi. Nataşa'yı 1810 yılında baloda ilk gördüğü haliyle, incecik boynu ve kolları, heyecanlanmaya hazır, ürkek, mutlu yüzüyle hatırladı; ona duyduğu aşk ve şefkat yüreğinde her zamankinden daha canlı ve güçlü şekilde uyandı. Kendisine şişmiş gözlerini dolduran yaşların arasından bulanık bulanık bakan bu adamla arasındaki bağı hatırlamıştı. Her şeyi hatırlamıştı, mutlu kalbi bu adama karşı hissettiği coşkunun bir merhamet ve sevgiyle doldu.

Prens Andrey kendini daha fazla tutamadı; insanların haline, kendi haline, insanların ve kendisinin hataları için şefkatli, sevgi dolu gözyaşlarıyla ağladı.

'Kardeşlerimize, bizi sevenlere karşı merhamet ve sevgi, bizden nefret edenlere karşı sevgi, düşmana karşı sevgi, düşmana karşı sevgi, evet, Tanrı'nın yeryüzünde vaaz ettiği, Prens Marya'nın bana öğretmek istediği ama anlamadığım sevgi, hayattan ayrıldığım için üzülmemin nedeni, hayatta kalsaydım benimle olacak olan sevgi. Ama artık çok geç. Biliyorum!'

Andrey bir zamanlar nefret ettiği, düello uğruna her yerde aradığı Kuragin'e karşı artık yalnızca merhamet duyuyordu: "Bütün insanlar için sevgi... İşte hayatın anlamı budur."

***

İkinci sahne Anna'nın, gayri-meşru kızının doğumu sırasında ölümün eşliğine geldiği sahnedir.

Tolstoy bize o sahneyi şöyle anlatıyor:

"Her an ölümünü bekliyorlardı.

Vronskiy evine gitmişti ama sabah durumu öğrenmeye geldi ve Aleksey Aleksandroviç onu antrede karşılayıp:

- Kalın, belki sizi sorar, dedi ve Vronskiy'i karısının çalışma odasında kadar kendisi götürdü.

Sabaha karşı heyecan, canlılık, düşüncelerinde ve konuşmalarında çabukluk tekrar başladı ve yine kendinden geçerek bitti. Ertesi gün aynı durumdaydı ve doktorlar bir umut olduğunu söylediler. Aynı gün Aleksey Aleksandroviç Vronskiy'nin oturduğu çalışma odasına gitti ve kapıyı kapatıp Vronskiy'nin karşısına oturdu. Bir açıklamanın yaklaşmakta olduğunu hisseden Vronskiy:

- Aleksey Aleksandroviç, dedi, konuşamıyorum, anlayamıyorum. Merhamet edin bana! Sizin için ne kadar zorsa, inanın benim için daha da korkunç bir durum.

Kalkmak istedi ama Aleksey Aleksandroviç onun elini tutup şöyle dedi:

- Sizden beni dinlemenizi rica ediyorum, öyle gerekiyor. Benimle ilgili olarak yanılmamanız için beni yönlendiren ve yönlendirecek olan duygularımı size açıklamak zorundayım. Boşanmaya karar verdiğimi ve hatta bu işi başlattığımı biliyorsunuz. Davayı açarken kararsızlık içinde olduğumu, acı çektiğimi sizden saklamayacağım; sizden öç alma isteğinin peşimi

bırakmadığını size itiraf ediyorum. Telgrafı aldığım zaman buraya da aynı duygularla geldim. Daha fazlasını söyleyeceğim, onun ölümünü arzu ettim. Fakat... -Duygularını Vronskiy'e açıp açmamak konusunda düşünerek bir an sustu. – Fakat onu gördüm ve affettim. Affetme mutluluğu bana görevimi hatırlattı. Tamamen affettim. Öbür yanağımı uzatmak, kaftanımı aldıklarında gömleğimi de vermek istiyorum ve sadece benden bağışlama mutluluğunu almaması için Tanrı'ya dua ediyorum! (...)

Aleksey Aleksandroviç ayağa kalktı. Hıçkırıklar konuşmasını bölüyordu. Vronskiy de kalkmıştı ve eğilmiş, doğrulamamış bir halde yan gözle ona bakıyordu. Aleksey Aleksandroviç'in duygularını anlamıyordu. Ama bunun yüce, hatta kendisinin dünya görüşündeki birinin anlayamayacağı bir şey olduğunu hissediyordu.”

Tolstoy daha sonraki satırlarında şöyle yazmıştı:

“Roller bir anda değişmişti.

Vronskiy, onun yüksekliğini ve kendi alçaklığını, onun haklılığını ve kendi haksızlığını hissediyordu.”

Tolstoy bu sahneleri nasıl bu denli inandırıcı anlatabilmişti?

Prof. Morson'a göre bu sorunun cevabı şöyle:

“Çoğu iyi yazar, bir zihin durumundan diğerine geçişi tek bir adım olarak görürken, Tolstoy bu süreci çok daha fazla adımla yürütmeye çalışır. (...) Bilinç sürecini giderek

Prof. Gary Saul Morson

daha ince parçalara ayırır. Onun tanımlamalarını okuduğumuzda, başka türlü hatırlamasak bile, bu kadar küçük adımları deneyimlediğimizi fark ederiz. Onun tanımladığı her küçük adımın makul olduğunu kabul ederek ilerler; böylece kendimizi son adımda buluruz.”

***

Genel kamı Dostoyevski'nin teolojisi romanlarında etkili kullandığı şeklindedir. Ancak Dostoyevski bile romanlarında Hristiyan sevgisinin varlığını iddia etmekten öteye geçememiştir. Tolstoy ise söz konusu sevgiyi her iki sahnede bedenselleştirebilmiştir. •

demiraytac@butundunya.com.tr

* Bu yazıda Northwestern Üniversitesi Savaş ve Barış ile Anna Karenina ders notlarından faydalanılmıştır.

** Mart 2026 yazımında, sehven hata yapılmıştır.

Orhan Pamuk'un ilk romanının adı “Cevdet Bey ve Oğulları”dır. Orhan Pamuk Nobel Ödülü töreninde, Türkçe hazırladığı konuşmasını tüm dünyaya duyurabilmek için İngilizce yapmıştır.

Yazan: TAYFUN YILMAZ

Kendini akıllı zanneden insanoğlu, bazı uyanıkların elinde oyuncak olduğunun farkında bile değil. Birçok konuda düşünce ve eylem tembelliği yaptıkça, “sizin adınıza biz bu durumu hallederiz” diye ortalıkta dolaşanlara teslim olmaktan kurtulamıyoruz. Biraz emek gerektiren her şeyi, havalı deyimiyle outsource, yani havale ediyoruz.

Kimin Aklıyla Düşünüyorsun?

Din konusunda da durum farklı değil. İnsan, kendi içindeki huzuru, tanrıyı, inancı hep başkalarının yönlendirmelerinde ve kurallarında arıyor. Klişelerle ortaya çıkmanın dindarlık olduğunu zannediyor. Tanrının varlığını, ona ulaşmanın bazı yollarını din size söyleyebilir ama sizi ona ulaştırmaz. Bu tamamen kişisel bir yoldur ve hiçbir hacı, hoca,

Yeryüzünde emek vermeden elde ettiğin hiçbir şey sana haz ve huzur vermez. Zaten senin de değildir.

şeyh, vb. buna aracılık edemez. Hiçbirinin bilgisi, “özel güçleri” buna olanak sağlamaz.

İnsan, birçok konuda olduğu gibi, din konusunda da teslim olup, benim yerime birileri bu işi planlasın, ben de hazıra konup imana geleyim diye düşünüyor. Yeryüzünde emek vermeden elde ettiğin hiçbir şey sana haz ve huzur vermez. Zaten senin de değildir.

Allah’a iman, hiçbir şekil şartına bağlı değildir ve hiç kimsenin tekelinde olmamalıdır. Neden Allah ile arana birileri girmek zorunda? Sen, kendi başına Allah ile iletişim kuramaz mısın? O zaten senin içinde değil mi? Onu senden daha iyi kim tanıyor ki, sana bu konuda akıl verecek?

Din adamları, çoğunlukla Allah korkusu üzerinden insanları kontrol ederler. Onlara göre, en etkili yol

budur. Politikacılar da aynı yolu izlerler. Hayali bir düşman yaratıp, onunla savaşıyor gibi görünür, böylelikle kötülöklere karşı güvencemiz olduklarına sizi inandırırılar. Din adamları da, bir yığın kurallarla insanları korkutup, bunların dışına çıkanların çarpılacağını, cehennemde cayır cayır yanacağını söyleyip dururlar. Yani, bütün düzeni Allah korkusu üzerine kurarlar. Bir tanesi de, Allah sevgisinden, onu kendi içinde aramaktan bahsetmez.

Aslında hepimiz hem tanrı hem kuluz. Hangi tarafı beslersek, o taraf gelişir. Cennet de, cehennem de içimizde. Yaşamımızı seçimlerimiz belirler, başkalarının dayatmaları değil. Hele mucizeler hiç değil. •

İnsanlar Yaşadıkça Mehmet Ünver

BOLU DAĞI KAMPI

Yaşamımızın hemen her döneminde unutulmaz anılar yer alır, buna karşın gençlik dönemi anıları en unutulmazlardır bence. Aradan yıllar geçtikten sonra, günün birinde, o gençlik anılarını paylaştığımız dostlarımızla bir araya geldiğimizde, şaşmaz bir şekilde aynı anıları onların da unutamadığını anlar ve birlikte o günlere dalar gideriz. Bir daha geri dönmeyecek o yıllar ve yaşadıklarımız bir ressamın paletinden çıkmış pastel renklere bürünmüş resimler

geçidi olarak gözlerimizin önünde canlanır. Kendimi şanslı sayıyorum, çünkü gençliğimi dolu dolu yaşadım. Şimdilerde geçmişe doğru daldığımda o güzel günleri özlemle anıyorum. Bu gençlik anılarım içinde en unutulmaz olanlardan biri, yaşıtım genç dostlarımla, bir bahar mevsimi, Bolu Dağı'nda yaptığımız kamp anısıdır.

Yıl 1972, bir gençlik kampı için Bolu Dağı'ndaydık. İlkbahar güneşinin erittiği kar suları dereleri coşturmuş, göz alabildiğine her

yer rengârenk çiçeklerle bezenmişti. Yemyeşil tepelerde kırmızı gelincikler, sarı, beyaz patatyalar, kır menekşeleri, mavi mineler ve daha çeşit çeşit çiçek insana cennette olduğu hissini veriyordu. Vadiler ve kırların görüntüsü, usta bir ressamın fırçasından çıkmış bir manzara tablosundan farksızdı. Üstelik bu muhteşem manzara, günün hemen her saati ve gün ışığının farklı yansımalarına göre değişiyor, ortaya göz alıcı görüntüler çıkıyordu. Her sabah, kahvaltı için çadırlarımızın önündeki yeşil alana çıktığımızda çam ve çiçek kokularıyla burnumuza dolan dağ havasını derin derin içimize çekerek ciğerlerimizi bayram ettiriyorduk. İrice kesilmiş kütüklerden yapılmış kamp masaları ve taburelerimiz, o gençlik günlerinin sıcak heyecanı ile en pahalı mobilyalardan daha konforlu görünüyordu bize. Civardaki yayla köylerinden temin ettiğimiz mis gibi peynir, tereyağı, reçeller, tulum peyniri ve orman meyveleriyle yaptığımız kahvaltı öyle lezzetliydi ki, hiç bitmesin istiyorduk.

Aynı çevreden olan on kişilik kamp grubumuzun yaş ortalaması on yediydi. Hepimizin içi kaynıyor, gecelerin tadı bir başka, gündüzlerin tadıysa

Gün boyu yaşadığımız maceraların yorgunluğuna karşın geceleri kamp ateşinin etrafında toplandığımızda kimsenin içinden çadıra gidip uyumak gelmiyordu.

bambaşka bir coşkuyla yaşanırken damarlarımızdaki kan akışı hızlanıyordu. Gün boyu yaşadığımız maceraların yorgunluğuna karşın geceleri kamp ateşinin etrafında toplandığımızda kimsenin içinden çadıra gidip uyumak gelmiyordu. Gece yarısına kadar sarkan sohbetler öyle keyifliydi ki, herkes lafı birbirinin ağzından alarak konuya katılıyordu. Gökyüzündeki yıldızlar o güne kadar hiç görmediğimiz netlikte ve irilikteydiler. Arada kayıp giderek karanlık ufukta kaybolan yıldızları izlerken içimden, bu gençlik günlerimiz hep böyle maceralı ve dolu dolu geçsin

diye dilek tuttuğumu anımsıyorum. Eminim ki, diğer arkadaşlar da benzer duygular içindeydiler. Vakit gece yarısını iyice geçtiğinde çöken serinlikle birlikte çadırlarımıza çekilip sıcacık ve yumuşacık uyku tulumlarımızın içine girdiğimizde gecenin geri kalanının huzurunu yaşıyorduk. Biz çadırlara girerken bölgelerini devralmak isteyen çakalların fosfor gibi parıldayan gözlerinin kamp alanına doğru yaklaştığı gözümüzden kaçmazdı. Neyse ki çadırlarımız sapasağlamdı, bize bir şey yapamazlardı. Ara sıra uyandığımızda kamp alanının hemen yanından geçen derenin şırıltısı kulağımıza doğa senfonisi gibi geliyordu.

Bir sabah, kahvaltıdan sonra, içilecek denli temiz ve billur bir suya sahip olan derenin yukarisına doğru bir yürüyüş yapmayı planladık. Amacımız birkaç kilometre ötede derenin kayalar arasında oluşturduğu bir tür doğal havuzda yüzmektir. Her ne kadar mayo ve havlularımızı yanımıza almış olsak da, o serin dağ suyunda yüzüp yüzemeyeceğimizden emin değildik. Bölgeyi bilen deneyimli bir arkadaşın söylediğine göre, derenin uzun yıllar boyunca kayaları oyarak oluşturduğu bu doğal havuz, bir voleybol sahası büyüklüğünde ve bir insan boyunu biraz geçecek kadar derindi. Yine aynı arkadaş, havuzda toplanan suyun dağdan inen kar suları kadar soğuk olmadığı için yüzebileceğimizi söylediğinde hevesimiz daha da artıverdi. Bize en şaşırtıcı gelense, hemen yakınında

yürüdüğümüz derede bolca balık bulunmasıydı. Oltalarımızı getirmiş olsaydık kamp için bolca balık tutabilirdik. Sonunda aradığımız doğal havuza vardık. Küçük bir şelalenin üzerinden dökülen dere suları pırlı pırlı bir havuz oluşturmuştu. Su öyle berraktı ki, havuzun dibindeki çakıl taşlarını bile gayet net görebiliyorduk. Eğimli dağ yolu boyunca yürürken yorulup terlediğimiz için kendimizi hemen o havuza attık. Terli bedenlerimiz suya ilk değdiğinde bir termal şok yaşadık. Su gerçekten soğuktu, buna karşın kısa sürede alışıp o dağ havuzunun tadını doya doya çıkardık.

Yaklaşık iki saat sonra toplanıp kamp yerine dönerken önümüzde kalan kamp günlerinde benzeri etkinlikler yapma kararı aldık. O yaşta yaşanacak anıların gelecekte unutulmazlarımız arasına gireceğinin bilincindeydik. Farklı bir patikadan yürüyerek kamp alanına dönerken beklenmedik bir sürprizle karşılaştık. Hemen yolun kıyısında çok sayıda yenilebilir dağ mantarı vardı. Toplayabileceğimiz kadar toplayıp yola devam ettik. O gece kamp ateşinin karşısında oturup kızarttığımız mantarları yiyecek, geç saatlere kadar yine keyifli sohbetler yapacaktık. Sonra, aradan yıllar geçecek ve o gençlik kampı günleri bu satırlarda sizlere anlatmaktan mutluluk duyduğum unutulmaz anılar olarak belleğimde kalacaktı. •

mehmetunver@butundunya.com.tr

SUDOKU

			5	7	9	3		6
9	3	6	1					5
1	5	7	3			9		
			6	3	2	7		
		9		1				3
	2	3			4		5	1
	7	2						
5			2	8	7		6	9
		1		6				7

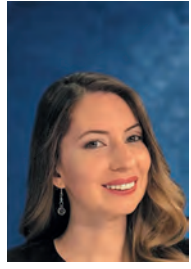
Sudoku Yapamayanlar İçin

	4							6
7		3			1			8
			6			3		
		2	8	1			4	
	1		4		6		7	2
		4	5			6	9	
			3			1		9
	8							
3	9	6		5				4

Sudokusuz Yapamayanlar İçin

Neler Olmuyor ki Dünyada

Dr. Sezin San Sungunay

Peluş Oyuncağını Annesi Sanıyor

Yavru Maymun Punch'ın hikayesi milyonları duygulandırdı. Japonya'da doğumundan kısa süre sonra annesinin terk ettiği Punch, bakıcıları tarafından büyütüldü. Annesine muhtaç bebek maymunun yaşadığı kaygıyı hafifletmek isteyen bakıcılar ona peluş oyuncaklar ve battaniye verdi. Maymun Punch, eşyalar arasından peluş bir orangutanı seçti ve ona bağlı yaşamaya başladı. Punch'ın uyurken oyuncuğuna sıkıca sarıldığı, onu bir kalkan gibi kullandığı görüntüler gündem oldu. Bakıcısı, Punch'ın oyuncuğuna ihtiyaç

duymadan grubuyla tamamen bütünleşmesini bekliyor.

2 Robotlar Ev İşi Öğreniyor

Çin'in Wuhan kentindeki bir laboratuvarında, bir grup insanı robot ev rutinlerini yapmayı öğreniyor. Robotlara fiziksel olarak nasıl hareket edeceklerini ve görevleri nasıl tamamlayacaklarını öğreten mühendisler, büyük miktarda veri topluyor. Bu süreçte eğitmenler sanal gerçeklik (VR) ekipmanları takıyor ve robotların hareketlerini gerçek zamanlı olarak yönlendiriyor. Sistemler için veri toplayan yapay zekâ robot eğitmeni Qu Qiongbın, "Elimizde kumandalar oluyor ve VR gözlükleri takıyoruz. Ellerimiz, robotun kolları gibi. Hareket ettirerek bizim duruşlarımızı öğreniyorlar. Veriler buluta yüklenecek. Bir veri seti oluştuğunda bunlar robota aktarılacak ve o da buradan hepsini öğrenecek. Robotun bir görevi tamamlamasını sağladığımda, tıpkı kendi çocuğuma bir şey öğretmiş ve onun büyüdüğünü görmüşüm gibi büyük bir başarı duygusu hissediyorum." ifadelerini kullandı.

3 Hitler'in Doğduğu Evle İlgili Karar Verildi

Avusturya hükümeti, Adolf Hitler'in dünyaya geldiği ev hakkında kararı verdi. Almanya sınırına yakın bir kentte bulunan yapı, yıllardır kamuoyunun gündemindeydi. Yetkililer, bu binanın ideolojik bir merkeze dönüşmesini engellemek amacıyla yapıya yeni işlev kazandırmayı planladı. Bu kapsamda uzun süredir atıl durumda bulunan binanın, kap-

samlı bir tadilatın ardından emniyet birimlerine tahsis edileceği açıklandı. Polis teşkilatının 2026 yılının ikinci çeyreğinde binaya taşınması hedefleniyor. Yeni düzenlemeyle birlikte bina, ideolojik sembol olmaktan çıkarılıp kamu düzenini temsil eden bir yapıya dönüştürülmüş olacak.

4 İsveç'te Kuzey Işıkları Şöleni

İsveç'in Umea kenti yakınlarında gökyüzü büyüleyici bir ışık şölenine sahne oldu. Gece saatlerinde ortaya çıkan doğa olayı sırasında gökyüzünde mor ve yeşil tonlarının hâkim olduğu ışık hareketleri görüldü. Fotoğrafçılar ve gözlemciler açık hava koşullarının etkisiyle görsel seremoniyi net olarak izleyebildi. Kuzey Işıkları, Güneş'ten yayılan yüklü parçacıkların Dünya'nın manyetik alanına girerek atmosferdeki gazlarla etkileşimi sonucu oluşuyor. Bu etkileşim sırasında ortaya çıkan enerji, gökyüzünde farklı renklerde ışımlar olarak görülüyor. Bilim insanları, bu tür doğa olaylarının özellikle kutup bölgelerine yakın enlemlerde daha sık gözlemlendiğini vurguluyor.

5 İklim Değişikliğinde Kaygı Veren Süreç

Aşırı sıcak, orman yangınları ve kuraklık iklim değişikliğini tehlikeli

bir olguya dönüştürüyor. Güney Kore ve Avustralya'dan araştırmacılar, sıcaklık ve kuraklığın birlikte görüldüğü aşırı hava olaylarını inceledi. Çalışmalar, bunların küresel ısınmayla birlikte arttığını tespit etti. Özellikle hızlı artan tür ise önce aşırı sıcakların yaşanması ve bunun ardından kuraklığın tetiklenmesiyle ortaya çıkan daha yıkıcı olaylar. 1980'lerde bu tür aşırı olaylar her yıl dünyanın yüzde 2,5'ini etkiliyordu. Bilim insanları, 2023'te bu oranın yüzde 16,7'ye yükseldiğini, son 10 yılın ortalamasının yüzde 7,9 olduğunu belirledi. 2025 dikkate alındığında, bu ortalamanın daha da yükseldiği tahmin ediliyor. Araştırmacılar, asıl kaygı verici olanın rakamlar değil, değişimin hızlanma oranı olduğuna dikkat çekiyor. Yapılan çalışma, önce sıcaklığın yükselip ardından kuraklığın geliştiği olaylardaki en büyük artışların Kanada'nın batısında, Güney Amerika'da, Alaska ve ABD'nin batısı ile Orta ve Doğu Afrika'nın bazı bölgelerinde görüldüğünü ortaya koydu. Bazı iklim modellerine göre, bu

yılın ilerleyen dönemlerinde Pasifik Okyanusu'nun bazı kesimlerinde doğal ısınmanın tetikleyeceği yeni ve güçlü bir El Nino gelişecek.

6 Ebeveyn Stresi Çocuklarda Obeziteyi Artırıyor

Yale Üniversitesi araştırmacıları tarafından yapılan çalışmada, ebeveyn stresi ile çocukların beslenme alışkanlıkları arasındaki ilişki incelendi. Uzmanlar, ebeveynlerin yoğun stres altında olduğu durumlarda, sağlıksız beslenme tercihlerinin arttığını, aile düzenininin

bozulabildiğini ve olumlu ebeveynlik davranışlarının zayıflayabildiğini tespit etti. Araştırma ekibinin başındaki Rajita Sinha, ebeveynlerin stres yönetimiyle çocukların kilo riskinin azalabileceği sonucunun dikkat çekici olduğunu söyledi. Sinha, "Ebeveynler stresle daha iyi başa

çıkıldığında davranışları da iyileşiyor. Böylelikle küçük çocuklarda obezite riski düşüyor." dedi. Çalışma, aile ortamının çocukların beslenme alışkanlıkları üzerinde belirleyici olduğuna işaret ediyor. Dünya Obezite Atlası'na göre fazla kilolu çocuk sayısı 2040 yılına kadar 228 milyona ulaşabilir. Bu durum, dünya genelinde ilk kez zayıf çocuk sayısını da aşabilir.

7 Kuzey Kore'den Gözdağı

Nükleer silah ve balistik füze programı nedeniyle sıklıkla gündeme gelen Kuzey Kore, bir kez daha gözdağı verdi. Devlet Başkanı Kim Jong-un'un katıldığı törenle, üretimi tamamlanan 50 adet çoklu roketatar sistemi tanıtıldı. Araçlardan birine binen Kim, direksiyonun başına geçip tur attı. Tören alanındaki kalabalığa hitap eden Kim, söz konusu silah sisteminin yapay zeka destekli teknolojilerle donatıldığını belirtti. "Kullanıldığı takdirde

düşman ülkenin askeri altyapısı ve komuta sistemi kısa sürede çökecektir. Hiçbir güç, bu silah karşısında koruma sağlayamayacaktır.” ifadelerini kullandı. Söz konusu silah sisteminin başka hiçbir ülkede bulunmadığını da iddia eden Kim, savunma kapasitelerini daha da güçlendireceklerini söyledi. Yeni çoklu roketatar sisteminin, yaklaşık 400 kilometre menzile sahip olduğu belirtiliyor.

8 Küba'da Enerji Krizi Derinleşiyor

10 milyon nüfuslu Küba, ağır bir sınavdan geçiyor. Enerji üretiminde yaşanan ciddi sorunlar nedeniyle ülkede geniş çaplı elektrik kesintileri görülüyor. Son dönemde sertleştirilen yaptırımlar ve Amerika'nın uzun

süredir uyguladığı ambargo, ülkede günlük yaşamı neredeyse durma noktasına getirdi. Faaliyet gösteren 16 termik santralden 8'i arızalandı; nüfusun yüzde 68'i elektriksiz kaldı. Bu durum, özellikle enerji tüketiminin yoğun olduğu saatlerde elektrik arzının ciddi ölçüde yetersiz kalmasına neden oldu. Bazı bölgelerde günlük elektrik kesintileri 20 saate kadar uzadı. Hükümet, mevcut kriz karşısında dış petrol tedarikine bağımlılığını azaltmak amacıyla acil durum enerji programını devreye almıştı.

sezinsansungunay@butundunya.com.tr

“Yurtta sulh, cihanda sulh.”
Mustafa Kemal Atatürk

“Barış, sadece savaşın olmaması değil; aynı zamanda adaletin varlığıdır.”
Baruch Spinoza

“Göz göze bir dünya, tüm dünyayı kör eder.”
Mahatma Gandhi

“Barış istiyorsan savaşa değil, insanlığa yatırım yap.”
Albert Einstein

“Barış, her gülümsemede yeniden başlar.”
Mother Teresa

Sirin

DORUKLARINDA

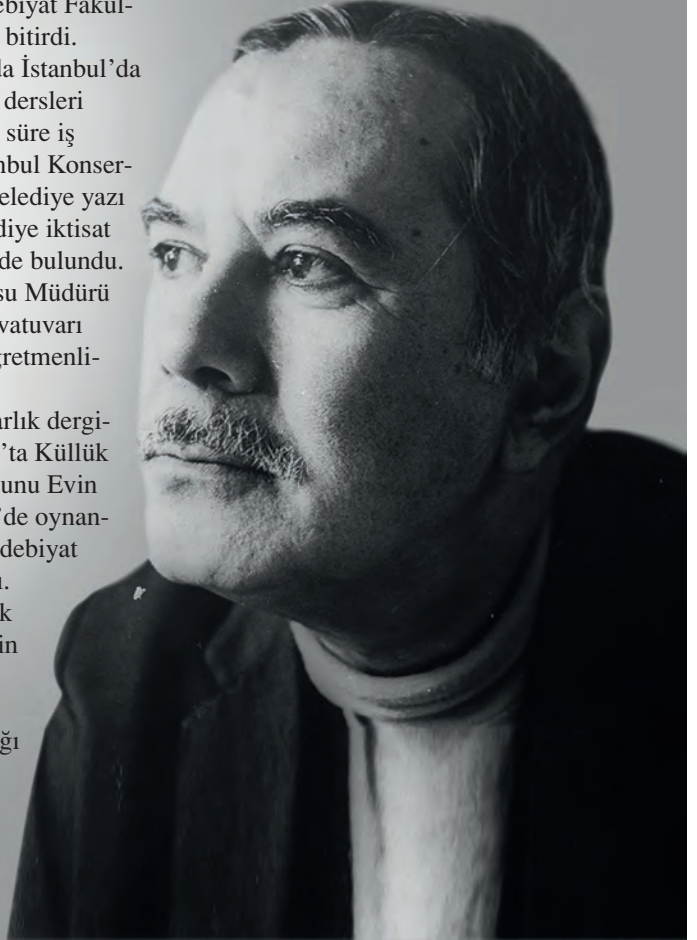
Sabahattin Kudret Aksal

Yazan: SABRİ KEMAL

1 937'de Işık Lisesi'nden mezun oldu. 1943'te İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümünü bitirdi.

1943-1948 arasında İstanbul'da çeşitli liselerde felsefe dersleri verdi. 1950'de kısa bir süre iş müfettişliği yaptı. İstanbul Konservatuarı Müdürlüğü, belediye yazı işleri müdürlüğü, belediye iktisat müfettişliği görevlerinde bulundu. 1961'de Şehir Tiyatrosu Müdürü oldu. Belediye Konservatuarı Estetik Ve Psikoloji öğretmenliğinden emekli oldu.

İlk şiiri 1938'de Varlık dergisinde, ilk öyküsü 1940'ta Küllük dergisinde çıktı. İlk oyunu Evin Üstündeki Bulut 1948'de oynandı. 1940'lardaki yeni edebiyat hareketi içinde yer aldı. Günlük yaşamın, küçük ayrıntıların avareliklerin şairi oldu. Cahit Sıtkı Tarancı etkisiyle hece vezni ve uyak kullandığı ilk dönem şiirlerinden sonra Garip hareketi »

ve Orhan Veli Kanık'a yakınlaştı. 1976 sonrasında ise yalınlığı elden bırakmadan dilde derinlik arayışına başladı. Uyak tekrar şiirinin köşe taşı oldu. Bu dönemde Garip'ten de uzaklaşıp İkinci Yeni havasına girdi. Kendisine özgü bir biçimde insan-doğa ilişkisine felsefe düzleminde yaklaştı. Şiirlerinde kent insanlarının gündelik ilişkilerini, saçmalıklarını, çatışmaya varan tartışmalarını ele aldı. Öykü ve oyunlarında ise psikolojik öğeleri ve biçim arayışlarını öne çıkardı. Çeviriler ve sanat üzerine yazılar yayımladı. 19 Nisan 1993'te İstanbul'da yaşamını yitirdi. Mezarı Üsküdar'da Karacaahmet Mezarlığı'ndadır.

Sevda Demi

*Sevdiğim bir kadın var
Çocukluk resmi cebimde
Bir sevda içindeyiz ki sormayın
Gündüz gece eli elimde
Gezdiğimiz yer park
Bazan sinema
Şu İstanbul baştanbaşa bizim
Böyle olur aşk dediğin
Şaşkına çevirir insanı bir bakıma
İş güç arkadaşı
Unutturur insana*

Yalnızlık bir dökse

*Yalnızlık bir dökse yastığına
başını koy
Saçını tara geçen gemilerin
Dip sularına karış kestanenin*

*Bulutun çalgısını duy
Bir yol başlarsa senden biterse
sende*

*Taşını döşe güneşini aç
Uçtukça gömül balçığına*

Bir yalnızlıktan gidilir kalabalığa.

Aşka benzer

*Aşka benzer bir duygu uyanmaya
görsün içimde*

*Dağılır gider kaygılarımın bulutu
Gözümde aranır tazelenir mavi
Kulaklarımda eski yolculuklardan
bir uğultu*

*Donuverir şöyle bir dünya, kayar
yerinden ağaç*

*Sudaki çağrı ne havada bu ne
koku böyle*

*Görünce alışkanlıkların tükendiği
dostlukların da*

*Çıkıverdiğini çevremine ortaya bir
başka kılıkla*

*Bir karıncalanmadır duyarım
ayaklarımda*

*Elden geçirilmiş direkleri,
yelkenleri yeni*

*Yosunu alınmış tekneler de böyle
olur olursa*

*Çaresiz, artık kimse tutamaz beni
Evimmiş, isimmiş, kentimmiş
anlamam*

*Eşyasını dağıtıp yola düşen kişi
örneği*

*Basar giderim bir bilinmeyen yö-
ne doğru*

*Budur derdim ne de olsa bu işin
gereği*

*Bundan sonra bana artık yol
görünsün*

*İster bir yeşil ağaçlık arasında
Bir toprak, susuzluktan çatlamış
kıraç
Yüreği ışımuşsa bir kez ne der gö-
rüntü adama
Yoldayım gene de gelmez aklıma
Bu deli tutku düşüme tez ulaşmak
için mi
Belki de ereğim başka, bir güzel
kaçamak
Neyin nesi bu olup biten bilmem ki
Gözümde arınır tazelenir mavi
Kulaklarımda eski yolculuklardan
bir uğultu
Aşka benzer bir duygu uyanmaya
görsün içimde
Dağılır gider tüm törelerin bulutu*

Bir Sabah Uyanmak

*Bir sabah ellerin cebinde çık
evinden!
Ceketin iskemleye asılı kalsın.
Bekleyedursun dostun
Kahvede İşe gitmekten de
Bugünlük vazgeç.
Öylece dolaş çiçek kokan
sokaklarında
Güzel şehrinin.
Yeniden tat gökyüzünü,
Ağaçlara selâm ver!
Apartmanların halini sor!
Senden başkaları için değil
Bu güzel gün Mavi gök.*

Eşik

*Bir yaz günüydü bırakmıştım
arkamda*

*Yürüyordum sokaklar tozdu
yapılar
Bozbulanık bir su gibi akıyordu
Bir kadın çamaşırını astıyordu
Penceresinde yitirilmiş anılar
Burnumda çürümüş yemiş
kokuları
Sokaklar yeniden yeniden
sokaklar
Yer bitirir en güzel aydınlıkları
Gece ile gündüzün kavşak
noktasında
Havada kanat vuran bir kuştu
çirkin
Ve şaşkın baktım birdenbire
karşımda
Olağanüstü güzelliği eşiğin*

Bütün söylediklerim yalan

*Bütün söylediklerim yalan
Yalan yaşamakta olduğum
Ne sıcak memleketlere gitmek
istedim
Ne kaçmayı düşündüm
Ben bu şehrin gökyüzünden
Kasabından fırıncısından
Havasından hoşnudum*

Ölüversem

*Bir gün bir akşam vakti ölüversem
kimseler duymasın kimseler
duymasın
bir gün bir akşam vakti ölüversem*

*ve sen o saatlerde uykudasın
telaşa düşmeyin telaşa düşmeyin
böyle vakitsiz çekip gidersem*

NİSAN AYI ÇÖZÜMLER SAYFASI

Sudoku Çözümleri

2	4	8	5	7	9	3	1	6
9	3	6	1	2	8	4	7	5
1	5	7	3	4	6	9	8	2
4	1	5	6	3	2	7	9	8
7	6	9	8	1	5	2	4	3
3	2	8	7	9	4	6	5	1
6	7	2	9	5	1	8	3	4
5	4	3	2	8	7	1	6	9
8	9	1	4	6	3	5	2	7

Sudoku Yapamayanlar İçin

1	4	5	7	8	3	9	2	6
7	6	3	2	9	1	4	5	8
9	2	8	6	4	5	3	1	7
6	7	2	8	1	9	5	4	3
5	1	9	4	3	6	8	7	2
8	3	4	5	7	2	6	9	1
4	5	7	3	2	8	1	6	9
2	8	1	9	6	4	7	3	5
3	9	6	1	5	7	2	8	4

Sudokusuz Yapamayanlar İçin

“Bilginizi Denetleyin”

- 1-(b) Soğuk renkler
- 2-(c) Gına gelmek
- 3-(d) Öğütücü diş
- 4-(a) Püskürtü
- 5-(b) Konya
- 6-(d) Bir maymun türünün
- 7-(c) Mutluluk
- 8-(a) Kesinkes
- 9-(c) 50 km/sa
- 10-(b) Uludağ
- 11-(a) İğdir
- 12-(d) Somon

- 1-(d) Eş zaman
- 2-(b) Alıştırma
- 3-(b) Artı güç
- 4-(a) Oyuncu kadrosu
- 5-(c) Slogan
- 6-(c) Doğal
- 7-(d) Düzenli, örgütlü
- 8-(b) Çekingen, durgun
- 9-(a) Aktarma
- 10-(a) Ana kent
- 11-(d) Kaba saba, ilkel
- 12-(b) Küçük maşa
- 13-(c) Durak
- 14-(b) Esnek
- 15-(a) Buluşma

Kare Bulmaca

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1	G	E	Z	E	N	İ	S	F	A	H	A	N	M	
2	E	K	İ	N	O	K	S	R	U	A	A	L	A	
3	L	İ	L	A	R	A	B	A	T	F	R	A	K	
4	E	N	E	Z	E	L	A	N	O	L	İ	N	R	
5	N	L	K	R	E	B	S	E	T	İ	N	E		
6	B	R	İ	K	O	L	İ	A	D	E	A	U	M	
7	E	N	A	L	P	L	A	E	M	E				
8	A	N	K	O	N	A	İ	İ	T	F	A			
9	E	T	A	J	O	A	T	A	M	A	N	İ		
10	M	A	F	İ	R	A	K	K	A	M	A	R		
11	İ	G	L	O	A	R	A	K	A	İ	R	İ	S	
12	N	A	N	A	A	R	S	U	N	A	Y			
13	O	R	K	İ	N	O	S	A	Y	A	B	A	L	
14	N	İ	İ	S	T	İ	L	A	F	A	N	İ		
15	G	A	N	A	A	A	R	E	T	İ	N	E	R	
16	A	F	B	E	K	A	N	İ						
17	N	İ	D	A	A	K	İ							
18	T	U	N	A	İ	L	Ç							
19	C	A	M	O	K	A	İ	S	A					
20	A	P	A	Z	F	E	M	U	R					
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15

YARININ BÜYÜKLERİ

Gönderi adresi:

Sedef Cad. 2446 Ada, 1. Parsel, A Blok, Kat: 3,

Da: 16, Ataşehir, 34750 İstanbul

e-posta: butundunya@butundunya.com.tr

(e-posta ile göndereceğiniz fotoğrafların 2 MB'den fazla olmamasına lütfen özen gösteriniz.)

Orhan Aras Omrak, Ankara

Elif Hediye Erki, Almanya

Emir Mahfuz Güler ve Selim Rafi Güler, Ankara

Dilay Erel, İstanbul

Aysu Atabaş, Ankara

Elif Zeynep Daniş, Ankara

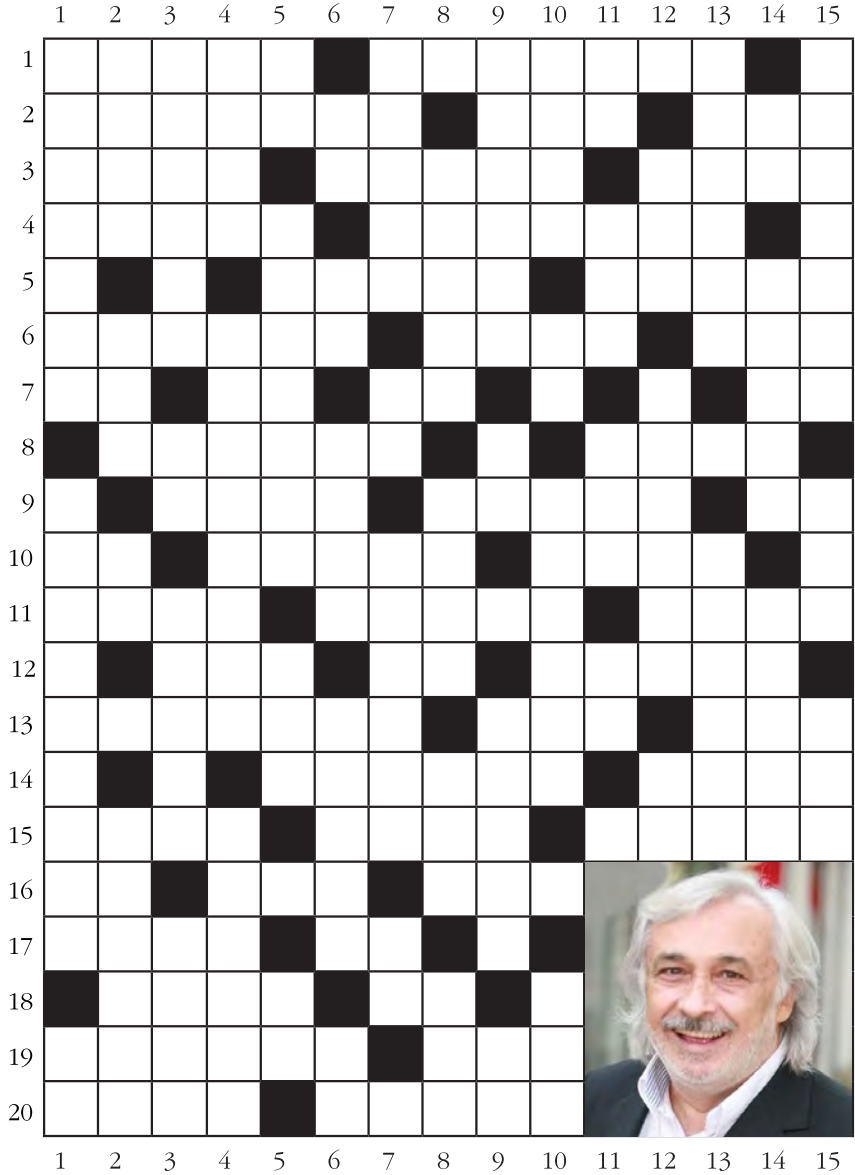
Ali Batu Aymayan, Ankara

Özgür Güneş, İzmir

Kaan Efe Ay, İzmir

Bulmacanın çözümü 151. sayfadadır.

Bulmaca

Filiz Leloğlu Oskay

SOLDAN SAĞA: 1-'Müjdat ...' (Fotografra görülen, Türk tiyatro, sinema oyuncusu, şair, eğitmen olan sanatçımız.-İran'da bir eyalet. 2-Gece-gündüz eşitliğine verilen ad.-İskambilde bir kağıt-Karışık renkli. 3- Bir renk- Afrika'da bir başkent.-Resmi davetlerde giyilen bir erkek kostümü. 4-Zayıf, çelimsiz.- Koyunların kırıldıktan sonra yünün yıkanması ve santrifuj edilmesiyle elde edilen doğal yağ. 5-Besinlerde depolanan enerjinin parçalanmasına ve serbest bırakılmasına yardımcı olan bir dizi kimyasal reaksiyon.- İnsan ya da hayvan eşi. 6-Bilardoda bir terim.-Geri verme.-Yoga'da evrenin ve varoluşun titreşimini temsil eden kutsal ses. 7-Genişlik.-Hile.-Polonya'nın plaka işareti.-Kuzu sesi. 8-İtalya'nın Adriyatik sahilinde bir liman kenti.- Bir borcun vadesi geldiğinde anapara ve faiziyle birlikte ödenerek sona erdirilmesi. 9-Iber yarımadasında bir nehir.-Tayin etme.-Nikelin simgesi. 10-Olumsuzluk belirten bir ek.-Ayrılık, ayrılış.-Kısa saplı bir tür bıçak. 11- Buzdan yapılan ev.-İri taneli bir bezelye türü.-Göze rengini veren tabaka. 12- Maksim Gorki'nin ünlü eseri.-Güzel sanat.-'.... Akın' (Şairimiz). 13-Uskumrugiller'den eti lezzetli bir balık türü.-Avuç içi.-Tatlı bir besin türü. 14-Kuşatma.- Ölümlü. 15-Afrika'da bir ülke.-İsviçre'de bir kanton.-Boya inceltmede kullanılan bir kimyasal.16-Bağışlama.-Futbolda defans oyuncusu.-Hatıra. 17-Bağırma, seslenme.-Bir renk. 18-Avrupa'da bir nehir.-Vilayet. 19-Tarihte ,Moğol hükümdarı Cengiz Han'ın en büyük rakibi.-Bir peygamber. 20-Avuç dolusu.- Kalça ile diz arasında yer alan, vücudun en uzun kemigi.

YUKARIDAN AŞAĞIYA: 1-'Tevfik ...' (Türk tiyatrosunda 'Arap Bacı' ile tanıdığımız merhum sanatçımız).- "Sen Benim Gönülümde Açan Son Gülsün", "Bahar Meltemidir Başımda Esen" adlı eserlerinden tanıdığımız bestekarımız.- Kalsiyumun simgesi. 2-Kültür.- Ribo nükleik asidin kısa adı.-Gümüşün simgesi.-Gün ışığı. 3-Ümit ....' (Gazetecimiz).-Briçde sanzatanun kısa yazılışı.-Ama.-Rus meclisine verilen ad. 4-Asgari anlamında bir sözcük. Karmaşık seslerin bir araya gelmesiyle oluşan sesler bütünü.- Mobilyacılıkta kullanılan sert bir ağaç. 5-Numaranın kısa yazılışı.-Çevre bilimi.-Birdenbire.- Beyaz. 6-Kriptonun simgesi Lüksemburg'un plaka işareti.- Aksaray'da bulunan antik bir kent.-Japonya'da bir kent.-Kalpte ritm bozukluğunu simgeleyen harfler. 7-Suyun boru hatları aracılığıyla yerleşim yerine iletilme işlemi.-Eski dilde ayak.-Çarşılar da aynı esnafın bulunduğu yer.-İlgi eki. 8-Mezopotamya'da kurulmuş eski bir uygarlık.-Gelir.-İrlanda Cumhuriyet Ordusu'nun kısa adı.-Küçük bir limon türü. 9-Avrupa'da bir ülke.-Köpek.-Açıkça -Başlıca içeceğimiz. 10-Kendi kendine anlamında yabancı bir terim.-Rusça'da evet.- İlman iklimlerde yetişen, çiçekli bir ağaç.-Eski Rus hükümdarlarına verilen ad. 11-Kabaca evet.-'.... Van Cleef (Western filmlerinden tanıdığımız ABD'li sinema oyuncusu).-Dolayısı ile anlatma.-Ukrayna'nın plaka imi. 12-Uygun.-Kanaviçe.-Eski bir tarihi anlatmak için kullanılan sözcük. 13-'..... Günlükleri' (Yönetmen Andrew Adamson'un 2005 yapımı filmi).-Türk musikisinde bir makam. 14-Bir nota.-Gelincik çiçeği.-Bağış. 15-Düğümleme teknikleri kullanılarak üretilen bir tekstil türü.-Miras.-Mito-lojik bir çalgı.

filizoskay@butundunya.com.tr

Satranç

Mustafa Yıldız

TÜRKİYE KÜÇÜKLER VE YILDIZLAR ŞAMPİYONASI (I)

2026 Türkiye Küçükler ve Yıldızlar Şampiyonası alışlageldiği gibi sömestr tatilinde, 24-31 Ocak 2026 tarihlerinde Antalya Belek'te yapıldı.

Barış Gecegörmez (1417) - Deniz Alp Güneş (1427), 7 Yaş Genel, 9.Tur, 1. Masa

Beyaz, kalite önde ama Siyah da vezir kanadındaki piyonlarından umutlu. Beyaz kale e7'de daldaki kuş gibi duruyor ama Siyah bunun farkında mı acaba?

37...Fc5?? Bunun yerine 37...Şf8! 38.Kxe8+ 39.Şxe8 ile kaliteyi geri alır veya 38.Ka7 Vb8+ ile kuş yakalanırdı. 38.Ve5+ Şf8 39.Ka7 Fd4 40.Vd6+ Şg8 41.Ah6+ Şg7 42.Axf7! Fxf7 43.Vxd4 Şg8 44.Vxb6 Artık Beyaz çok üstün, birkaç hamle sonra Siyah terk etti. **1-0** Ankaralı Gecegörmez, 182 yarışmacı arasında 11/10,5 puanla şampiyon oldu.

Yağmur İlbilgi - Elif İkra Kandemir, 7 Yaş Kızlar, 9.Tur

8.Axe5! Açmazdan yararlanıp merkez piyonunu kapmanın mutluluğu... 8... b5?? Açılıştta ağır hata, onarmak çok zor. 8... 0-0 idare ederdi. 9.Axc6 bxa4?? 10.Axd8 Vezir gitti kavga bitti. Sonraki hamlelerde çok derslik olaylar oldu, sonunda Beyaz, güzel bir kale matı gösterdi. **1-0** Yarışmaya İstanbul'dan katılan İlbilgi, 87 kişi arasında 9/8 puanla şampiyon oldu.

Cihangir Altıntaşı - Mete Aras Akbudak, 8 Yaş Genel, 9. Tur

Yandaki konumda Siyah, 22... Vxh2 ile mat tehdidi yapıyor. Beyaz, basitçe 22.h3 ile savunabilirdi ama o, bu tehdidi vezirle savuşturacağını umdu ve 22.Vg3?? oynadı. Bu ağır hatayı Siyah, hemen cezalandırdı: 22... Kg6! Olamaz, siyah vezir boşta

mı kaldı? Evet, **23.Vxh4??** Yok, hayır! Şimdi o kale değirmen taşı gibi dönecek, beyaz taşları öğütecek. **23... Kxg2+ 24.Şh1 Kxf2+ 25.Şg1 Kg2+ 26.Şh1 Kg4+** Beyaz terk etti. **0-1** Beyaz şah sadece 1 hamle daha yaşayabilir. Turnuva'ya Kırıkkale'den katılan Akbudak, kategorisinde yarışan 272 arkadaşı arasında 11/10 puanla birinci oldu, İzmir'den katılan Altıntaş da 9,5 puanla ikinci.

Eva Cemre Ava - Asya Hilal Örten, 8 Yaş Kızlar, 6.Tur

Siyah'ın 1. yataydan mat baskısı nedeniyle Beyaz, c6 piyonunu alamıyor. Bir hava deliği mi açmalı? Nasıl? **33.f4??** Bu çok kötü. Siyah, şah temposuyla diğer kalesini de 2. yataya taşıyacak, Bu bitirici olur. **33... Kg2+ 34.Şh1 Kdd2 35.Fxf6+ Şf7** Yararsız şah. **36.Fc3 Kxh2+ 37.Şg1 Kdg2+ 38.Şf1 Kh1# 0-1** Örten, kategorisinde yarışan 95 arkadaşı arasında 9/8 puanla 1. oldu.

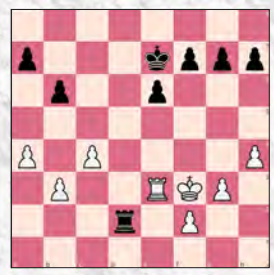
Kerem Şahin - M. Akif Yiğitoğlu, 9 Yaş Genel, 8.Tur

Filin saldırdığı siyah vezirin kaçabileceği iki kare kalmış. Hem kaçmak hem de kaleye saldırmak düşüncesi çekici geldi ve Siyah **31... Vh5?** oynadı. **32.Kg3** Beyaz kalesini kaçtı, Siyah ise vezirini diğer filin saldırısından kaçırabileceği başka kare bulamadı ve oyundan çekildi. **1-0** Doğru, **33.Fd1** ile vezir düşüyor. Turnuvaya İstanbul'dan katılan Şahin, 309 arkadaşı arasında 11/8 puanla 1. oldu.

Alya Beren Candan (1619) - Asya Dökmecioğlu, 9 Yaş Kızlar, 7.Tur

Beyaz, vezir kanadındaki piyon çokluğuna güvenerek kaleleri değiştirmeye karar verdi, oysa kaleler tahtada kalsa oyun sonu rakip için de zor olurdu. **28.Ke2?? Kxe2 29.Şxe2 a5!** Kahraman piyon, rakip piyonların karşısına dikildi. Beyaz piyonlar yerlerine çakıldı. **30.Şd3 Şd6 31.f4 Şc5** Şah kanadındaki piyonları ilerletmek de umut vermiyor. **32.Şc3 f6 33.h5 e5 34.fxe5 fxe5 35.Şd3 Şb4** Artık oyunu, oyun sonunu kusursuz oynayan Siyah kazanacaktır. **0-1** Yarışmaya Ordu'dan katılan Candan, 107 arkadaşı arasında 9/8,5 puanla 1. oldu.

Bize Gönderilen Kitaplardan

Bir Ömür Böyle Geçti

Rifat Karaduman
Divit Yayınevi

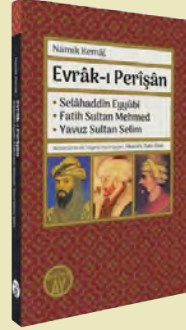
Kurduğu “Taşeli Kültür ve Eğitim Vakfı” ile Taşeli, İçel, Silifke Tarihi, Kültürü, İnsanları konularında önemli çalışmalara imza atan Rifat Karaduman’ın kent hafızasından kendi hafızasına uzanan anılarını paylaştığı kitabı kendinden çok kentini seven Çanakkale’de yayıncılık yapan (Silifke ile ilgili kitapları gönüllü basan) Fahri Göker’in Paradigma Akademi/Divit Yayınevi’nce yayımlandı. Daha önce başladığı ilk cildini yayımladığı S”ilifke Kentimizin İnsanları I” adlı kitapta 100 ismi ölümsüzleştiren Rifat Karaduman bu yeni eseriyle ailesi, kendisi, kenti ve çevresi üzerinden sadece Taşeli’nin değil Türkiye’nin yakın geçmişine de ışık tutuyor. Afyon, Ankara, Paris’te yaşadıklarını Cumhuriyet’in önemi ve değerini yazıyor.

Evrâk-ı Perîşân I-II

Namık Kemâl
Büyüyenay Yayınları

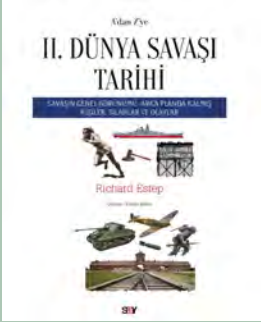
Bazı büyük Bahlâkî meziyetlerin insan ruhunda yerleşebilmesi için güzel örneklerle ihtiyaç duyulduğunu, esasında tarihin bunu verdiğini, diğer büyük milletlerin önemli tarihî olaylarıyla kahramanlarını edebiyatlarına aksettirdiklerini, Türk İslâm tarihinin ise büyük zenginliklerle dolu olmasına karşılık Türk edebiyatının henüz böyle bir yola girmediğini ve bu kahramanların da unutulup gittiğini söyleyen” Eserleriyle, fikriyatıyla düne ve bugüne damga vuran; büyük tesirler meydana getiren Namık Kemal’in edebiyattaki ustalığını tarih sahasındaki yetkinliğiyle buluşan bu eseri onun millî tarih anlayışına zemin hazırlayan örnek bir eser olmanın yanında genç kuşaklar için kaleme alınmış gibidir. Namık Kemal seçkin ve ayrıcalıklı vasıflara sahip kahramanlarının hayat hikâyelerini kronolojik, özlü şekilde aktardıktan sonra değerlendirmelerde bulunup; onları, yarınlar ustalıkla taşıyor.

A'dan Z'ye İkinci Dünya Savaşı

Richard Estep
Say Yayınları

50'den fazla ülkenin katıldığı, 100 milyondan fazla insanın seferber edildiği, ölü sa-

yısının 50 ila 80 milyon arasında olduğu en büyük ve en ölümcül savaş; kana bulanmış altı yıl; sayısız zulüm ve vahşet... II. Dünya Savaşı, Pearl Harbor saldırısı ve D-Day işgalinden Holocaust ve Manhattan Projesi'ne kadar, dünya üzerinde kalıcı etkiler bıraktı. Hitler, MacArthur, Stalin ve Churchill gibi efsanevi isimlerin arasında iyi adamlar ve kötü adamlar ortaya çıktı. Balistik füze, atom bombası, radar ve modern yaşamı tanımlayan çeşitli icatlar geliştirildi. Dünyanın dört bir yanında savaşlar ve operasyonlar, savaş gemileri ve savaş uçakları, silahlar ve bombalar, saldırılar ve kuşatmalar, askerler ve liderler vardı. Umutsuzluk ve zafer, zafer ve trajedi, mücadele ve fedakârlık vardı. Yapıt, savaşla

ilgili 500 ilgi çekici soruyu 135'in üzerinde fotoğraf ve grafiklerle yanıtlayarak, savaşın hikâyesini ve mirasını aktarıyor.

Kafa Hep Pazar

Berna Kuleli
Lando Yayınları

Çevirileri, söyleşileri ve gezi yazılarıyla tanınan "Dünya Sakin Bir Yermiş" öykü kitabı çıkan Alkım Doğan'ın

değişikle bu kitap "Bizi duyguların, kokuların, sofraların ve küçük ritüellerin dünyasına çağırın; kokular, sofralar ve küçük ritüellerle buluşan öyküler." Daha önce Selanik İstanbul arasında bir aşkı anlatan "Aşk Ağustosta Güzeldi" kitabı yayınlanan Berna Kuleli aynı zamanda fotoğraflarıyla da kadınların sesine yürek katıyor: "Ne oluyor bana, neden tuhafım böyle? Niye bu denli etkiliyor kıyıya vuran dalga, denize inen yağmur, mutluluğa kanat çırpan martı. Yoksa ben de böyle mi kanat çırpıyorum..."

Bir Fotograf Bin Sözcüğe Bedeldir

Gönderi: FERHAT OKAN SEZER, İZMİR

Kare Kodla Derginiz Her Ay Kapınızda

Bütün Dünya, dergisini her ay kapısından almak isteyen okurlarına yepyeni bir imkân sunuyor.

Telefonundan kare kodu okutarak, siparişini veren okurlarımızın dergileri

DERGİ KAPINDA ile kapılarına kadar geliyor.
Türkiye'nin en büyük dergi merkezi

Siparişinizi kare kodla verin, derginiz kapınıza gelsin

ZEHRA MÜFİT SANER

Hacı Bayram Veli soyundandı. Ülkesini üstün ve güzel görmek istedi. Türk kadınınca açılan ilk atölyeyi kurdu. Yurtdışından siparişler aldı. Eşi Ankara'ya gitti. O İstanbul'da Kızılay Kadınlar Kolu Başkanı olarak cepheyi destekledi. Atatürk İstanbul'a ilk geldiğinde konutunu, Ertuğrul Yatı'nı döşedi. Milletin Atatürk'e armağanı otomobilin bayrağını kendi eliyle işledi. İlk kitre bebek sanatçımızdı. İstanbul'da 20 ülkeden 340 bebekli Dünya'daki ilk Uluslararası Bebek Sergisi'nde "Arzuhacı" yapıtıyla birinci oldu. "Bir ailenin sadece erkek üzerine yükleneceği zaman bence geçmiştir artık. Müşterek çalışma ailenin esaslarından birisi olmalıdır (...). Boş zamanım yoktur. Yatağa girdiğim zaman elime bir kitap alır bir müddet öylece vakit geçiririm. Tarihi ziyadesiyle severim. Edebiyat ile de meşgul olurum. Fransız edebiyatını bütün diğerlerine tercih ederim. Radyonun devamlı dinleyicisiyim, alaturkayı severim, fakat batı musikisini de hiçbir şeye değişmem. Çocukları, seyahati çok severim. Gençlik günlerinde dolaştığım Avrupa'dan sonra, yeni dünyayı görmek istiyorum. Yaşıma rağmen gençliğin bütün neşesine iştirak etmesini bilirim. Spor ihmal etmediğim biricik şeydir. Otobüse hiç binmem. Yürümeye bayılırım" dedi. Öğrencisi Nimet Sanlıman'a el verdi.